

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vzdělávací program „I ve mně je lídr“ na základní škole
The Leader In Me, the educational program at a primary school

Iveta Kubátová

Vedoucí práce: PhDr. Jan Voda Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vzdělávací program „I ve mně je lídr“ na základní škole vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9. 12. 2016

.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Janu Vodovi, Ph.D. za trpělivost a odborné vedení mé diplomové práce. Dále děkuji vedení Základní školy Brigádníků v Praze, zejména Mgr. Alžbětě Kutilové, v jejíž třídě výzkumné šetření probíhalo.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá vzdělávacím programem „I ve mně je lídr“ na 1. stupni základní školy. Je složena ze tří částí- teoretické, analytické a praktické. V teoretické části je představen samotný program a vymezen pojem návyk. Závěr této části je zaměřen na provázanost sebeřízení s rámcový vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Analytická část shrnuje zkušenosti a výsledky vzorové školy A. B. Combs a dalších škol, které tento program ve své výuce využívají, na základě analýzy českých i zahraničních zdrojů. Praktická část je pak kvalitativním šetřením, jehož hlavním cílem je reflektovat výuku, která je založena na sebeřízení a se opírá o poznatky získané v rámci teoretické části.

KLÍČOVÁ SLOVA

Lídr, návyk, sebeřízení, Osobnostní a sociální výchova, Stephen R. Covey, „I ve mně je lídr“, vzdělávací program

ABSTRACT

This thesis examines the educational program "The leader in me" and its functioning within the first grades of elementary school. The thesis is divided into three chapters - theoretical, analytical and practical. The first theoretical part introduces the program and defines and explains the term "habit". The outcomes of the first presented chapter focus on the interconnections between self-management and the Framework Education Programme for Elementary Education. The analytical part summarizes experiences and results gathered during researching the sample elementary school A.B. Combs and other schools that use the examined program in their classrooms. This has been achieved based on the analysis of Czech and foreign resources. The last practical part presents a qualitative survey, whose main objective was to reflect on teaching practices that have been based on methods of self-management and on knowledge gained in the theoretical part of this thesis.

KEYWORDS

Leader, habit, self-management, personal and social education, Stephen R. Covey, "The leader in me". educational program

Obsah

Úvod	8
1 I ve mně je lídr	9
1.1 Informace o programu	9
1.2 Přínosy programu	10
1.3 Implementace do výuky.....	11
2 7 návyků.....	13
2.1 Fenomén „návyk“	13
2.2 Návyk 1: Buďte proaktivní	14
2.3 Návyk 2: Začínajte s myšlenkou na konec	14
2.4 Návyk 3: To nejdůležitější dávejte na první místo.....	15
2.5 Návyk 4: Myslete způsobem výhra-výhra	15
2.6 Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni	16
2.7 Návyk 6: Vytvářejte synergii	16
2.8 Návyk 7: Ostřete pilu.....	17
2.9 Další návyk	17
2.10 Osobnost zaměřená na 7 návyků.....	17
2.11 7 návyků v rodině.....	18
2.11.1 Rodič a jeho úlohy.....	19
3 Leadership v provázanosti se 7 návyky.....	20
3.1 Principy leadershipu	20
3.1.1 Kdo je lídr	21
3.1.2 Dětský leadership	23
3.2 Selfmanagement.....	25
3.2.1 Emoční inteligence	26
3.2.2 Třídní management	26
4 Vztah RVP ZV se vzdělávacím programem „I ve mně je lídr“	28
4.1 Cíle a klíčové kompetence základního vzdělávání v provázanosti se 7 návyky.....	28
4.2 Osobnostní a sociální výchova.....	29
4.2.1 Implementace OSV do výuky.....	30
4.2.2 Strategie vyučování sociální výchovy	30
4.2.3 OSV v provázanosti se 7 návyky	31
4.3 Etická výchova.....	33
5 Zkušenosti a výsledky programu I ve mně je lídr	34

5.1	Popularita programu	34
5.2	Škola A. B. Combs	34
5.3	Crestwoodská základní škola, Medicine Hat, Alberta, Kanada.....	35
5.4	Základní škola Dana Hendersonville, Severní Karolína	36
5.5	Zpětná vazba ředitelů škol na program I ve mně je lídr	36
5.6	Zkušenosti v České republice	37
5.6.1	Proces implementace na škole	38
6	Vzdělávací program založený na principech sebeřízení na1. stupni základní školy	40
6.1	Výzkumný problém a cíle.....	40
6.2	Organizace sběru dat	40
6.3	Průběh výzkumu.....	43
7	Realizace výzkumu.....	45
7.1	Příprava projektu pro výuku	45
7.2	Průběh výzkumného šetření.....	47
8	Shrnutí výsledků výzkumu a jejich interpretace	76
Závěr	79
9	Seznam použitých informačních zdrojů	81
10	Seznam tabulek.....	85
11	Seznam příloh.....	85

Úvod

Na rozvoj žáků v sociálních dovednostech, které využijí pro život v 21. století, je kladen stále větší důraz nejen v zahraničí, ale i u nás. Vzdělávací program „I ve mně je lídr“ Stephen R. Coveyho tyto schopnosti a dovednosti předává pomocí 7 návyků, které vycházejí z principů vedení lidí. Žáci se učí schopnostem založených na sebeřízení, respektu či spolupráci.

Podnět k výběru tohoto tématu diplomové práce mi dal kurz leadershipu, který jsem měla možnost absolvovat mimo rámec svého studia. Výuka založená na principech vedení lidí byla do té doby vyzkoušená pouze v zahraničních školách, v České republice probíhaly pouze přípravy pro implementaci programu do škol. Hlavním zdrojem ke zpracování této diplomové práce se stala kniha I ve mně je lídr, která popisuje implementaci 7 návyků do výuky pomocí skutečných příkladů.

Cílem mé diplomové práce je vytvoření autorské verze programu, která je určena pro prvostupňové vzdělávání, pilotovat program v praxi a následně tuto výuku založenou na principech sebeřízení reflektovat.

Diplomová práce se skládá ze tří částí- teoretické, analytické a praktické. Teoretická část práce je tvořena čtyřmi kapitolami, které vznikly na základě prostudování dostupné odborné literatury. První kapitola představuje samotný program a jeho autora. Druhá kapitola se věnuje 7 návykům a vymezením základních termínů s nimi spojenými. Třetí kapitola se zabývá samotnou podstatou programu, která je postavena na schopnostech vedení lidí i sebe samého. Poslední kapitola teoretické části rozkrývá vztah RVP ZV se vzdělávacím programem „I ve mně je lídr“, univerzálnost zmíněných principů nabízí propojení s klíčovými kompetencemi, kterých mohou dosahovat žáci na 1. stupni základní školy. V analytické části věnuji pozornost vzorové škole A. B. Combs a dalším zahraničním školám, které tento program ve své výuce využívají. Jsou zde popsány také první zkušenosti v České republice.

Praktická část je realizována vlastním výzkumným šetřením na vzorku 20 žáků. Představuje vlastní autorskou verzi programu inspirovanou zejména knihami 7 návyků šťastných dětí a 7 návyků šťastných teenagerů od Seana Coveyho.

TEORETICKÁ ČÁST

1 I ve mně je lídr

V závislosti na cíli práce je v rámci teoretické části potřeba představit samotný vzdělávací program, jeho zakladatele i společnost FranklinCovey, která je nositelkou registrované značky v mnoha zemích včetně České republiky a disponuje ověřenými postupy pro zavádění principů vedení sebe sama a druhých do osnov, aktivit a kultury školy.

1.1 Informace o programu

„I ve mně je lídr“ je program určený pro školy, založený na principech vedení lidí. Žáci si osvojují dovednosti založené na základních principech leadershipu. Získávají sebevědomí a dovednosti potřebné pro život v 21. století, studenti se stávají odpovědnějšími a kreativnějšími, přejímají iniciativu, dokáží si nastavit cíle a pracovat na jejich dosažení, umí řešit problémy i mezilidské konflikty. Tyto schopnosti učí pomocí programu I ve mně je lídr ve školách po celé zemi. Průkopníkem se stala škola A.B. Combs v roce 1999, která se rozhodla inspirovat 7 návyky skutečně efektivních lidí Stephena R. Coveyho (*The leader in me*, ©2015).

Autor programu Stephen R. Covey, narozený v roce 1932, byl americký odborník zabývající se vedením lidí, učitel a autor řady uznávaných knih. Vystudoval Harvardskou Univerzitu, poté působil jako profesor na univerzitě v Provu, kde mu byl udělen doktorský titul. Celý život se zabýval tzv. základními životními principy, na jejichž základě zformuloval 7 návyků, o kterých přednášel po celém světě. Učení leadershipu mělo široký okruh posluchačů, od dětí až po významné organizace. Získal řadu cen a vyznamenání v oblasti výchovy, vzdělávání, řečnictví či podnikání. Také byl oceněn za trvalé služby lidstvu či plnění otcovské role, této ceny si dle svých slov vážil nejvíce. Byl držitelem osmi čestných doktorátů. Jeho nejznámější publikací je *Sedm návyků skutečně efektivních lidí*, která vyšla ve 40 jazycích a stala se tak populární po celém světě. Mezi další významné knihy patří například *8. návyk, Od efektivnosti k výjimečnosti*, *7 návyků šťastné rodiny*, *Žijte 7 návyků*, *Bez zásad nemůžete vést*. Roku 1984 založil společnost *Covey Leadership Center*, která se zabývala vedením lidí pomocí 7 návyků. V roce 1997 došlo ke spojení organizace se

společností *Franklin Quest*, výsledkem byl vznik firmy FranklinCovey, která nyní působí ve 140 zemích, včetně České republiky (Covey, 2012).

Jeho syn Sean pokračuje v otcově působení, věnuje se řečnické činnosti a výuce dovedností, založených na principech 7 návyků. Působí také jako viceprezident společnosti FranklinCovey (FranklinCovey, ©2015). Napsal několik knih, za zmínku stojí publikace určené zejména dětem - *7 návyků vysoce efektivních teenagerů a 7 návyků šťastných dětí*, které se z velké části staly inspiračním zdrojem pro vlastní autorskou verzi programu.

FranklinCovey je mezinárodní společnost, která se věnuje zvyšování efektivity lidí a organizací. Cílem je rozvíjet manažerské dovednosti, schopnosti jednotlivců a tím zvyšovat jejich výkonnost a výsledky (Covey, 2012). Tato organizace působí v České republice od roku 2002 a nabízí semináře pro firmy i jednotlivce, zaměřené především na vedení lidí a 7 návyků. Pro školy je k dispozici program I ve mně je lídr, kterému byla počátkem června 2016 udělena akreditace MŠMT ČR. Vydává didaktické materiály, spravuje webovou stránku, monitoruje síť škol zapojených do programu či organizuje vzdělávací akce pro pedagogy a ředitele škol (FranklinCovey, ©2016).

Pracovníci této společnosti posloužili výzkumnému šetření jako významní respondenti pro poskytnutí důležitých informací o programu, a to formou semináře pro veřejnost, uzavřeným workshopem a rovněž také polostrukturovaným interview, který byl využit v rámci analytické části výzkumu.

1.2 Přínosy programu

Školy, které se rozhodly zavést tento program, dosahují vždy podobných úspěchů. Zejména v oblasti chování a studijních výsledků dochází ke zlepšení. Velmi často jsou zmiňovány schopnosti vycházet a spolupracovat s okolím či oblast sebedůvěry. Tyto posuny se však netýkají pouze jednotlivých žáků, ale promítají se do celé kultury školy. Spokojenější se cítí učitelé i rodiče žáků. Výsledky většina škol pozoruje do jednoho roku. Tento pozitivní vliv, který je založený na principu vedení lidí, je trvalý a přináší pro školy nové podněty pro výchovu a vzdělávání (Covey, 2012).

Důvodem, proč program takto úspěšně funguje, je jeho způsob zavedení do chodu školy. Žáci nejsou nijak rozdělováni podle schopností, program je vhodný pro všechny. Drží se hesla, že každé dítě se může stát lídrem.

V první fázi realizace se program zaměřuje na vedení školy a učitele samotné. Důležitá je vzájemná důvěra a ztotožnění s vizí školy. Až poté je možné tento model předkládat studentům. Další požadavkem pro úspěšné fungování je společný jazyk, který je také založený na 7 návycích. Je důležité mu správně porozumět a jazyk aktivně používat.

Program je využíván neustále. Není to pouze záležitost jedné vyučovací hodiny, ale doprovází každou činnost žáků. Má dopad na celkovou koncepci i chod školy (theleaderinme©2015).

1.3 Implementace do výuky

Zavedení programu do škol probíhá v několika krocích. Nejprve dochází k přípravě, kdy je nutné program upravit specifickým požadavkům školy. Všichni zaměstnanci se seznamují se 7 návyky S. Coveyho, společně se podílí na samotném zavedení programu a vytvoření kultury školy. Zároveň se vytváří úzký tým pracovníků, tzv. „Tým majáku“, kteří pracují na tvorbě plánu a následném zavedení do výuky a chodu školy. Tito lidé prochází certifikací ze 7 návyků. Všechny tyto kroky se odehrávají během jednoho roku. V druhém roce je pro všechny zaměstnance připraven další seminář zaměřený na posílení programu v kultuře školy. Tým majáku prochází seminářem, kde získávají podporu a rady v oblasti jejich plánů, zároveň proškolují nové zaměstnance. Ve třetím roce by měl program již plně fungovat, dochází zde již jen k posílení zavedených principů programu I ve mně je lídr (theleaderinme©2015).

Covey (2009) popisuje průběh samotného procesu tzv. zevnitř ven a je závislý na odhodlání všech účastníků. Je založen na principech a posilování pravomocí. Všichni aktéři se musí ubírat stejným směrem, k tomu jim pomáhá formulace společného poslání.

Postup realizace je založen na pěti předpokladech:

1. Osvojení principů 7 návyků
2. Pochopení důležitosti soukromých vítězství a odstranění hledání jádra svého problému u druhých
3. Proces realizace je dlouhodobá záležitost, na které je třeba pracovat
4. Vytvoření podmínek pro tento proces a sladění všech zúčastněných
5. Jednotnost činů a slov všech aktérů

Covey (2012) upozorňuje, že při začlenění programu do škol, je důležité, aby procházel vším, co se ve škole děje. Koncept školy musí být postaven na 7 návycích a tato proměna prochází celkovou kulturou školy. Jako příklad může posloužit škola A. B. Combs, v které principy vedení lidí zařadili do všech činností školy. Snaží se 7 návyků používat ve všech předmětech každý den a leadership se pro učitele stal nedílnou součástí výuky.

2 7 návyků

2.1 Fenomén „návyk“

Návyk je „získaný sklon k vykonávání určitého úkonu, činnosti v dané situaci nebo na daný podnět; platí i pro způsob myšlení či chování“ (Hartl, Hartlová, 2010).

Covey (1994, s. 327) uvádí, že: „*Návyk je relativně ustálený (někdy až automatizovaný a nevyžadující si vždy vědomou kontrolu), používaný a vnitřně osvojený způsob vykonávání nějaké činnosti, vyplývající z psychických struktur (charakteru, mentality) člověka*“.

Dále definuje návyky jako: „*Průnik znalostí, dovedností a přání*“ (1994, s. 41).

Návyky jsou důležitými životními faktory, které nás určitým způsobem charakterizují. Je obtížné se odnaučit dříve osvojené návyky a nahradit je novými, ale není to nemožné. Pokud bychom si chtěli zformovat svůj životní návyk, musíme splnit tři body. Nejprve je důležité, abychom byli cíli motivováni a chtěli svého záměru dosáhnout. Následně si musíme odpovědět, proč a co dělat, abychom k návyku došli. A nakonec se rozhodnout jakým způsobem to uděláme. Tyto tři složky se navzájem propojují a nelze bez nich efektivní životní návyky vytvořit (Covey, 1994). Plamínek (2013) spojuje návyky se schopností sebeřízení. Staví je z dlouhodobého hlediska nad dosahování postupných cílů, jelikož pomocí návyků máme možnosti poznávat a měnit naše dosavadní schopnosti. Goleman (2011) zmiňuje návyky v souvislosti s emočními vlastnostmi. Na nedostatcích můžeme stále pracovat, jelikož naše citová stránka je do určité míry založena právě na návyku. Máme tedy možnost ovlivňovat své reakce a měnit je neustále k lepšímu.

V našem případě lze návyky vymezit také jako univerzální principy založené na přirozených zákonitostech. Pokud děti vyrůstají v prostředí těchto principů, utvrzuje to v nich pocit mimořádných hodnot a potencialů, rozvíjí svou sebedůvěru a formují svou pravou identitu (Covey, 2011). V knize 7 návyků skvělých teenagerů je fenomén návyk vysvětlován jako věc, kterou provádíme opakovaně, aniž bychom si ji plně uvědomovali. Návyky nejsou závislé na našem myšlení, pokud si je však uvědomíme, můžeme s nimi pracovat a měnit je (Covey, 2001).

Na osvojování návyků je postaven celý program „I ve mně je lídr“. Ty jsou specifické svojí terminologií, z tohoto důvodu je třeba osvětlit některé pojmy využívané v této práci.

2.2 Návyk 1: Bud'te proaktivní

Proaktivita je „*vlastnost člověka, která jedná aktivně a iniciativně na základě vnitřních principů a vlastních postojů*“ (Covey, 1994, s. 327).

Být proaktivní znamená, že přebíráme odpovědnost za svá rozhodnutí a činy, aniž bychom byli ovládáni vnějšími podněty. Důležitou roli zde hrají hodnoty, které máme v sobě zakotveny (Covey, 1994). Suchý a Náhlovský (2012) za proaktivní považují jedince, kteří projevují iniciativu, dokáží přejímat odpovědnost za svoje činy a reagují uvážlivě. Naproti tomu reaktivní lidé reagují nezodpovědně či impulzivně.

„Přistoupit k chybě proaktivně znamená okamžitě ji přiznat, napravit a poučit se z ní. Pokud to uděláme, z neúspěchu se doslova a do písmene stane úspěch.“ (Covey, 2013, s. 82)

Covey (2014) také uvádí, že pokud naše chování necháme ovlivňovat prostředím a společností, začneme jednat reaktivně. Tyto faktory působí samozřejmě i na proaktivně smýšlející lidi, ale ti se těmto podnětům umí ubránit, jelikož jejich životní postoj je založen na hodnotách. Proaktivní člověk se snaží reagovat na to, co právě prožil, začne se na své činy či myšlenky dívat z jiného úhlu, ze svých nedostatků se poučí a využije je ve svůj prospěch. Pro toto jednání je velmi důležitá iniciativa, odpovědnost a aktivní jednání. Pokud si chceme osvojit 7 návyků je proaktivita prvním krokem, který bychom měli učinit.

2.3 Návyk 2: Začínáte s myšlenkou na konec

Tento návyk má za úkol nás nasměrovat k cíli, který jsme si předem určili. Je důležité mít určitou představu, čeho chceme během dne, týdne či života dosáhnout. Začínat s myšlenkou na konec souvisí s principem, kdy si nejprve své činy naplánujeme, vytvoříme si konkrétní představu a teprve poté ji realizujeme ve skutečné podobě. Výsledkem bude to, že se naše práce stane efektivní, aniž bychom museli vynakládat nadměrné úsilí nebo trávit nad úkolem velké množství času (Covey, 2014).

Daigeler (2008) uvádí, že určeného cíle lze dosáhnout, pokud si zvolíme promyšlený plán. K danému cíli se vždy snažíme najít co nejkratší cestu, aniž bychom se odchýlili od původního záměru. Armstrong a Stephens (2008) uvádí, že většina plánování je systematickou záležitostí, která je složena ze čtyř částí. Nejprve dochází k určení cíle, kterého má být dosaženo, poté jsou specifikovány činnosti, které vedou k jeho dosažení. Následně je

určeno, co k tomu bude zapotřebí a poslední klíčovou složkou dopad splnění plánu na samotnou organizaci.

2.4 Návyk 3: To nejdůležitější dávejte na první místo

Tento návyk navazuje na předchozí principy, které jsou předpokladem pro osvojení si podstaty tohoto poslání. Pokud se nám podaří realizovat předchozí dva návyky, výsledkem bude schopnost využít ve svém životě 3. návyk, jehož osvojení nás dovede k efektivnímu sebeřízení. Zde se setkáváme problematikou plánování času (Covey, 2014).

Covey (2014) zdůrazňuje, že při organizaci času je důležité dodržet čtyři klíčové postupy. Nejprve si vymezit své životní role (např. manžel, student, práce na zahradě). Tyto role souvisí s tím, čemu se budete v příštích dnech věnovat. Dalším krokem je stanovení si cílů, kterých chceme v určité roli dosáhnout. Poté si rozvrhneme, kdy se budeme daným prioritám věnovat a následně se zaměříme na přizpůsobení plánu ostatním potřebám a vymezení důležitosti činností. Jednou z předností řízení času založeného na principech je flexibilita, kterou v plánování přináší. Lidé jsou řízeni svými cíli a hodnotami, které si zvolili a mohou si určit, co je pro ně v dané chvíli důležitější.

Problematika plánování času je v publikacích Coveyho velmi často zmiňována. Z jeho myšlenek vychází i ostatní autoři, zabývající se time managementem.

Knoblauch (2012) ve své knize využívá týdenní plánování podle vzoru Coveyho. To spočívá ve stanovení nejobtížnějších a nejdůležitějších úkolů. Stále však musí zůstat čas na méně důležité cíle, které se rozloží do zbývajících míst. Je také potřeba si vždy ponechat nějakou časovou rezervu. Tento princip týdenního plánování, při kterém zvládneme důležité záležitosti, poté až méně podstatné věci, přináší do života pohodu a časovou rovnováhu. Smith (1998) je názoru, že při hospodaření s časem je důležité získat kontrolu nad událostmi v našem životě. Také uvádí, že jediná věc, nad kterou má člověk absolutní kontrolu, je on sám, vše ostatní kontroluje pouze částečně nebo vůbec. Úspěch tkví v životní vyrovnanosti, která umožňuje získat nadhled nad hospodařením s vlastním časem.

2.5 Návyk 4: Myslete způsobem výhra-výhra

Tento návyk se zaměřuje na oblast vedení lidí. Přístup výhra-výhra vychází z předchozích principů, kdy svým proaktivním chováním a efektivním vedením dojdeme

k vzájemně prospěšnému řešení, které bude uspokojovat všechny zúčastněné strany. Pokud se nepodaří nalézt shodu, je dopředu dáno, že k žádné dohodě nedojde. Pokud s tímto řešením počítáme dopředu, nemáme zapotřebí s druhými manipulovat, naše jednání je otevřenější a dává nám dostatek empatie pro názory ostatních účastníků. Cílem není dosáhnout svého za každou cenu a být spokojený na úkor druhých, ale získat uspokojení na obou frontách (Covey, 2014). Rock (2009) je podobného názoru. V leadershipu bychom neměli potlačovat názory ostatních, jelikož to jak se chováme ke svému okolí, má zásadní vliv na naši výkonnost.

2.6 Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni

Abychom dosáhli řešení výhra–výhra je důležité, abychom uměli chápat své okolí a ono naopak nás. Musíme si nejprve uvědomit, že uvažování lidí jsou jisté odlišnosti, které je třeba respektovat a pochopit. Čím více lidem budeme naslouchat, tím budete více možností ovlivnit věci kolem sebe. Zjistíte, v čem je problém, získáte více informací a celková atmosféra bude pro práci příznivější (Covey, 2014). Řezáč (2009) považuje aktivní naslouchání, respektování odlišných názorů a toleranci za důležitou složku sociální kompetence efektivního manažera. Tato způsobilost hraje důležitou roli při dosahování společných záměrů a cílů v pracovním procesu.

2.7 Návyk 6: Vytvářejte synergii

Covey (1994, s. 327) synergii definuje jako *„zvláštní typ vzájemného působení – spolupůsobení něčeho s něčím, při kterém vzniká cosi nového, nová kvalita“*.

Synergii můžeme uplatňovat zejména v komunikaci, kdy dáváme možnost dojít k novým variantám a poznání věci i z druhé strany. K tomu je zapotřebí důvěřovat okolí, otevřenost a odvážit se riskovat. Tato vlastnost lidem často chybí, neboť k ní nebyli vychováni a mají obavu z nástrah, které je mohou v životě potkat. Využívání synergie spočívá v hledání nového řešení, které uspokojí obě strany a výsledná situace bude lepší než předchozí (Covey, 2014). Plamínek (2008) popisuje synergii jako vztah, jehož působení má snahu se vzájemně podporovat. K opravdové synergii dochází tehdy, když se účinky několika působení umocňují a jeden bez druhého by k pozitivnímu výsledku nedošly.

2.8 Návyk 7: Ostřete pilu

Princip ostření pily je založený na posilování a obnovování fyzických, mentálních, citových i duchovních sil. Je závislý na přístupu, který do svého osobního rozvoje vložíme. Tento proces by měl probíhat ve všech dimenzích, neboť se vzájemně propojují a upevňují schopnost uplatňovat ostatní návyky (Covey, 2014).

2.9 Další návyk

Covey se zmiňuje i o 8. návyku: „*Objevte svůj hlas a inspirujte druhé, aby objevili jejich hlas*“ (2005, s. 261).

Tento návyk spočívá v tom, že se naučíme naslouchat svému vnitřnímu hlasu. Potenciálem nalézt svůj hlas disponujeme od narození a můžeme ho zvětšovat tím, že budeme pracovat s vlohami a nadáním.

Člověk je obdařen čtyřmi druhy inteligence, které jsou zároveň také potenciály:

IQ- mentální

PQ – fyzický/ekonomický

EQ – emocionální/sociální

SQ – duchovní

Pokud budeme naše nadání rozvíjet, budeme zvyšovat i úroveň našich potenciálů. Díky tomu se náš život stane hodnotnější a vyváženější. Umíme-li vést sami sebe, naučíme ostatní vidět svůj potenciál, respektovat se a budovat společné plány. My sami bychom měli sloužit jako inspirace pro okolí, aby našli v sobě hlas, který jim pomůže rozvíjet potenciály (Covey, 2005).

2.10 Osobnost zaměřená na 7 návyků

Covey (2008) uvádí, že zaměření na principy je dlouhodobou záležitostí, na které je třeba pracovat po celý život. Tyto návyky nám mohou pomoci rozvíjet určité vlastnosti. Lidé, kteří se těmito principy dlouhodobě řídí, jednají více spontánně a flexibilně reagují na změny v okolí. Nebrání se jim, naopak je vyhledávají, jelikož mohou být příležitostí pro jejich osobní růst. Jsou tolerantní vůči ostatním lidem, umějí odpouštět, naslouchat a komunikovat. Každého člověka vidí jako jedinečnou osobnost. Rozdílné názory jsou pro ně příležitostí nalézt nová řešení. Umějí naslouchat a učit se ze svých zkušeností. Pracují na nových

schopnostech a dovednostech za účelem dosahování výjimečných výsledků. Nezaměřují se pouze na své potřeby, ale snaží se přispívat i okolí. Nedělá jim problém mluvit o nepříjemných věcech, k problémům se staví čelem a pomocí principů se je snaží vyřešit, aniž by je to psychicky poznamenalo. Vytvářejí si životní rezervy, nechávají si více času na práci, počítají s odpočinkem či neutrácí všechny své finance. Jsou aktivní, vyrovnaní a trpěliví. Jejich životní jistota vychází z vlastního přesvědčení. Umí dodržet sliby a neutíkají před složitými rozhodnutími. Vychází z nich spokojenost a pozitivní energie. Žijí přítomností, nevrací se k chybám, které udělali, naopak se snaží plánovat do budoucna a reagovat na okolní situace s optimismem. Suchý a Náhlovský (2012) také zmiňují, že pozitivní myšlení je založeno na proaktivních reakcích vůči vnitřním i vnějším podnětům. Je také důležité držet se své vlastní vize a životních hodnot a podle nich žít. K tomu mají pomoci pozitivní emoce. Stát se tímto člověkem není vždy jednoduché, je stále třeba mít na paměti principy a pracovat s nimi. Pokud se nám to podaří, náš život se stane kvalitnějším.

2.11 7 návyků v rodině

Podle Coveyho (1999) je rodina důležitým pilířem společnosti, na kterém je třeba pracovat. Svých 7 návyků formuloval také pro rodinný život, jelikož své principy uplatňoval zejména při výchově svých devíti dětí. Jeho cílem bylo předávat dětem takové schopnosti, aby obstály v dnešní společnosti, až se postaví na vlastní nohy. Vycházel z vlastních zkušeností, během let vymezil deset schopností, které by děti měli ovládat, ty poté přepracoval v 7 návyků pro rodinu.

Jednalo se o tyto schopnosti:

- Schopnost umět pracovat
- Schopnost učit se
- Schopnost komunikace
- Schopnost řešení problémů
- Schopnost cítit lítost
- Schopnost odpouštět
- Schopnost sloužit
- Schopnost uctívat
- Schopnost přežití v divočině
- Schopnost umění si hrát a radovat se

Covey (1999) rodinu považoval za jakousi organizaci, pro kterou je důležité stanovit si poslání a cíle. Všichni členové rodiny by si měli určit priority, kterých chtějí dosahovat a za kterými chtějí jít. Komunikace je zásadním předpokladem pro její správné fungování. Stejně jako v organizaci jsou v rodině důležité schůzky. Alespoň jednou týdně by se všichni členové měli sejít a mluvit o společných plánech a poslání. To slouží k upevnování vztahů, udělování zpětné vazby, k možnosti vznesení svých návrhů a nápadů a zodpovězení otázek ohledně chodu rodiny. Poslání se pověsí na místo, aby jej všichni měli na očích a věděli, jakým směrem se mají ubírat. Samotné hledání cílů je dlouhodobý proces, který má své přínosy. Členové o poslání musí přemýšlet, pracovat na něm a nakonec mu věřit. Nikoho nijak neomezuje, naopak mu dává určité možnosti posunout se dalším směrem.

Tato myšlenka je často používaná v řadě firem. Pracovníci si určují priority a cíle, ke kterým chtějí dojít. Plánování vede k stanovení cílů, kterých chceme za určité období dosáhnout. Je to univerzální nástroj pro rozvoj organizací, který může být uplatňována v rodině i ve škole. Principy, které byly formulovány pro rodiny, mohou posloužit jako inspirativní zdroj i pro vzdělávací zařízení.

2.11.1 Rodič a jeho úlohy

Covey (1999) uvádí, že rodič je pro děti vždy vzorem, není možné, aby tomu bylo jinak. Způsob našeho chování a vystupování má vliv na dítě. Když si rodič zvolí životní strategii podle 7 návyků, tyto způsoby jednání budou ovlivňovat chování dítěte. Uvádí čtyři role rodiče zaměřené na principy. *Být příkladem* je charakteristické tím, jakým způsobem rodiče jednají a přemýšlí. Aniž bychom si to uvědomovali, děti tyto činy napodobují a předávají dalším generacím. Souvisí především s naším svědomím, kdy dítě zpracovává, to co vidí u svých rodičů. *Role rádce* pak spočívá v získávání náklonnosti a teprve poté v samotném učení. Lidé začnou být přístupnější, když budou mít pocit, že se o ně zajímáte a cítíte s nimi. To má za následek, že si začnou vážit sami sebe a budou k vám otevřenější. Způsob, jakým pak plníte *roli organizátora* je založen na vytvoření si určitých vzorců, z kterých se postupem času stanou návyky. To nastane, pokud tomuto systému rodina důvěřuje a tráví pravidelně čas spolu. *Úloha učitele* je zásadní při výchově dětí, neboť co se nenaučí od nás, naučí z okolí. Už od malička mají být dítěti vštěpovány hodnoty, na jejichž základě začnou důvěřovat principům i sami sobě. Vždy je důležité využívat všech těchto čtyř rolí, jelikož spolu vzájemně souvisí.

3 Leadership v provázanosti se 7 návyky

3.1 Principy leadershipu

Leadership je charakteristický hledáním nových možností, které míří k určenému cíli. Na rozdíl od managementu se nesoustředí pouze na stabilitu organizace, ale hlavně na její rozvoj určitým směrem (Horská, 1999).

Covey (1994, s. 327) definuje leadership jako „*základní součást managementu zabývající se komunikací, koordinací a kooperací lidí v organizaci při dosahování společných cílů*“.

Za zakladatele leadershipu je považován Abraham Zaleznik, který se věnoval problematice vedení lidí. Leadership je chápán jako ovládání manažerských technik, které jsou používány v činnosti řízení. Liší se v talentu, kterým je člověk obdařen a vyžaduje vysoké nasazení a vůdčí schopnosti (Nöllke, 2004).

Carnegie (2010) uvádí, že leadership je založen především na práci s lidmi. Jako další klíčové dovednosti vůdčích osobností uvádí přirozenou autoritu, víru v sebe samého, flexibilitu, schopnost riskovat a odhodlání. Velký důraz je kladen na předávání vlastní vize ostatním. Pokud je zvolena přesvědčivá strategie a okolí tuto vizi přijme za vlastní, dojde k přirozenému uznání autority. Sebedůvěra je důležitá vlastnost pro to, aby i ostatní věřili tomu, kdo je vede.

Přizpůsobivost ke změnám je nezbytnou vlastností vůdčích osobností. Je třeba být na ně připraven a stále se držet cílů, kterých chtějí dosáhnout. Strach ze selhání často vede k tomu, že se změnám záměrně vyhýbají. Lídr by měl vyhodnotit situaci a v případě, že mu může přinést jisté výhody, je důležité se nezaleknout a riziko podstoupit. Nenechají se odradit neúspěchem, vynakládají další úsilí a jsou odhodlaní si jít za svým cílem. Umějí se postavit složitým rozhodnutím, i v případech, která mohou mít neblahé dopady na okolí.

Covey, Whitman a England (2010) zmiňují klíčové principy, které je možné využít pro všechny organizace, včetně škol. Tyto zásady vedou k vytvoření systému, kdy organizace začne dosahovat výborných výsledků během krátké doby.

V publikaci jsou uváděny tyto čtyři důležité faktory:

1. Všichni členové týmu by měli být orientováni na klíčové cíle. Ty by jim měli být sděleny jasným a srozumitelným způsobem. Cílů by nemělo být mnoho, maximální

počet je 3-5, jelikož s každým dalším přibývajícím cílem se pravděpodobnost jeho splnění snižuje. Důležitá je také správná formulace cílů, aby nepůsobily příliš obecně či nejasně. Každý určený cíl by měl být nějakým způsobem měřitelný.

2. Každý by měl znát konkrétní věc, která povede k naplnění cílů, měl mít možnost podílet se rozhodování, jakým postupem bude cíle dosaženo.
3. Sledování a kontrola klíčových ukazatelů je další nezbytnou věcí, která vede k očekávaným výsledkům. Lidé, kteří se podílí na plnění klíčových činností vedoucích k požadovaným cílům, by měli být nějakým způsobem odměněni.
4. Zadané úkoly by měly být vždy dokončeny, k tomu by měly sloužit pravidelná setkání všech členů týmu, kdy se sleduje a hodnotí práce na zadaných cílech.

3.1.1 Kdo je lídr

Osvojení schopnosti být lídrem znamená umět aktivně řídit sám sebe. Většina lidí si pod pojmem lídr představí vysoce postavené manažery či politiky, nemusí tomu tak vždy být. Lídrem může být každý bez ohledu na společenské postavení či funkci ve firmě. Je to člověk, který si dokáže stanovit své cíle, v kterých je poté úspěšný. Svých úspěchů si dokáže cenit, jelikož jich dosáhl vlastními silami, bez přičinění druhých. Nemá potřebu soupeřit s ostatními, poněvadž si je vědom svých kvalit a dokáže s nimi pracovat (Covey, 2013). Radcliffe (2012) uvádí, že společnou vlastností všech lídrů je touha něco změnit. Usilují dojít k nějakému cíli, jsou odhodlaní toho dosáhnout bez ohledu na své schopnosti či dovednosti. Vedení lidí je činnost, které je schopné každý člověk bez ohledu na vzdělání či postavení ve společnosti. Důležitou vlastností lídra je důvěryhodnost. Poskytování důvěry, rozšiřování a přenášení na okolí je pro vedení lidí klíčové (Covey, Link a Merrill, 2012). Horská (2009) je názoru, že lídr by měl být schopen ostatní motivovat takovým způsobem, aby jejich jednání a práce vedla k očekávaným výsledkům organizace. Při vedení lidí by se měl soustředit na rozvoj jejich potenciálu, jelikož na tomto faktoru je závislá míra výkonnosti daného jedince.

Covey (2009) na základě vlastních studií formuloval 8 vlastností, které jsou typické pro lídry, kteří jsou zaměřeni na principy.

NEUSTÁLE SE UČÍ

Tito lidé vyhledávají příležitosti pro své zdokonalení. Může se jednat o studium, návštěvy různých kurzů či učení ze svých nebo okolních zkušeností. Snaží se rozšiřovat své obzory poznání. Dodržují své závazky, čímž získávají pocit, že svůj život mají pod kontrolou.

JSOU ORIENTOVANÍ NA SLUŽBU

Naplňují své životní poslání, přičemž spolupracují s ostatními lidmi. Úkoly neplní pouze sami za sebe, ale pracují na nich společnými silami. Jejich cílem je nějakým způsobem přispět či pomoci okolí.

ŠÍŘÍ POZITIVNÍ ENERGII

Pro tyto lidi je charakteristický optimistický přístup k životu. Mají schopnost pozitivní energii rozšiřovat dále do okolí. Umí odolávat negativním vlivům a vytváří harmonické prostředí.

VĚŘÍ V DRUHÉ

Uvědomují si slabé stránky své i druhých. Nestaví se nad ostatní, neboť jsou přesvědčeni, že v každém se nachází skryté schopnosti. Umějí odolávat předsudkům a stereotypům, čímž získávají představu, že v každém člověku je potenciál, který může přinést úspěch.

ŽIJÍ VYVÁŽENÝM ŽIVOTEM

Tito lidé se vyznačují širokým rozhledem, mnoha zájmy a aktivním způsobem života. Nepřekračují hranice svých sil či možností. Nesnaží se druhé ovlivnit ve svůj prospěch, naopak umějí ocenit jejich úspěchy.

BEROU ŽIVOT JAKO DOBRODRUŽSTVÍ

Mají stále oči otevřené, což jim dává příležitost objevovat nové možnosti. Jsou přizpůsobiví, nápavití, flexibilní a tvořiví. Vyhledávají nové podněty za účelem obohatit svůj život.

USILUJÍ O SYNERGII

Pracují produktivním způsobem, své nedostatky nahradí schopnostmi druhých, nejsou pro ně konkurencí, naopak v nich vidí přínos. Umějí nalézt společná řešení, nebrání se kompromisům.

PRACUJÍ NA SOBĚ

Nezanedbávají žádnou ze stránek své osobnosti. Pravidelně upevňují své fyzické zdatnosti, posilují psychické schopnosti. Nezapomínají ani na duchovní a emocionální aktivity. Vždy si najdou čas věnovat se těmto činnostem.

3.1.2 Dětský leadership

Většina lídrů si uvědomuje důležitost jít dobrým příkladem svému týmu. To platí o to víc v případě rodičovské role. Když je dovoleno vidět dětem, jak dobře dokáže rodič vyvažovat roli pracovní a osobní, naučí se tím odpovědností prostřednictvím efektivního vedení. Ze začátku je přínosné identifikovat zájmy dítěte a podporovat jeho účast ve skupinových aktivitách. Děti se díky těmto aktivitám naučí cenné poznatky o skupinové práci. Nejlepší lídři učí zacházet se selháním stejným způsobem jako s úspěchem. Děti se musí naučit zvládnout prohru a posunout se dál.

Každý dobrý lídr musí také znát umění kompromisu. Místo toho, aby svým dětem dával na jejich požadavky pevná stanoviska, umožní jim o nich jednat. Děti by se měly naučit v co nejnižším věku dělat správná rozhodnutí. Důležité je také procvičování sebedůvěry v komunikačních schopnostech, například tím, že si dítě samo vybere a objedná jídlo v restauraci. Často děti touží začít pracovat v určité funkci, důležitá je podpora a dodání odvahy pro jeho plány. Časné pracovní příležitosti mohou mít zásadní význam v budování vůdčích schopností dětí. V rámci příprav je vhodné děti zapojit do plánovacího procesu. Zacházet s každou událostí, jakoby to byl velký projekt.

Jedna ze zábavných možností, jak učit děti stanovovat si cíle je použití nástěnek snů. Užijí si legraci vystřihováním obrázků a aranžováním jich na nástěnku a v průběhu procesu se naučí představovat si, čeho chtějí dosáhnout. Když vaše děti pracují na projektu nebo aktivitě, může být lákavé skočit jim do toho a pomoci jim, zvláště pokud je zřejmé, že dítě si není úplně jisté. Přínosnější je však nechat dítě pracovat samostatně. Poté je možné zhodnotit překážky a výzvy, které se objevily v průběhu úkolu a požádat o nápady, co udělat příště jinak. Důvěryhodný přítel nebo člen rodiny může být pro dítě dobrým mentorem, zejména pokud je daná osoba znalá v oblasti, o kterou dítě projevuje zájem.

Studie také ukazují přínos četby v dětství. Děti, které čtou, jsou na tom intelektuálně lépe. Skutečnost, že pozitivní myšlení ovlivňuje úspěch, by neměl být opomenut. Je vhodné odměňovat optimismus, zejména v případě, kdy je spojen s dosahováním cíle.

Svým způsobem mohou dnešní lídři připravit mladé generace pro jejich budoucnost. Každý z těchto doporučení nepomůže pouze tvořit v sobě lepšího lídra, ale pomůže dětem vést si lépe ve škole a vytvářet lepší osobní vztahy v životě (Entrepreneur, ©2016).

Studie také poukazují na skutečnost, že raná zkušenost v životě má vliv na potenciál vedení v dospělém věku. Carl Brungardt prozkoumal práce dětských psychologů Roberta a Pauline Searsových a zjistil, že osobní rysy jako je schopnost porozumět a vypořádat se s ostatními, potřeba úspěchu, sebevědomí a asertivita jsou ovlivněny v podstatě zážitky z dětství. Ti zjistili, že rodičovská podpora hraje významnou roli ve vývoji vůdcovství u dětí. Jiné studie ukázaly, že rodinné vlivy, jako pozitivní rodičovská interakce a důraz na silnou pracovní etiku, byly nalezeny u dětí, které aktivně vyhledávaly vůdcovskou roli. Existuje mnoho vlastností spojených s vůdcovstvím, jako jsou komunikační schopnosti, schopnost řešení problémů, organizace, flexibilita a kreativita. Učitelé, rodiče a další členové rodiny mohou podporovat rozvoj těchto vlastností v raném věku, jelikož všechny děti mají potenciál k jejich rozvoji. Je to celoživotní proces, jak děti rostou, k rodinnému vlivu se přidává škola. Učitelé mohou dát dětem příležitost zkusit si vůdčí pozici. Zde jsou uvedeny některé způsoby, které mohou pomoci dětem rozvíjet tyto vůdčí schopnosti:

- Děti se učí to, co vidí dělat ostatní. Je důležité být vzorem vůdčího chování, naučí se tak dělat věci s cílem, který má výsledky.
- Komunikace je klíčovým prvkem pro to být efektivní lídr, proto je důležité učit děti vidět věci z různých úhlů pohledu.
- Je možné pomáhat dětem budovat sebevědomí tím, že se jim dá příležitost odvést dobrou práci a za tu je pochválit.
- Pokud se dětem dá příležitost začít dělat malá rozhodnutí. Například, které aktivity se chtějí účastnit, mají více možností se rozhodnout a učí se zodpovědnosti za své rozhodování.
- Děti by se měly učit spolupracovat s ostatními v týmových situacích, sportovních aktivitách nebo skupinových projektech. Vyjednávání a kompromisy učí děti soustředit se na větší obraz, ne jen jejich osobní pohled.
- Děti je vhodné podněcovat o věci, které je zajímají. Mohou si pak pro to vybudovat vášeň a později se ujmout vůdčí role (PennStateExtension, ©2012).

3.2 Selfmanagement

Hartl a Hartlová (2010, s.516) definují sebeřízení neboli selfmanagement jako „sledování vlastního chování a používání technik, které je usměrňují; základem sebeřízení je sebereflexe; v učení jsou to vlastní cíle, zdroje, metody a tempo“.

Selfmanagement je možné chápat také jako schopnost, kdy používáme povědomí o svých emocích za účelem aktivní volby svého chování. Je postaven na dovednosti sebeuvědomění, jelikož je nezbytné o svých pocitech vědět, abychom uměli na své emoce reagovat a mít je pod kontrolou (Bradberry, Greaves, 2013).

Podle Lhotkové (2012) mezi zásadní požadavky selfmanagentu patří sebepoznání, sebeřízení založené zejména na práci s časem, stanovování priorit a stressmanagement, který se zabývá problematikou stresových situací v pracovním procesu. Při splnění těchto potřeb se posouvá vedení sebe samého k vedení druhých. Nöllke (2004) zmiňuje důležitost sebeorganizování, která je nepostradatelnou součástí v procesu efektivního sebeřízení společně s analýzou silných a slabých stránek, řízení cílů a času. Při vedení by měl fungovat jistý řád, který nám umožňuje organizovat sebe samého. Tato dovednost nás vede k snazšímu dosažení cílů a vyšší výkonnosti. Bischof (2003) je názoru, že řízení sebe samého nezvládá mnoho lidí z důvodu, že výuka této kompetence na školách chybí. Pro budoucnost žáka je důležité umět si práci správně zorganizovat, využívat efektivně svůj čas a rozvíjet své schopnosti při práci s druhými. Základem je ve všech těchto činnostech sebezdokonalování vytrvat a v případě komplikací pracovat na motivaci. Ta by měla být založena na představitosti. Vytváříme si určité představy, které nastanou, pokud vynaložíme úsilí a na daném úkolu zapracujeme. Je také možné si představit, co se může stát, pokud svého cíle nedosáhneme. Pokud budeme tímto způsobem postupovat, vytvoříme si návyk. Tento způsob myšlení je klíčový v problematice sebeřízení.

Plamínek (2013) v souvislosti se sebeřízením zmiňuje pojem synergie, který spojuje se schopností využívat odlišností člověka. Dojde-li ke střetu protikladů, dochází ke konfliktu, který může být řešen dvěma způsoby. Jednou z alternativ je řešení formou boje, kdy zvítězí jedna možnost, druhá je poražena. Druhým řešením konfliktu je formou testování, kdy vzniká syntéza silných stránek z obou možností. Tento případ je pro život efektivnější, jelikož spolupráce diverzit přináší kvalitní výsledky.

3.2.1 Emoční inteligence

„Emoční inteligence je schopnost rozpoznat a pochopit své vlastní emoce a pocity ostatních lidí. Je to umění použít tato uvědomění pro ovládnutí svého chování a vztahů (Bradberry, Greaves, 2013, s. 95-96).“

Problematika emoční inteligence je zmíněna z důvodu úzké souvislosti s návyky, kterým se žáci v programu „I ve mně je lídr“ učí. Je možné v nich najít spojitost s emočními schopnostmi a dovednostmi.

Tento pojem byl uveden poprvé v roce 1990 psychology Peter Saloveyem a Johnem Mayerem jako součást sociální inteligence, která zahrnuje schopnost sledovat pocity a emoce, a poté tyto informace využívat ve svém jednání. Popsali také vlastnosti, které nám pomáhají zvyšovat úspěšnost. Mezi ně patří například vcítění, přizpůsobivost či schopnost řešení mezilidských vztahů. Emoční inteligence byla podrobena řadě studií, které byly zaměřeny na emoční dovednosti dětí. Ty hrají velký význam v jejich vzdělávání. Na rozdíl od rozumové inteligence je mnohem méně podmíněna genetikou, což dává pedagogům příležitost navázat na již získané schopnosti a dále zvyšovat možnost žáka na úspěch (Shapiro, 2014). Vysoké IQ nepřipraví člověka na obtížné životní situace, přesto se školy zaměřují zejména na rozvoj rozumových schopností a emoční dovednosti jsou často opomíjeny. Citové stránce je však potřeba se věnovat stejně jako tradičně vyučovaným předmětům. Je důležitá pro využití ostatních schopností, které mohou žákovi pomoci k úspěchu (Goleman, 2011).

3.2.2 Třídní management

Hana Kasíková (2011, s. 241) charakterizuje třídní management jako *„proces vytváření podmínek příznivých pro zapojení žáků do třídních aktivit.“*

Učitel v roli manažera by měl za klíčové považovat zavedení standardů pro chování a vytvoření podmínek, zaměřených na prevenci kázeňských přestupků. Je důležité specifikovat, jak si představuje chování žáků. Očekávané chování se mění podle aktivit, které žák v danou chvíli vykonává. Žák se například chová jinak při činnostech ve skupině a jinak při samostatných aktivitách. V tomto případě je důležitá správná formulace těchto postupů, aby žák mohl efektivně v procesu učení pracovat. K tomu mohou sloužit například pravidla třídy, která budou mít žáci ve třídě vyvěšená. Při zavádění těchto postupů je kladen důraz na význam práce v nových podmínkách, jako je například začátek školního roku, kdy je snadnější naučit žáky očekávanému chování díky silným sebezámům se přizpůsobit novému prostředí. Dalším článkem třídního managementu je sledování chodu třídy. V případě

problému je potřeba ihned jednat a nevhodné chování nepřehlížet. Žákům by měli být seznámeni se systémem odměn a trestů, aby byli připraveni nést následky jejich chování. V tomto případě je důležitá důslednost. Učitel-manažer by měl pracovat na rozvoji odpovědnosti žáků, jasně formulovat úkol a předávat zpětnou vazbu. Všechny tyto aktivity vedou od řízení učitele k sebeřízení žáků (Kasíková, 2011).

4 Vztah RVP ZV se vzdělávacím programem „I ve mně je lídr“

4.1 Cíle a klíčové kompetence základního vzdělávání v provázanosti se 7 návyky

Klíčové kompetence jsou důležitou součástí života každého člověka ve společnosti. Tyto schopnosti a dovednosti byly vybrány na základě obecných poznatků o hodnotách přijímaných společností. Rozvoj probíhá za účelem přípravy žáka na život v praxi, dosahování úspěchů a spokojenosti, uplatnění na trhu práce i ve společnosti. Proces osvojování je dlouhodobou záležitostí a po ukončení základní vzdělávání stále pokračuje v průběhu dalších let. Klíčové kompetence se během základního vzdělávání snaží škola rozvíjet během veškerých činností (RVP, ©2013).

V průběhu základního vzdělávání se soustředíme dosahování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci

Rámcový vzdělávací program vymezuje tyto klíčové kompetence:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní (RVP, ©2013)

Tyto cíle a klíčové kompetence se s problematikou sebeřízení pomocí principů úzce prolínají.

Žáci, kteří si osvojí Coveyho principy se zaměřují na to, co je pro ně opravdu důležité a věnují tomu čas, který si dokážou zorganizovat. Přebírají zodpovědnost za své jednání a činy, dokážou uznat svou chybu. Myslí dopředu, plánují si svůj život, za účelem přispět i svému okolí. Využívají své empatie pro potřeby ostatních, umí naslouchat, respektovat druhé, řešit konflikty, dokážou se postavit překážkám a hledat nová řešení. Jsou otevření svému okolí, reagují na nové podněty, aby získali sebevědomí, které jim pomůže při prezentaci sebe samého. Spolupracují s okolím, jsou tvořiví a rozvíjí své silné stránky. Starají se o sebe samého-fyzicky, psychicky i sociálně. Tyto principy vychází ze společnosti už po staletí a přináší žákům možnost stát se v životě úspěšnými (Covey, 2012).

4.2 Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní a sociální výchova patří mezi průřezová témata, která tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Toto téma má praktické využití v životě každého žáka. Odráží jeho osobnost a pomáhá mu utvářet vědomosti, dovednosti a schopnosti potřebné v běžném životě (RVP, ©2013). Rozvoj osobnosti žáka v této oblasti je zahrnut v klíčových kompetencích. Jedná se o kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, okrajově i kompetence k řešení problémů.

„Sociální výchova je výchova, jejímž cílem je vybavit žáky vědomostmi, dovednostmi, návyky a postoji, které jsou nutné pro jejich život ve společnosti a vztahy s ostatními lidmi. Podle RVP ZV (2005) je na sociální výchovu zaměřen jednak vzdělávací obor „Výchova k občanství“, jednak průřezové téma „Osobnostní a sociální výchova“. Ačkoli má sociální výchova velkou závažnost pro vývoj mladého člověka a celé společnosti, způsoby realizace

sociální výchovy ve školním vzdělávání a její reálné efekty nejsou zjišťovány a vyhodnocovány“ (Průcha, 2009, str. 273).

Socializační proces, kdy se dítě učí vycházet s druhými, je z pohledu emočních dovedností jedním z nejdůležitějších pro jeho úspěšnost a pocit životního uspokojení. Musí umět své potřeby a očekávání přizpůsobit potřebám okolí. Je důležité naučit se orientovat ve společenském světě, poznávat různé situace a reagovat na ně (Shapiro, 2014).

Podle Sedláčkové (2009) přispívá Osobnostní a sociální výchova k rozvoji sebevědomí žáků, jelikož má velký význam v hledání cesty ke spokojenosti v osobním životě. Rozvíjí vztahy k okolí i sobě samému. Řeší se běžné situace, v kterých dítě osobně figuruje. Je také názoru, že zkušenost prožít si úspěch je pro žáka důležitá. Sebedůvěra žáků může být narušena opakovaným neúspěchem, ve školním prostředí může být zapříčiněno učitelem či školním hodnocením. Standartní klasifikace rozděluje žáky na úspěšné a méně úspěšné tím, že dochází k porovnávání mezi sebou. Pokud žák nepocituje úspěch, může dojít k různým projevům obrany, například k tomu, že se jeho motivace bude snižovat.

4.2.1 Implementace OSV do výuky

Učivem OSV jsou běžné problémy života, s kterými se žák či třída mohou setkat. Tematické okruhy je vhodné zařazovat ve chvíli, kdy se žáci s danou situací setkají. Učitel na ně reaguje tím, že do výuky vhodnou aktivitu. Jedná se o praktickou formu výuky v podobě her, cvičení a diskusí.

Valenta (2013) uvádí různé formy implementace OSV do výuky. Jednou z možností, jak lze OSV vložit do pedagogického procesu je skrze jednání učitele. Ten může fungovat jako vzor či jako účastník pozitivního klimatu ve třídě. Druhou variantou je využití OSV v běžných situacích, které samovolně ve třídě vznikají. Zde je důležitá následná reflexe. Mezi další formy patří použití témat OSV do různých předmětů, samostatným kurzem, projektem či výukovou hodinou. Lze také využít aktivity žáků, jako je například školní parlament.

4.2.2 Strategie vyučování sociální výchovy

Vyučování sebeřízení můžeme najít i v zahraničí, cílem Emocionální výchovy je příprava žáků pro život. Autorka seznamuje s průběhem pomocí pěti strategií, které mají pomoci žákům cítit se dobře. První z nich se týká celkového uvědomění žáka o svém jednání, emocích, pohybu či myšlenkách. To mu pomáhá v procesu učení. Druhá strategie se opírá o ovlivnění svého myšlení. Cílem je nepropadat stresu či beznaději a uvědomit si, že úspěchu je

možné dosáhnout, postavíme-li se překážkám čelem. Třetí strategie se zakládá na vedení žáků k vytrvalosti a odhodlání jít si za svým cílem a nevzdávat se. Další strategie je založena na empatii, kdy se žáci učí naslouchat a porozumět ostatním. Poslední strategií je opřena o schopnost vyjádřit vděčnost, která nám pomáhá cítit se po psychické stránce dobře (Price, 2013).

Ve studii, kterou publikovala Columbia University, je zřejmé, že proces učení je z velké části ovlivněn sociabilitou žáků. Bylo zjištěno, že vyučování sociální výchovy má pozitivní vliv na žáky. Autorka předkládá strategie, které pomáhají rozvoji sociálního učení. Jednou z nich je výuka sociálních dovedností již od útlého věku. Ve třídě je důležité vytvořit společný jazyk, který se stane součástí třídní kultury. Tento jazyk obsahuje obecné způsoby, jak komunikovat s ostatními, naslouchat jim, umět se omluvit či vyjádřit vděčnost. S implementací mohou pomoci programy na podporu sociálních dovedností. Dalším předpokladem je vytvoření vlastních sociálních pravidel, které dětem pomohou učit se vzájemné spolupráci. Žáci se na tvorbě těchto norem aktivně podílí, což zvyšuje jejich kooperativní chování. Kooperativní učení je také předmětem třetí strategie. Bez ohledu na předmět, výzkumy ukazují na skutečnost, že žáci, kteří pracují společně ve skupinách, udrží si získané informace delší dobu, než když je dostanou prezentované v jiné formě. Žáci spolupracují na společném cíli, nesou odpovědnost za konečný výsledek. Rozvíjejí své sociální dovednosti, učí se efektivní komunikaci a posilují jejich vztahy. (Price-Mitchell, 2015)

4.2.3 OSV v provázanosti se 7 návyky

Návyky 1-3 (Buďte proaktivní, Začínajte s myšlenkou na konec, To nejdůležitější dávejte na první místo) se týkají odpovědnosti, disciplinovanosti, plánování, hospodaření s časem a rozvíjí organizační dovednosti. Tyto schopnosti jsou předpokladem pro efektivní sebeřízení (Covey, 2012). S těmito návyky můžeme spojit zejména tematický okruh Osobnostní rozvoj a Morální rozvoj. Zde najdeme témata zabývající se sebeřízením, řešením problémů, tvořivostí či plánováním (RVP, ©2013).

Návyky 4-6 (Myslete způsobem výhra-výhra, Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni, Vytvářejte synergii) nám pomáhají v efektivní komunikaci, v řešení problémů s okolím, tvořivosti, rozhodování a týmové práci (Covey, 2012). Těmito návykům odpovídá

tematický okruh Sociální rozvoj, který zahrnuje oblast komunikačních, poznávacích a kooperačních schopností (RVP, ©2013).

Návyk 7 (Ostřete pilu) úzce souvisí se všemi již zmíněnými návyky, jelikož nám pomáhá udržovat se v kondici po fyzické i psychické stránce (Covey, 2012). V RVP tuto dovednost najdeme pod názvem Psychohygiena. Zahrnuje předcházení a zvládnání stresových situací, využití pozitivního myšlení a další dovednosti, které vedou k upevnování duševního zdraví (RVP, ©2013).

Osobnostní rozvoj	
Rozvoj schopnosti poznávání	Návyk 1: Buďte proaktivní
Sebepoznání a sebepojetí	Návyk 1: Buďte proaktivní
Seberegulace a sebeorganizace	Návyk 2: Začínajte s myšlenkou na konec Návyk 3: To nejdůležitější dáváte na 1. místo
Psychohygiena	Návyk 7: Ostřete pilu
Kreativita	Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni
Sociální rozvoj	
Poznávání lidí	Návyk 6: Vytvářejte synergii
Mezilidské vztahy	Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni
Komunikace	Návyk 4: Myslete způsobem výhra-výhra, Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni
Kooperace a kompetice	Návyk 4: Myslete způsobem výhra-výhra Návyk 6: Vytvářejte synergii

Morální rozvoj	
Řešení problémů a rozhodovací dovednosti	Návyk 1: Buďte proaktivní Návyk 2: Začínajte s myšlenkou na konec
Hodnoty, postoje, praktická etika	Návyk 1: Buďte proaktivní Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni

Tab. 1: Spojitost témat OSV s konkrétními návyky

4.3 Etická výchova

RVP uvádí, že etická výchova rozvíjí u žáka „*sociální dovednosti, které jsou zaměřeny nejen na vlastní prospěch, ale také na prospěch jiných lidí a celé společnosti, na samostatné pozorování s následným kritickým posouzením a vyvozením závěrů pro praktický život, samostatnost při hledání vhodných způsobů řešení problémů, správné způsoby komunikace, respekt k hodnotám, názorům a přesvědčení jiných lidí, schopnost vcítit se do situací ostatních lidí, pozitivní představu o sobě samém a schopnost účinné spolupráce*“ (RVP, 2013, s. 94).

Etická výchova patří mezi tzv. doplňující vzdělávací obory. Výuka těchto předmětů není pro školy povinná, účelem je rozšíření a doplnění vzdělání žáků. Jejím cílem je zapojení všech mravních stránek, zaměření na hodnotovou orientaci a rozvíjení etických kompetencí žáka. Působí na citovou stránku osobnosti, rozvíjí morální myšlení, mravní přesvědčení, sebekázeň a jednání podle etických hodnot (Vališová, Kasíková, 2011).

ANALYTICKÁ ČÁST

5 Zkušenosti a výsledky programu I ve mně je lídr

5.1 Popularita programu

Zájem o zavedení programu „I ve mně je lídr“ do škol stoupl v roce 2004 po vydání Coveyho knihy *8. návyk*, v které se zmiňuje o škole A. B. Combs. Ta se stala průkopníkem ve výuce vedení lidí a v roce 2006 získala ocenění za nejlepší školu se specifickým zaměřením (Covey, 2012). Program byl oficiálně uveden na trh v roce 2009, kdy se rozšířil ze Spojených států amerických do dalších zemí. V současné době se programu věnuje více než 2800 škol (The Leader In Me, ©2016).

5.2 Škola A. B. Combs

A. B. Combs je první školou ve Spojených státech amerických, která se rozhodla využít jako zaměření školy vedení lidí. Vycházela z přednášky o 7 návycích Stephen R. Coveyho. „I ve mně je lídr“ se stalo jejím školním heslem.

Tato škola se nachází v Severní Karolině ve městě Raleigh. Důvodem, proč se rozhodla zavést tento program, byla řada problémů, jejichž počet se stále zvyšoval. Počet dětí nenaplňoval kapacitu školy ani z poloviny, rodiče i učitelé byli nespokojeni, studijní výsledky neodpovídali požadavkům, kterých by měli žáci dosahovat. V roce 1999 se ředitelka školy Murriel Summers pod tlakem školské správy rozhodla, že vytvoří výukový program s jedinečným zaměřením, který by přilákal více studentů. Na toto rozhodnutí měla jediný týden. Po rozhovorech s žáky, učiteli a rodiči, kdy všichni toužili po určité změně, vplynuly návrhy na téma vedení lidí. Vytvořili si poslání školy, které znělo z každého žáka vychovat lídra. Vedení lidí se stalo pilířem školy, učitelé se snažili o této problematice nastudovat, co nejvíce a leadership začali používat ve výuce. Žáci si stanovili cíle a sledovali své posuny. Nástrojem pro osvojování vlastností lídrů se stalo 7 návyků. Ty začala škola využívat v celkovém chodu školy. Výuka se zaměřila na osvojení principů, které u žáků vedly k vyšší výkonnosti. Studijní výsledky se staly druhotnou záležitostí, i přesto se však zvyšovaly, stejně jako popularita školy (Covey, 2013).

Děti se s principy seznamují již během předškolního vzdělávání. Po nástupu do školy se k nim vracejí během prvního týdne, kdy si vytváří pravidla, cíle a upevňují si poznatky o 7

návycích. Výuka leadershipu je poté součástí celého školního roku. Ve škole vznikly tzv. tradice. Jedná o zvyklosti, které se dodržují během roku a podílí se na jejich realizaci celá škola. Tyto akce prohlubují vztah mezi učiteli, žáky a rodiči. Podněcují studenty využívat principů vedení lidí, osvojují nové dovednosti, posilují se také hodnoty školy a žákům v neposlední řadě zůstávají hodnotné vzpomínky. Dvakrát do roka se otevírají dveře veřejnosti a žáci seznamují návštěvníky s výukou vedení lidí (Covey, 2012).

Mezi další školní zvyklosti patří například piknik u příležitosti začátku školního roku. V únoru oslavují Den otců společnou snídaní s rodiči a následným basketbalovým zápasem. Na konci každého čtvrtletí se koná tzv. Oslava úspěchů. Studenti zde prezentují své úspěchy a cíle, kterých se jim podařilo dosáhnout. O svých problémech a nápadech mohou žáci diskutovat na tzv. dětském chatu, kde mají také možnost uplatnit své schopnosti v oblasti leadershipu a vyjádřit svůj vlastní názor. V oblasti kreativity mohou žáci svůj talent ukázat na výtvarné výstavě, které se nachází na chodbách školy. Podobných akcí pořádá škola během školního roku několik, často se zaměřuje také na spolupráci okolím školy (A. B. Combs Magnet Elementary School, ©2016)

5.3 Crestwoodská základní škola, Medicine Hat, Alberta, Kanada

Program „I ve mně je lídr“ byl zaveden na této škole v roce 2005. Podle ředitele školy má program „I ve mně lídr“ pro školu velmi významný vliv, jelikož se odráží na dovednostech studentů. Výsledkem je, že 65 procent studentů není z oblasti, ve které se škola nachází. Rodiče však i tak chtějí, aby jejich děti studovali právě na této škole. Zavedením programu došlo k celkové přeměně školy. Studenti, zaměstnanci i rodiče se cítí spokojenější a zajímají se více o chod školy.

Od roku 2005 dosáhla škola těchto výsledků:

- Kázeňské přestupky se snížily o 55%.
- Počet vyloučení ze školy se snížil o 64%.
- Počet doporučení k výchovným poradcům se snížil o 65%.
- Studentská docházka se zvýšila o 3%.
- Účast rodičů na třídních schůzkách se zvýšila o 5%.
- Spokojenost rodičů je 98%.
- Spokojenost zaměstnanců je 100%.

- Úroveň čtenářské gramotnosti studentů se zvýšila o 2-5%.
- Stupeň znalostí žáků v matematice vzrostl o 3-6%, a pak se vrátil k předchozímu procentu kvůli zvýšení počtu studentů se speciálními potřebami (Hatch, 2014).

5.4 Základní škola Dana Hendersonville, Severní Karolína

Již po prvním roce od zavedení programu, ředitelka Kelly Schofield, zaznamenala dramatické změny v kultuře školy. Tento fakt vedl k získání ocenění National School Change v květnu 2013. Ředitelka školy jako hlavní důvod zmiňuje fakt, že studenti byli osloveni jiným způsobem, než bylo doposud, práce dospělých se také změnila. Vytvořila se kultura založená na synergii, kde se podílí všichni, a pracuje se s vysokou důvěrou v týmu. Od studentů k učitelům a zaměstnancům, všichni mají možnost vyjádřit se k výuce a zlepšení školy. Je kladen důraz na studenty a každý nese za všechny odpovědnost.

Škola v roce 2012 dosáhla těchto výsledků:

- Kázeňské postihy klesly o 74%, za 2 roky
- Docházka se zvýšila o 2%
- Plynulost přechodu na 2. stupeň vzrostla o 30%
- Úspěšnost ve státních zkouškách v čtení vzrostly o 7% oproti výsledkům před dvěma lety
- 100% učitelů souhlasí s tím, že tato škola vytváří dobré pracovní podmínky (Hatch, 2014).

5.5 Zpětná vazba ředitelů škol na program I ve mně je lídr

V červnu 2014 byla uveřejněna studie, která je založena na 260 telefonátech s náhodně vybranými řediteli škol v USA a Kanadě, kteří využívali program I ve mně je lídr alespoň 1 rok. Vzorky byly vybírány z různých míst. Z 96% odpověděli ředitelé na celý rozhovor, z tohoto důvodu je tato studie vysoce hodnocena. Program měl z 99% pozitivní dopad na chod školy.

Konkrétně ředitelé často upozorňují na úbytek kázeňských problémů a na nápravu chování jejich studentů. Také mluví o hodnotě využívání společného jazyka, který pomáhá studentům, zaměstnancům i rodičům ve společné komunikaci. Studenti mají více

zodpovědnosti za své úkoly, učení a chování. Více se zajímají o své výsledky. Stávají se mnohem zodpovědnějšími a spolehlivějšími. Zaměstnanci a studenti si jdou více za svým cílem. Zmiňují se také o zdokonalení návyků leadershipu mezi studenty a učiteli. Jsou schopni si samostatně nastavovat cíle a také jich dosahovat. Učitelé také využívají schopnosti lépe vést lidi, nejsou to už „jen“ učitelé, ale schopní vůdci. Dochází ke zdokonalení školní kultury a klimatu. Kultura školy se posula od zaměstnanců a školy také mezi studenty a rodiče a různé komunity. Školní prostředí se přeměnilo na více rodinné, vytvořilo to lepší školní prostředí. Studenti dosahují lepších studijních výsledků, je možné zaznamenat nárůst ve státních srovnávacích zkouškách. Je vidět více snahy o dosažení lepších výsledků. Ředitelé hodnotí z 99 % zavedení programu pozitivně z pohledu učitelů. Podobně ředitelé hodnotí i reakci rodičů, 92% se vyjádřilo pozitivně, 7% se neutrálně a 1% procento se nevyjádřilo (Westgate research, ©2014).

5.6 Zkušenosti v České republice

V České republice funguje program zatím pouze na jedné škole. Jedná se o ZŠ a MŠ Pohádka v Hradci Králové – Mandysova. Ve školním roce 2016/2017 se připravují další dvě školy, téměř 70 učitelů projde osobnostně rozvojovým seminářem 7 návyků, začátkem procesu zaměřený na kulturu školy a leadershipu.

Základní škola byla uvedena do provozu 1. 9. 1984. Nachází se na Moravském předměstí, v klidném prostředí, mimo hlavní komunikační tahy. Je obklopena rozsáhlým sportovně rekreačním areálem a dětskými hřišti. V roce 2013 prošla výraznou modernizací (Základní škola a Mateřská škola Pohádka, ©2015).

Po předchozí domluvě s pracovníkem společnosti FranklinCovey mi byla doporučena návštěva této školy. Využila jsem pozvání na Den otevřených dveří v prosinci 2014, který byl spojen s představením programu „I ve mně je lídr“. Měla zde být možnost, vidět práci v hodinách a využití 7 návyků v samotném procesu učení, seznámit se s kulturou školy či získat informace o implementaci programu do výuky. V této době se škola ve svém ŠVP o programu ještě nezmiňovala.

Slavnostní přivítání se konalo v prostorách školy, po něm vystoupili žáci, kteří představili návyky, se kterými se seznámili. Poté hovořili o programu „I ve mně je lídr“ ředitel společnosti FranklinCovey Tomáš Kopecký a ředitel školy Jan Faltýnek. Následovaly

ukázkové hodiny. Výzdoba tříd i celé školy byla inspirována zejména knihou 7 návyků šťastných dětí, často se na nástěnkách vyskytovalo slovo „lídr“. Žáci v hodinách pracovali s návyky, bylo patrné, že je znají. Nejsem si však plně jistá, zda je uměli i vhodně použít. Například při aktivitě, založené na dramatizaci daného textu, měli potíže situaci k návyku správně zařadit. Učitelé používali slovník 7 návyků pouze příležitostně (např.: „Nyní vytvoříme synergii, Jak by ses zachoval, aby to byla výhra-výhra?“). Jedna z hodin, kterou jsem navštívila, nevykazovala žádné známky zavedení programu. Zajímavým prvkem zaměřeným na sebeřízení je přizpůsobení žákovských knížek, které vede žáky k plánování.

Poté následovala diskuse se zástupci školy a ředitelem firmy FranklinCovey Tomášem Kopeckým. Zde jsem se mohla blíže seznámit s podrobnostmi při zavádění programu.

5.6.1 Proces implementace na škole

Důvodem, proč se škola rozhodla zakoupit program I ve mně je lídr, bylo diferencovat se od ostatních škol v okolí a přinést něco nového. Podle slov ředitele školy Mgr. Jana Faltýnka, vzešel nápad na zavedení programu od managementu školy, při referendu byly pro tuto inovaci dvě třetiny pedagogického sboru.

Firma FranklinCovey uspořádala školení všechny zaměstnance školy a pomohla vytvořit tzv. tým majáku. Jedná se o skupinu učitelů, kteří řeší problémy spojené s implementací programu a podílí se na jeho posunu dále. Koordinátorkou byla zvolena Mgr. Lenka Mikešová.

V době konání této akce, na škole fungoval program zhruba půl roku. Samotná realizace byla zavedena do hodin Etické výchovy jednou týdně. Všechny třídy pracují s publikacemi 7 návyků šťastných dětí či 7 návyků úspěšných teenagerů. Dále společnost FranklinCovey dala k dispozici originální materiály pro učitele, které je však nutné si vždy přeložit.

Programem I ve mně je lídr se škola inspirovala při tvorbě vize školy, jejíž počáteční písmena jsou vloženy do názvu školy- MandySOVA.

„S- jako spokojenost

Objevme v sobě spokojené proaktivní žáky a učitele, spokojené rodiče, kteří spolupracují se školou. Společně tvořme pohodové prostředí, které naučí naše žáky být lepšími, než jsme my.

O- jako ochota

Najděme v sobě ochotu se vzdělávat, vážit si odlišností, ochotu pomoci druhým, přiložit ruku k dílu, ochotu pracovat ve vztahu výhra – výhra, dobro přát sobě i ostatním.

V- jako vzdělání

Naučme se objevovat své možnosti, svoji jedinečnost. Ovlivňujme sebe sama tím, že se necháme ovlivnit druhými. Dbejme na své psychické, fyzické, sociální a duchovní zdraví. Naučme se poslouchat s úmyslem pochopit.

A- jako aktivita

Formujme aktivní jedince, kteří plánují své kroky a umí je třídit podle jejich důležitosti, jedince, kteří budou aktivně pracovat se svými právy i povinnostmi, jedince s aktivním přístupem v občanské i environmentální problematice“ (Základní škola a Mateřská škola Pohádka, ©2015).

Žádná evaluace výsledků programu zatím na škole neprobíhala. Ředitel školy zmínil, že jisté posuny zaznamenává v oblasti komunikace. Konkrétně v žákovském parlamentu, který na škole funguje. Žáci více diskutují, dokáží vznést své požadavky či řeší problémy.

V roce 2015 škola upravila ŠVP ZV a na program I ve mně je lídr je zaměřena i vize školy.

„I ve mně je lídr je celoškolský program společnosti FranklinCovey zaměřený na rozvoj sociálních kompetencí žáků základních škol a změnu kultury. Cílem programu je vybavit děti takovými schopnostmi a dovednostmi, díky kterým budou lépe připraveni uspět ve společnosti 21. století“ (Základní škola a Mateřská škola Pohádka, ©2015).

Škola v současnosti zaznamenává první výsledky programu, což je zřejmé i ze zprávy České školní inspekce z února 2015.

„Celou školou se prolíná projekt I ve mně je lídr, který koresponduje především s předmětem etická výchova a je od MŠ zaměřen na vedení dětí a žáků k dodržování společenských pravidel. Všichni pedagogičtí pracovníci byli speciálně k realizaci tohoto projektu proškoleni. Výsledky jednotného a komplexního působení na žáky se odráží v samotné výuce, v kázni žáků, respektování pravidel slušnosti a dále v nízkém výskytu sociálně patologických jevů“ (Inspekční zpráva, 2015, s. 8).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Vzdelávací program založený na principech sebeřízení na 1. stupni základní školy

6.1 Výzkumný problém a cíle

Byl formulován **hlavní výzkumný problém**:

Jaké výchovné či sebevýchovné efekty lze očekávat se zavedením programu rozvoje dětského leadershipu na 1. stupni ZŠ?

Hlavním cílem práce bylo předložit reflexi výuky založené na sebeřízení, která se opírá o poznatky získané v rámci teoretické části.

Dílčími cíli, které si stanovil tento výzkum, bylo vytvořit vlastní autorskou verzi programu podle zahraničního modelu Stephena R. Coveyho. Tento program pilotovat ve výuce žáků na 1. stupni ZŠ. Prostřednictvím naplánovaných aktivit se podílet osobnostním rozvoji žáků a zároveň sledovat změny, ke kterým během výuky založené na sebeřízení došlo.

6.2 Organizace sběru dat

Metodologie tohoto šetření má kvalitativní charakter formou akčního výzkumu.

Akční výzkum

„Akční výzkum je druh pedagogického výzkumu, jehož účelem je přímo ovlivňovat či zlepšovat určitou část vzdělávací praxe, řeší aktuální potřeby vzdělávací instituce. Uplatňuje intervenční strategie, navrhuje určitá doporučení a pokouší se je realizovat, průběžně sleduje efekty změn. Často jej provádějí praktici (učitelé, pracovníci školského managementu aj.) ve spolupráci s výzkumníky“ (Průcha, 2009, s. 15).

Průcha (2012, s. 427) charakterizuje pedagogický výzkum takto:

- *Pedagogický výzkum je činnost, jejímž předmětem je edukační realita.*
- *Pedagogický výzkum má účel systematicky popisovat, analyzovat a objasňovat různé jevy edukační reality. Z toho vyplývá existence různých druhů a funkcí pedagogického výzkumu*

Vznik a původ

Za zakladatele akčního výzkumu je považován Kurt Lewin, který ve 30. letech 20. století přišel s myšlenkou začlenění kvalitativního výzkumu do každodenní činnosti, kdy se výzkumník přímo podílí na akci v daném výzkumu. Tuto teorii propagoval na kolumbijské univerzitě, kde se mu podařilo uplatnit postavení pedagogů do role výzkumníků. S pojmem akční výzkum při práci s učiteli se však setkáváme až v 60. -70. letech v Anglii Johnem Elliotem. Zaměřuje se na reflexi situací, které mohou v pedagogickém procesu nastat, s cílem se na tyto situace zaměřit a pracovat na jejich zlepšení či inovaci. V české pedagogice není zatím příliš využíván, do podvědomí učitelů se dostává až v posledních letech a probíhá prozatím spíše intuitivním způsobem (Maňák, Švec, 2004).

Charakteristika akčního výzkumu

Hendl (2008) zařazuje akční výzkumu do aplikovaného výzkumu, který má za úkol zodpovědět otázky týkající se praxe. Akční výzkum se navíc snaží o změnu situace tím, že se do něj zapojí všichni účastníci. Zkoumající i zkoumaní se podílí na výsledku a pracují jako partneři. Téma výzkumu by mělo být praktického rázu a pracovat s aktuálními problémy ve společnosti. Výzkumný proces probíhá v několika cyklech, které reagují na cyklus předchozí.

Tyto jednotlivé fáze popsal J. Elliott. Vychází vždy z **akce**, která je následně reflektována. Z této **reflexe** je vytvořena **praktická teorie**, z které vyplynou **nápady pro akci**. Ty jsou znovu převedeny do akce. Dochází tak opakovanému cyklu akcí a reflexí, které vedou k zlepšování praxe (Maňák, Švec, 2004).

Tato forma výzkumu patří do metod kvalitativního přístupu, pracuje zejména s informacemi v textové podobě (rozbory textů, záznamy rozhovorů a pozorování apod.) Úkolem výzkumníka je podrobně tyto materiály analyzovat a poté interpretovat. Také se uvádí, že výsledky kvalitativního výzkumu nemohou mít obecnou platnost, neboť výsledky jsou platné pouze pro výzkum, v kterém byly informace získány. Podstatou je vytěžit, co největší množství informací o daném problému a formulovat hypotézu, která je podložena nasbíranými daty (Švaříček, 2007).

Akční výzkum v pedagogickém procesu

Na rozdíl od běžného výzkumu otázky v akčním výzkumu vyplývají z potřeb učitele, který na ně reaguje a může je průběžně měnit stejně jako plán, který se postupně vyvíjí. Sběr dat probíhá nedogmaticky a není podmíněn předem stanovenou strategií. Následné vyhodnocování probíhá pomocí analýzy nikoliv statistickými metodami. Výsledky jsou použitelné okamžitě a bezprostředně působí na další jednání učitele. Jelikož jejich vlastníky jsou sami vyučující, jsou považovány za subjektivní a nelze je zobecňovat. „Akce“, která je v názvu tohoto výzkumu obsažena může být chápána jako situace, kterou se pedagog zabývá či jednání učitele, které by mělo mít vliv na tuto situaci. Z toho můžeme vyvozovat, že akční výzkum je založen na jednání pedagoga, které vychází z reflexe určité problémové situace. Na základě tohoto jednání dochází k řešení problému, to se může odehrávat intuitivním či cílevědomým způsobem (Maňák, Švec, 2004).

Použité metody získávání dat

Úroveň výzkumu je založena na vybavenosti učitele se znalostmi potřebnými k samotné praxi. Za důležité lze považovat práci s různými metodami akčního výzkumu. Mezi nejdůležitější metody a techniky, které lze využívat v různých fázích výzkumu, patří například pedagogický deník, brainstorming, rozhovory, získávání a shromažďování dat pomocí různých typů pozorování či samotné artefakty žáků (Maňák, Švec, 2004).

Ke zpracování výsledků tohoto šetření byly využity tyto metody získávání dat:

- pozorování
- přímá práce s dětmi
- reflexe výukových bloků
- výsledky činností - artefaktů žáků

Zkoumaný vzorek

Toho šetření bylo uskutečněno na ZŠ Brigádníků v Praze- Strašnicích. Jedná se o pavilónovou školu s bezbariérovým přístupem umístěné v klidné lokalitě. V současné době disponuje dvaceti třídami od 1. do 9. třídy.

Škola je materiálně na velmi dobré úrovni, k výuce využívá interaktivní tabule a je vedena v síti SMART SCHOOL. Od páté třídy se vyučuje informatika. Nemá určité zaměření, ale hledí na výuku cizích jazyků. Anglický jazyk se vyučuje již od první třídy. Dbá na ekologii, žáci mají možnost ve výuce navštěvovat skleník či školní zahradu. Podporuje vzdělávání nadaných žáků i dětí se specifickými poruchami učení. Tato škola byla vybrána i z důvodu, že se od školního roku 2014/2015 začala zaměřovat na výuku etické výchovy.

Výzkum by realizován v období od září 2014 do ledna 2016. Pro šetření byla vybrána jedna ze 4. třídy. Třídní učitelkou je Mgr. Alžběta Kutilová. Třídu navštěvovalo 20 žáků- 12 dívek a 8 chlapců.

6.3 Průběh výzkumu

Přípravná fáze

Po zpracování poznatků z teoretické části byl vytvořen předběžný koncept zavedení programu do výuky a vymezen výzkumný problém. Na začátku realizace výzkumu byla zvolena vhodná škola. Následně došlo k navázání kontaktu s ředitelkou školy, která s výzkumem souhlasila. Třídní učitelka byla seznámena s programem, předpokládaným postupem a harmonogramem realizace výzkumu. Došlo k seznámení vyučujícího se 7 návyky a oblastí leadershipu. Program byl následně po domluvě upraven specifikům dané třídy a došlo ke stanovení cílů výzkumu. Výzkumník zaujal roli pozorovatele a zároveň aktivního účastníka, který bude prostřednictvím akčního výzkumu reflektovat dopady svého jednání. Byla vytvořena tabulka pro záznam aktivit ve vyučovací hodině.

Realizační fáze

V realizační fázi došlo nejprve k seznámení s prostředím školy i sledované třídy. Dále došlo k hledání východisek pro výzkumnou činnost v podobě analýzy jednotlivých vyučovacích hodin a klimatu ve třídě. Autorská verze programu založená na 7 návycích představuje pro pedagoga využívání zásad během veškeré interakce s žáky. Jednou týdně byly na výuku leadershipu zaměřena určitá vyučovací hodina. Během těchto hodin probíhal sběr informací a dat o akci. Na základě interpretace dat docházelo k vytváření teorie o dané

problematice. Následně byla posouzena kritéria, kterých má být dosaženo, a byly vytvořeny návrhy dalších intervencí. Ty byly následně realizovány a znovu reflektovány.

Evaluační fáze

Na základě zjištěných informací byl program průběžně upravován v závislosti na výsledcích žáků. Získané poznatky z analýz byly shrnuty a vyhodnoceny. Následně byly vyvozeny důsledky pro další práci, na které navazovala samotná realizace. V konečné fázi došlo k celkovému zhodnocení výzkumu.

7 Realizace výzkumu

7.1 Příprava projektu pro výuku

Vlastní autorská verze programu se opírá poznatky z teoretické části. Jako stěžejní publikace byla zvolena kniha 7 návyků šťastných dětí od Seana Coveyho. Tuto knihu si třídní učitelka prostudovala a další informace doplnila z knihy 7 návyků skutečně efektivních lidí. Výuka 7 návyků je založená na principech vedení lidí, které se prolínají všemi předměty i časem mimo vyučování. Jedná se o změnu kultury třídy, která by měla ovlivnit nejen učební plán, ale i celkový charakter třídy. Bylo důležité, aby se 7 návyků stalo součástí téměř veškerého dění ve třídě. S tím souvisí i ochota pedagoga zapojit téma leadershipu do běžné práce s žáky. Tento proces byl klíčový, jelikož učitel je příkladem pro celou třídu. Nebylo však třeba měnit celkový koncept výuky, pouze propojit 7 návyků s tím, co učitel již každodenně praktikuje.

Pro žáky bylo nejprve slovo “ návyk” nahrazeno “radou”. Žáci se pomocí těchto rad měli naučit odpovědnosti, plánování, týmové spolupráci či společnému jazyku, který budou ve třídě využívat. Seznámení s radami mělo probíhat pomocí jednotlivých příběhů. Byl zhotoven Strom 7 návyků, na které měly být postupně návyky přidávány (viz příloha č. 29). Ke každému příběhu byly vytvořeny otázky nebo úkoly, které měli žákům přiblížit daný návyk.

- 1. rada - Buďme za sebe zodpovědní
- 2. rada – Na začátku myslíme na konec
- 3. rada- Nejdřív práce, potom legrace
- 4. rada- Každý může být vítěz
- 5. rada- Poslouchejme, až poté mluvíme
- 6. rada- Společně dosáhneme víc
- 7. rada- Ostřeme pilu

Následovala **hospitace ve třídě**, jejímž cílem bylo analyzovat problematické situace a celkově zhodnotit klima ve třídě na základě pozorování.

Třída působila ukázněným dojmem, žáci příliš nekomunikovali a to ani o přestávkách. Většina žáků tvořila stále stejné dvou až tříčlenné skupiny, jako kolektiv se nebavili. K problémům došlo, když měli utvořit týmy, ve kterých budou pracovat. I v případě, že skupiny utvořil sám učitel, vznikaly rozpory. Občas bylo možné vidět posmívání slabším žákům či hádky. Zejména dívky si stěžovaly na chlapce, že jim práci kazí.

Často někdo přišel k učiteli s problémem, který má vyřešit.

„Paní učitelko, co mám dělat? Mně se vylil kelímek s vodou.“

„Já nemám červenou pastelku.“

„Já tomu nerozumím.“

Žáci spoléhali na pomoc učitele, několikrát se stalo, že se vytvořil u pedagoga zástup, který potřeboval s něčím pomoci. I přestože učitel vysvětlil, co mají žáci dělat a následně se ujistil, zda všichni rozumí, žáci se přišli k učiteli poradit znovu.

Své práce nechtěl nikdo veřejně prezentovat. Osobní názory byli ochotni vyjádřit písemnou formou, někteří ani tímto způsobem. O určité aktivity žáci projevovali svůj nezáměr pasivitou. Několikrát zazněla ve třídě věta: „Mě to nebaví.“

Každé pondělí byl začátek výuky zahajován ranním kruhem. Tento rituál měli žáci osvojený. Zde si říkali, co prožili o víkendu. V tomto případě většina žáků své zážitky sdílela s ostatními, někteří však odpověděli pouze jednou větou či slovem. Na rozvíjející otázky reagovali podrážděně. V kruhu často zejména někteří chlapci vyrušovali. Ostatním žákům toto chování vadilo, proto je okřikovali.

Žáci také zapomínali plnit své povinnosti. Několikrát se stalo, že domácí úkol neměla více jak polovina třídy. I přestože učitel upozorňoval na to, aby si vše zaznamenali, mnoho žáků tak neučinilo. Často se také řešil problém se zapomínáním pomůcek, zejména v hodinách výtvarné výchovy, která byla ve třídě neoblíbená. Žáci nebyli ochotni si navzájem věci ani půjčovat, většinou musel situaci vyřešit sám učitel.

Z pozorování bylo zřejmé, že celkové klima ve třídě není příliš příznivé. Žáci byli odtažití, občas docházelo k hádkám a sporům. Výrazný problém byl pozorován zejména v

oblasti sebedůvěry, samostatnosti, prezentace vlastních názorů a vzájemného respektování. Na základě tohoto šetření byly formulovány dílčí cíle výzkumu.

7.2 Průběh výzkumného šetření

Výzkumné šetření probíhalo ve dvou etapách. V prvním období byli žáci seznámeni s principy vedení lidí především pomocí knihy 7 návyků šťastných dětí. S těmi se seznamovali postupně a po každém bloku si radu přilepily na strom pověšený ve třídě. Druhé období bylo více zaměřeno na využití principů v praxi a vytváření třídní kultury přičemž hlavním inspiračním zdrojem byla zvolena kniha 7 návyků skvělých teenagerů.

Hlavním požadavkem bylo propojení výuky předmětů s klíčovými kompetencemi pro život a rozvojem osobnostních dovedností žáků. V praxi to znamenalo transformovat standardní hodinu a s ní spojené činnosti do hodiny, pro kterou jsou přirozenou součástí principy spojené s vedením lidí. S těmi se žáci seznámili prostřednictvím příběhů a aktivit při výuce.

Výukové aktivity byly následně reflektovány formou skupinové řízené diskuse. Byly kladeny otázky k zamyšlení, které měly za úkol žákům pomoci zpracovat nové poznatky a převést je do zkušeností, které mohou v životě uplatnit. Zároveň tyto reflektivní otázky pomohly k objasnění výzkumného problému. Na jejich základě bylo možné pozorovat rozvoj žáků v dané oblasti a kontrolovat dosažení stanovených cílů.

NÁZEV výukového bloku	AKTIVITY a jejich zaměření	DATUM realizace
1. ETAPA		
Seznámení s přáteli ze Sedmi Dubů	- seznámení s knihou „7 návyků šťastných dětí“ a hlavními postavami	17. 12. 2014
	- vytvoření stálých skupin - přínosy jednotlivců pro skupinu	7. 1. 2015
Bud' me za sebe zodpovědní	- četby příběhu „Jak se veverčák Viktorín nudil“, diskuse	14. 1. 2015
	- proaktivní chování - reflexe úkolu „Když jsem se nudil...“ - 1. rada	21. 1. 2015
Na začátku myslíme na konec	- četba příběhu „Jak si medvěd Dobrák splnil svá přání“, diskuse	27. 2. 2015
	- plánování, sepsání plánů a cílů - 2. rada	11. 3. 2015
Nejdřív práce, potom legrace	- četba příběhu „Jak se dikobraz Bodlináč učil do školy“, diskuse	18. 3. 2015
	- povinnosti, určování priorit - 3. rada	25. 3. 2015
Každý může být vítěz	- četba příběhu „Jak se tchořice Lilie starala o zahrádku“, diskuse	1. 4. 2015
	- seznámení s pojmem „myšlení způsobem výhra-výhra“, 4. rada	15. 4. 2015

Poslouchejme, až poté mluvíme	- četba příběhu „Jak králík Skokan hledal síťku na motýly“, diskuse	22. 4. 2015
	- neverbální komunikace a naslouchání - 5. rada	29. 4. 2015
Společně dosáhneme víc	- dramatizace příběhu „Jak kamarádi hráli fotbal s jezevci“, diskuse	6. 5. 2015
	- rozvoj pozitivní atmosféry - 6. rada	13. 5. 2015
Ostře pilu	- četba příběhu „Jak veverka Sofie usnula ve škole“, diskuse	20. 5. 2015
	- rovnováha a posilování jednotlivých oblastí - 7. rada	27. 5. 2015
2. ETAPA		
Rozloučení s přáteli ze 7 Dubů	- opakování návyků - zhodnocení žáky	10. 6. 2015
Návyk jako pojem	- seznámení s pojmem návyk - opakování rad - „Hra na zrcadlo“- sebevědomí	9. 9. 2015
Osobní bankovní účet	-seznámení s pojmem osobní bankovní účet - práce s pracovním listem	16. 9. 2015
Proaktivní a reaktivní	- poznání rozdílu mezi proaktivním a reaktivním chováním	23. 9. 2015
	- sebeuvědomění - práce s pracovním listem	30. 9. 2015
Z různého pohledu	- hledání detailů ve fotografiích běžných věcí- spojitost s 6. návykem	7. 10. 2015

Stop a přemýšlej	- práce s pracovním listem - zaměření na 1. návyk	14. 10. 2015
	- výtvarně zpracování „Já na titulní straně časopisu“	21. 10. 2015
Velká objevná cesta	- seznámení s pojmem programové prohlášení	27. 10. 2015
	- vyplnění pracovního listu Velká objevná cesta	4. 11. 2015
Programové prohlášení	- vytvoření vlastního programové prohlášení - práce s citáty	11. 11. 2015
Síla rozhodování	- 3. návyk- time-managementu a rozhodování - práce s pracovním listem	16. 11. 2015
Sláva vítězům (výtvarná řada)	- 4. návyk, diskuse- vítězné myšlení - výtvarné téma: „Jak se cítím jako vítěz a jako poražený“	23. 11. 2015
	- dramtizace osobního vítězství i celé třídy - výtvarné téma: „Vítězství“	30. 11. 2015
	- diskuse a dramtizace na téma „Myslet jako vítěz“ - výtvarné téma: komiks „Myslím jako vítěz“	7. 12. 2015
Společně dosáhneme víc	- brainstorming - výtvarné zpracování 6. návyku	9. 12. 2015
Vánoce – stejné nebo odlišné?	- rozmanitost způsobu oslav Vánoc - společnými a rozdílnými zvyky - 6. návyk a 7. návyk	16. 12. 2015
Vidíme odlišně	- zaměření na 5. a 6. návyk - práce s optickými klamy- vidíme odlišně - „Ovocný test“	6. 1. 2016

Forrest Gump	- zhlédnutí filmu Forest Gump - práce s pracovními list	13. 1. 2016
Závěrečné shrnutí	- opakování všech návyků - zhodnocení	20. 1. 2016

Tab. 2: Rozpis jednotlivých výukových aktivit

Tabulka 2

Výukové bloky v 1. etapě výzkumného šetření:

Seznámení s přáteli ze Sedmi Dubů

Charakteristika:

Žáci se nejprve seznámili s knihou, s kterou budou v průběhu tohoto pololetí pracovat. Hlavními postavami v této knize jsou medvěd Dobrák, králík Skokan, veverčák Viktorín, tchořice Lilie, veverka Sofie Sečtělá, dikobraz Bodlináč a myš Alenka Přítulka. Přečetli si charakteristiky těchto postav a vytvořili stálé skupiny - týmy.

Cíle:

- schopnost poznat a rozlišit charakterové vlastnosti jednotlivých postav
- budování pocitu důležitosti každého žáka
- upevňování spolupráce v třídním kolektivu

Aktivity:

- Náš tým – žáci měli za úkol napsat silné stránky své skupiny a poté je prezentovat před třídou

Diskusní témata:

- Přínosy jednotlivých žáků ve skupině

Reflektivní otázky:

- Jak si spokojen se svou skupinou?
- Proč si myslíte, že je ve třídě pověšen strom?
- Může mít souvislost s přáteli, které jsem Vám představila?

Komentář:

Při představování jednotlivých postav všichni poslouchali a informace si rychle zapamatovali, ihned pochopili spojitost se stromem vyvěšeným na stěně. Žáci byli také seznámeni s tím, že během tohoto pololetí poznají rady, které jednotlivá zvířata ukrývají ve svých příbězích.

Skupiny byly vytvořeny na základě zkušeností učitele, aby byly síly vyrovnané. Většina žáků nebyla se svou skupinou spokojena už důvodu, že byli spojeni chlapci s dívkami.

Bud' me za sebe zodpovědní

Charakteristika:

Žáci se seznámili s 1. návykem pomocí četby příběhu „Jak se veveřčák Viktorín nudil“. Veverčák Viktorín obviňuje své okolí z toho, že nudí a že mu nikdo nevymyslel nějakou zábavu. Alenčina babička mu poradila, že když se rozhlédne kolem sebe, určitě najde způsob, čím se zabavit. Na tomto příběhu se žáci seznamují s proaktivním chováním, které je založeno na převzetí zodpovědnosti sebe samého.

Cíle:

- schopnost přebírat zodpovědnost sám za sebe
- rozvoj komunikačních dovedností, iniciativy a sebemotivace
- schopnost vyvíjet úsilí při řešení problémů

Aktivity:

- Aktivní jednání- žáci měli do další hodiny připravit příklad aktivního způsobu chování. Až se budou během nadcházejícího týdne nudit, udělají něco užitečného pro své okolí.

Diskusní témata:

- Podobnost příběhu s vlastním chováním
- Zodpovědnost- žáci mluvili o tom, kdo odpovídá za jejich problémy

Reflektivní otázky:

- Proč se Viktorín nudil?
- Kdo za to mohl?
- Už jste se někdy nudili?
- Kdo je zodpovědný za to, že se nudíš?

Komentář:

Příběh z knihy byl předčítán. Žáci seděli v kruhu na koberci a poslouchali, následovala volná diskuse. Nejprve mluvilo pouze několik žáků, převážně dívek, ostatní se nezapojovali. Všichni potvrdili, že se někdy nudí. Diskuse se rozpoutala samovolně, když několik dětí prohlásilo, že za to, že se nudí, mohou rodiče. Část třídy s nimi souhlasila, ale někteří jim oponovali. Zde byl diskusi nechán volný průběh a byl pouze usměrňován. Nakonec sami žáci došli k závěru, že za to se nudí, jsou sami zodpovědní. První rada v tomto případě vyplynula samovolně z diskuse žáků. Radu si žáci nalepili na strom ve třídě a souhlasili, že se podle ní budou řídit.

Na začátku mysleme na konec

Charakteristika:

Nejprve došlo k zopakování podstaty 1. návyku. Následovalo seznámení s 2. návykem pomocí četby příběhu „Jak si medvěd Dobrák splnil svá přání“. Tento příběh vypráví o hospodaření s vydělanými penězi kamarádů Skokana a Dobráka. Skokan všechny peníze bez rozmyslu utratil a poté toho litoval, zatímco Dobrák si vše podrobně naplánoval, což vedlo k jeho spokojenosti. Je zde poukazováno, jak je důležité si stanovit cíle a jak je užitečné plánovat dopředu.

Cíle:

- vytvoření si povědomí o možnostech plánování a sebeorganizace
- schopnost vyhodnotit situace a řešit je na základě svých potřeb

Aktivity:

- Cíle a přání- žáci si samostatně stanovili své přání a cíle
- Osobní cíl- žáci měli napsat své osobní cíle. Ty si vložili do portfolia.

Diskusní témata:

- Přání a plán- hledání rozdílů mezi těmito dvěma pojmy, způsoby dosažení
- Hospodaření s penězi- rozebrání situace v příběhu, ztotožnění žáků s postavami
- Plánování- způsoby, výhody či nevýhody
- Budoucí povolání- plánování v delším časovém horizontu a jeho pozitiva

Reflektivní otázky:

- Jaké úmysly měl Dobrák?
- Jak a za co utratili své peníze? Kdo hospodařil lépe?
- Proč je tak důležité plánovat dopředu?
- Jak bys peníze utratil ty?
- Jaký je rozdíl mezi přáním a plánem?
- Čím chceš být?

Komentář:

Žáci si zopakovali 1. radu a postupně vyprávěli, jak splnili předchozí úkol (Až se budete během nadcházejícího týdne nudit, udělejte něco pro někoho jiného). Několik dětí bylo na diskusi opravdu dobře připraveno. Například jedna dívka, když se nudila při čekání na autobus, který jel až za delší dobu, pomáhala lidem při nastupování či vystupování (paní s kočárkem, starém pánovi s nákupem,...). Při této činnosti si navíc všimla, že jedné slečně vypadl z kapsy mobilní telefon. Doběhla jí a mobil jí vrátila. Slečna měla velkou radost a dívce dala navíc odměnu. Zde jsme si povídali, jak se dívka cítila či jak by se zachovali ostatní. Většina žáků, když se nudila, pomáhala své rodině. Dva žáci na úkol zapomněli a chlapec tvrdil, že nenudil, tudíž neměl příležitost ho splnit. I zde byla možnost situaci rozvést. Nenudí se, jelikož se vždy zabaví hrami na počítači. Žáci diskutovali, kdo svůj čas strávil plnohodnotněji. Někteří zastávali názor, že je lepší si hrát než někomu pomáhat. Jedna dívka pronesla větu: „Ty bys byl taky radši, kdyby ti někdo pomohl!“ Zde vyplynula diskuse, jak se cítíme, když nám někdo pomáhá nebo někomu pomáháme.

Žáci četli příběh, který seznamuje s 2. návykem. Poté odpovídali na otázky týkající se textu. Bylo zřejmé, že žáci podstatu příběhu pochopili. Většina žáků si nedělá plány. Někteří používají úkolníčky či rozvrhy hodin, kde mají napsané kroužky. Zazněly výhody plánů.

V této hodině si notýsky na úkoly zavedli všichni. Styl vedení plánovacích deníčků byl ponechán na jejich uvážení. Prání měli všichni žáci, pouze je nechtěli sdílet s ostatními.

Nejdřív práce, potom legrace

Charakteristika:

Žáci si zopakovali předchozí návyky a seznámili se s 3. návykem pomocí četby příběhu „Jak se dikobraz Bodlináč učil do školy“. Příběh upozorňuje na nevýhody odkládání svých povinností na později. Dikobraz Bodlináč stále odsouval a večer před diktátem se snažil vše dohnat, ale nestihl to. Poté mu Sofie poradila, že nejdůležitější věci by měl vždy dělat na prvním místě. Následně se žáci zamýšleli nad důležitostí dávat přednost práci před zábavou a problematikou odsouvání povinností.

Cíle:

- schopnost umět posoudit, které věci jsou důležité a ty si klást na první místo
- získat povědomí o tom, že odkládat některé povinnosti není možné

Aktivity:

- Slož příběh- žáci dostali rozstříhaný text. Jejich úkolem bylo složit ve skupinách souvislý příběh, poté si jej společně přečetli.
- Nejlepší čas na úkol- žáci se ve třídě rozdělili podle toho, kdy plní své domácí úkoly. Sami měli dojít k závěru, kdy je nejvhodnější doba. Na tabuli uváděli pozitiva a negativa.

Diskusní témata:

- Moje povinnosti- žáci hovořili o svých povinnostech, jejich zaznamenávání a posuzování podle toho, jak jsou důležité.
- Odkládání svých závazků a důsledky tohoto chování

Reflektivní otázky:

- Proč se Bodlináč neučil a učení odkládal na později? Co místo toho dělal?
- Jak se cítil večer před diktátem? Jak se naopak cítil, když se celý týden učil a napsal diktát na jedničku?
- Proč je tak důležité neodkládat nejdůležitější věci na později?

- Jaké povinnosti máš ty? Doma nebo ve škole?
- Kdy děláš domácí úkoly? Je to výhodné?
- Máš nějakou věc, kterou stále odkládáš?

Komentář:

Po zodpovězení otázek k danému textu, žáci v kruhu otevřeli diskusi na téma plnění vlastních povinností. Z diskuse vyplynulo, že většina žáků své povinnosti odkládá na co nejpozději, přitom se necítí dobře, když nemají úkol splněn. Na konci hodiny si každý si dal závazek, splnit to, co už dlouho odkládá. Až se mu to podaří, dá to vědět ostatním tím, že si nalepí hvězdičku na určenou nástěnku. Do dalšího týdne bylo splněno zhruba 50 % závazků, až na 3 žáky splnili všichni následující týden. Průběžně bylo sledováno, jak si třída vede.

Každý může být vítěz

Charakteristika:

Došlo k zopakování předchozích návyků a seznámení s 4. návykem pomocí četby příběhu „Jak se tchořice Lilie starala o zahrádku“. Příběh seznamuje žáky s tím, že je důležité nebrat v úvahu jen sám sebe, ale i ostatní. Maminka Lilií zakázala, aby si udělala vlastní zahrádku. Ta však našla možné řešení, které bylo přijatelné jak pro ni, tak pro maminku.

Žáci se více seznámili s pojmem „myšlení způsobem výhra-výhra“.

Cíle:

- schopnost umět rozlišovat prospěšná a nevýhodná řešení
- rozvoj komunikačních a sociálních dovedností za účelem řešení problémových situací pozitivním způsobem
- upevnění postoje, který je založen na pochopení pocitu nespravedlnosti a schopnosti tento jev eliminovat

Aktivity:

- *Pokračování příběhu*- část textu byla přečtena, zbytek příběhu měli za úkol žáci ve skupinách domyslet. Poté své návrhy veřejně prezentovali. Originální text byl poté dočten.
- **Diskusní témata:**
- *Výhra-výhra*- žáci vymýšleli i jiné alternativy tohoto pravidla (např.: Přej a bude ti přáno, Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá). Hovořili o možných přesvědčovacích způsobech a jak dosáhnout spokojenosti na obou stranách.

Reflektivní otázky:

- Co Lilií tolik nadchlo? Už se ti stalo něco podobného?
- Jakým způsobem Lilie maminku přesvědčila?
- Proč můžeme říct, že obě vyhrály?
- Proč je důležité, aby byly spokojené obě dvě strany.
- Znáš toto pravidlo? Nedělej ostatním to, co nechceš, aby druzí dělali tobě. Napadá tě něco podobného?

Komentář:

Většina však byla názoru, že tímto způsobem to nefunguje, protože dospělí nejsou ochotni s nimi diskutovat. Sami však přiznali, že problematické situace řeší většinou vztekem či rezignací. Žáci poté vymýšleli, jak tuto situaci mohou využít. Sami poté měli možnost se domluvit s učitelem na svých přáních. Například se domluvili, že příští den skončí výtvarnou výchovu dříve, aby si mohli zahrát se sousední třídou zápas ve vybíjené. Podmínkou bylo, že třída bude perfektně uklizená a všichni budou v daný čas připraveni k odchodu. Většina žáků se k této výzvě postavila zodpovědně a další den pomáhala ostatním, aby svůj závazek splnili. Zápas ve vybíjené posloužil zároveň jako další příklad k 4. a 6. návyku.

Poslouchejme, až poté mluvm

Charakteristika:

Po připomenutí předchozích návyků s i žáci přečetli příběh „Jak králík Skokan hledal síťku na motýly“, který jim blíže přiblížil 5. návyk. Tento příběh má žáky upozornit, že naslouchat lze

nejen ušima, ale i ostatními smysly. Pokud si dokáží vzájemně naslouchat, budou se i cítit spokojenější. Skokan se díky přátelům naučil poslouchat nejen ušima, ale i srdcem a očima.

Cíle:

- schopnost získávat informace o druhých i z neverbálního sdělování
- dovednost naslouchat i mimoverbální komunikaci

Aktivity:

- *Společná kresba*- skupiny dostaly velký papír, úkolem bylo namalovat společný obrázek na dané téma. Během kreslení nikdo nesměl promluvit.
- *V řadě za sebou*- žáci se měli seřadit beze slov od nejstaršího po nejmladšího, od největšího po nejmenšího, apod.

Diskusní témata:

- Neverbální komunikace- žáci pomocí tvorby myšlenkové mapy specifikovali tento pojem. Mluvili o jeho důležitosti, využití v životě a způsobech dorozumívání a naslouchání.

Reflektivní otázky:

- Jak pomohl Dobrák Skokanovi? Máš podobnou zkušenost?
- Co řekla o naslouchání Lilie? Co tím myslela?
- Kdo ti umí dobře naslouchat?

Komentář:

Žáci byli po přečtení dalšího příběhu seznámeni blíže s pojmem neverbální komunikace. Většina žáků tento pojem již znala. Následovaly aktivity zaměřené na danou problematiku. Největší potíže třídy dělala aktivita *V řadě za sebou*. Někteří žáci měli problém zachovat klid a vykřikovali. Při následné reflexi shazovali vinu jeden na druhého. Tato činnost se jim zdála obtížná, avšak souhlasili, že se zaměří více na své emoce a příště ji zkusí znovu. Další dny byla podobná aktivita několikrát zařazena znovu do výuky, postupně bylo možné vidět větší součinnost a spolupráci.

Společně dosáhneme víc

Charakteristika:

Žáci se seznámili s 6. návykem pomocí dramatizace příběhu „Jak kamarádi hráli fotbal s jezevci“. V tomto příběhu kamarádi ve fotbalovém zápase využili předností každého hráče v týmu, které je nakonec dovedly k vítězství, i přestože se výhra zpočátku zdála prakticky nemožná. Žáci se mají seznámit, jak je důležité pracovat jako tým, to znamená vážit si odlišností a společnými silami dosáhnout lepších výsledků než kdyby každý pracoval sám za sebe.

Cíle:

- schopnost spolupráce a společného myšlení ve třídě
- dovednost najít pozitivní vlastnosti na každém i sobě samém a dokázat je využít

Aktivity:

Ten umí to a ten zase tohle- úkolem bylo napsat tři věci, které žák umí dobře, poté tři věci, které umí dobře někdo jiný (viz příloha č. 15).

Mluvící brýle- žáci seděli v kruhu, jeden z nich si nasadil brýle a řekl říkanku: „Brýle, brýle, co vidíte, za co mě dnes pochválíte?“ a otočil se na svého kamaráda vedle sebe. Ten mu odpověděl něco pozitivního. Poté brýle předal dalšímu.

Diskusní témata:

- *Ten dělá to a ten zas tohle*- žáci si poslechli v rámci hudební výchovy píseň od Jana Wericha „Ten dělá to a ten zas tohle“. Diskutovali, zda to může opravdu fungovat, za jakých podmínek i ve třídě.
- *Třída jako tým*- žáci nejprve rozebrali příběh, který si zahráli. Mluvili o výhodách práce v týmu a o tom, co pro efektivní práci ve skupině důležité.

Reflektivní otázky:

- Proč se naši kamarádi zpočátku obávali zápasu s Jezevci?
- Jaké přednosti měli kamarádi ze Sedmi Dubů?
- Jaké to je vyhrát jako tým?

- Jak se pozná dobrý člen týmu?
- Jak ses cítil, když si měl o sobě říct něco hezkého? Jak ses cítil, když to řekl spolužák?

Komentář:

Někteří žáci byli názoru, že by byli jako třída silnější, kdyby někteří z nich ve třídě nebyli. Zejména dívkám vadili někteří chlapci. Na vzniklou situaci bylo reagováno aktivitou „Mluvící brýle“. Žáci nakonec došli k závěru, že každého je ve třídě za něco pochválit, u někoho je to jen složitější. Podobné aktivity zařadil učitel následně do výuky častěji. Postupně bylo možné pozorovat, zejména v komunikační oblasti, že třída se více snaží pracovat jako tým.

Ostřeme pilu

Charakteristika:

Po seznámení se 7. návykem pomocí četby příběhu „Jak veverka Sofie usnula ve škole“ se žáci zabývali rovnováhou v životě a způsoby, jak jí dosáhnout. Sofie se soustředila pouze na jednu oblast, rozvíjela svou mysl čtením knih. Cítila se však unavená, proto jí maminka poradila, jak se svými přáteli může pečovat i o své tělo, srdce a duši.

Cíle:

- budování povědomí u důležitosti rovnováhy v osobním životě
- schopnost rozlišovat činnosti, o které je třeba pečovat v jednotlivých oblastech

Aktivity:

- *Auto-* na modelu si žáci ukázali, že stejně jako auto potřebuje k jízdě čtyři kola, potřebují lidé pečovat o čtyři oblasti. Žáci uváděli příklady k jednotlivým částem - posilování těla, mysli, srdce a duše. Poté se rozdělili do skupin podle toho, kterou část posilují nejvíce a naopak nejméně.

Diskusní témata:

- *Rovnováha*- žáci diskutovali o možnostech, jak dosáhnout rovnováhy ve všech oblastech, jak se to podařilo hlavní postavě příběhu a jakým způsobem sami pečují o dané oblasti.

Reflektivní otázky:

- Co Sofie udělala pro to, aby se problém s usnutím ve škole už neopakoval?
- Proč je žít v rovnováze tak důležité?
- Kolik času týdně věnuješ čtení ty?
- Jak můžeme pečovat o své tělo, mysl, srdce a duši?

Komentář:

Žáci se pomocí příběhu seznámili s posledním návykem. Došlo ke shodě, že nejvíce zanedbávají duši, z důvodu, že si nejsou úplně jisti, jakým způsobem nebo jim na to již nezbývá čas. Další týden se měli zaměřit na rovnováhu v jednotlivých oblastech. Někteří z nich si připravili zajímavé činnosti. Například chlapec, který zanedbával posilování těla, se domluvil s kamarádem ze třídy, že spolu budou chodit jezdit na kolečkových bruslích.

Rozloučení s přáteli ze 7 Dubů

Charakteristika:

Po zopakování všech 7 návyků, následovala aktivita na procvičení znalosti principů písemné zhodnocení uplynulého pololetí.

Cíle:

- propojení a upevnění znalosti předešlých poznatků

Aktivity:

- *Pantomima*- pomocí pantomimy měli žáci předvést ve skupinách návyk, který si vylosovali.
- *Hodnocení*- žáci hodnotili písemně svou práci za uplynulé pololetí (viz příloha č. 16).

Diskusní témata:

- *Rady*- žáci hovořili o přínosu jednotlivých rad a hledali jejich spojitosti. Shrnuli jednotlivé příběhy, s kterými se seznámili.

Reflektivní otázky:

- Která rada je pro tebe nejpřínosnější?
- Co mají společného první tři rady? Proč jsme je nalepili ke kořenům stromu?
- Co další rady na kmeni stromu?
- Proč 7. rada se nachází v koruně stromu?
- Co o jednotlivých postavách víte?

Komentář:

Žáci si zopakovali všech sedm návyků. Aktivně se pantomimy zúčastnili všichni, včetně chlapce, kterému se do aktivity příliš nechtělo. Skupina ho zapojila a udělila mu nenáročnou roli. Návyky neměli problém poznat a ani je formulovat. Práci se 7 návyky hodnotili převážně kladně, několikrát se však objevila připomínka, že seznámení s nimi pomocí přátel ze Sedmi Dubů, jim připadalo vhodné spíše pro mladší děti. Po této reflexi došlo v dalším pololetí k intervencím v předávání informací.

Výukové bloky v 2. etapě výzkumného šetření:

Návyk jako pojem

Charakteristika:

Za pomoci myšlenkové mapy se žáci seznámili pojmem „návyk“. Zopakovali si všechny návyky neboli rad, které poznali v předchozí etapě výzkumného šetření.

Cíle:

- budování pozitivního způsobu vnímání sebe samého i svého okolí
- propojení sedmi rad s pojmem návyk
- schopnost rozlišovat dobré a špatné návyky

Aktivity:

- *Postava*- žáci si nakreslili na papír vlastní postavu a poslali ji kolovat po třídě. Každý do ní napsal něco pěkného o dané osobě.
- *Hra na zrcadlo*- žáci měli o sobě říct do zrcadla nějakou pozitivní vlastnost

Diskusní témata:

- *Návyk*- žáci pomocí myšlenkové mapy shromáždili informace o pojmu návyk. Rady, které jim předali kamarádi ze 7 Dubů, byly propojeny s návyky. Žáci také diskutovali o tom, které návyky jsou dobré a špatné, které by rádi změnili.

Reflektivní otázky:

- Co si představuješ pod pojmem návyk?
- Je pro tebe těžké říci o sobě něco hezkého?

Komentář:

„Hra na zrcadlo“ byla nejprve nahrazena aktivitou „Postava“, jelikož žákům mluvit o sobě dělalo před třídou problém. Poté nastal zlom, jelikož každý měl možnost vidět, jak na něj nazírají ostatní. Bylo vidět, že jim není úplně příjemné mluvit o sobě do zrcadla, ale nyní už našli odvahu nějakou vlastnost vybrat a vyslovit ji. Většina se shodla, že je jim nepříjemné o sobě mluvit před ostatními, naopak se jim líbí, když je okolí pochválí.

Osobní bankovní účet

Charakteristika:

Žáci se pomocí úryvku z knihy seznámili s pojmem osobním bankovní účet.

Cíle:

- schopnost čerpat ze svého talentu a pracovat na jeho rozvoji
- posilování schopnosti dodržet závazky dané sobě samému
- uvědomění si důležitosti umět pomoci někomu jinému

Aktivity:

- *Děkovný dopis*- úkolem žáků bylo napsat krátký děkovný dopis někomu, komu už chtěli dlouho poděkovat (viz příloha č. 27).

Diskusní témata:

- *Bankovní účet*- žáci mluvili o stavu svého bankovního účtu, neboli jaký mají ze sebe pocit. Také diskutovali o tom, jak ho vylepšit a jak se bránit pomluvám.

Reflektivní otázky:

- V jakém stavu je váš bankovní účet?
- Co můžete udělat pro jeho zlepšení?

Komentář:

Většina se shodla na tom, že jejich bankovní účet není v mínusu, ale zůstatek vysoký také není a je potřeba uskutečnit vklady. Většina dívek se uváděla, že jim záleží na tom, co si o nich myslí ostatní a tím se občas trápí. Ve skupinách rozmýšleli plán, jak se bránit pomluvám, z kterých mají někteří strach. V této fázi vládla uvolněná atmosféra. Zejména chlapci byli názoru, že je zbytečné se zatěžovat tím, abychom byli všemi oblíbení.

Proaktivní a reaktivní

Charakteristika:

Žáci se učili poznat rozdíl mezi proaktivním a reaktivním chováním, také se v pracovním listě zaměřili na téma sebeuvědomění.

Cíle:

- schopnost rozlišovat proaktivní a reaktivní chování
- dovednost uvědomění si sebe sama jako jedince, který dokáže vnímat vlastní signály

Aktivity:

- *Proaktivní a reaktivní*- žáci měli za úkol dramaturgizaci proaktivního a reaktivního chování. Měli předvést odlišné reakce na zadanou situaci, např. při reklamaci zboží.
- *Sebeuvědomění*- práce s pracovním listem (viz příloha č. 9 a 26).

- *Reaktivní výrazy*- Každý si na lavici přilepil papírek, na který si zaznamenával četnost používaných reaktivních slov během dne (viz příloha č. 35).

Diskusní témata:

- *Nejhorší návyk*- žáci hovořili o svých špatných návycích a o tom, jak je možné se jich zbavit.

Reflektivní otázky:

- Jaké reaktivní výrazy používáš?
- Jaký je tvůj nejhorší návyk? Co s ním budeš dělat?

Komentář:

Žáci se pomocí různých scének seznámili s rozdíly mezi proaktivním a reaktivním jednáním. V samostatné práci neměli již problém rozpoznat tyto výrazy. Někteří žáci zpočátku nechtěli o svých špatných návycích před ostatními mluvit, jiní naopak tvrdili, že žádné nemají. Nakonec každý nějaký našel a s pomocí ostatních i našel řešení, jak je možné se ho zbavit. Aktivita „Reaktivní výrazy“ byla zařazena ještě v dalších měsících, žáci tak mohli sledovat své změny v chování. Ve většině případů se četnost těchto výrazů snižovala.

Z různého pohledu

Charakteristika:

V rámci výtvarné výchovy se žáci seznámili s díly fotografky Lucie Scerankové. V představených dílech měli možnost pozorovat zajímavé detaily v běžných věcech. Tato aktivita byla zařazena ve spojitosti s 6. návykem.

Cíle:

- schopnost tolerovat odlišné šablony na věci či lidi kolem sebe
- budovat odhodlání naučit se, že preferovat odlišnosti

Aktivity:

- *Z mého pohledu*- Fotografka vytváří matoucí obrazy, které zkoumají naše vnímání reality. Žáci mohli vidět rozdílnost vnímání barev, tvarů, struktur na vjemy člověka.

Každý si představoval v díle něco jiného. Záleží na úhlu pohledu, kterým se na objekt díváme.

Diskusní témata:

- *Různé pohledy*- žáci si pomocí diskuse více přiblížili spojitost s 6. návykem, kdy každý má odlišnou šablonu nazírání na věci či lidi kolem sebe.

Reflektivní otázky:

- Jak na tebe fotografie působí?
- Co ti struktury na fotografii připomínají?
- Kdo z nás vidí správně?
- Jaký návyk můžeme v této aktivitě uplatnit?
- Změnil se tvůj náhled na dílo, když si slyšel názory ostatních?

Komentář:

Tato aktivita žáky velmi zaujala. Jeden žák si připravil vlastní fotografie věcí denní potřeby, tak aby nebylo přímo zřejmé, o jakou věc se jedná (viz příloha č. 37). Znovu tak bylo možné hovořit o různém pohledu nazírání na okolí.

Stop a přemýšlej

Charakteristika:

Žáci si pomocí pracovního listu výtvarného úkolu upevnili poznatky 1. návyku.

Cíle:

- budování schopnosti vypěstovat sílu jednat aktivně
- převzetí iniciativy za účelem uskutečnění svých představ
- uvědomění vlastní jedinečnosti a hodnoty každého žáka

Aktivity:

- *Stop a přemýšlej*- žáci pracovali s pracovním listem (viz příloha č. 25). Toto cvičení mělo pomoci žákům zastavit se a zamyslet se ještě před tím, než udělají své rozhodnutí. Další část je zaměřena na dlouhodobé plánování.

- *Já na titulní straně časopisu*- v rámci výtvarné výchovy měli žáci za úkol vytvořit kresbu s popisem na téma „Já na titulní straně časopisu“ (viz příloha č. 17).

Diskusní témata:

- *Můj cíl*- žáci hovořili o tom, čeho by v budoucnu chtěli dosáhnout a co pro to mohou udělat. Také si připomněli problematiku důležitosti plánování.

Reflektivní otázky:

- Čemu by ses chtěl věnovat v budoucnu?
- Jaké jsou tvé silné stránky, které bys mohl pro svůj cíl využít?
- Je důležité nad tím přemýšlet už nyní?

Komentář:

Žákům největší potíže činilo představit, co se bude dít v horizontu deseti let. Většina z nich nevěděla ani jakou střední školu by si vybrala. V rámci tohoto bloku se pokusili výtvarně zpracovat téma svého budoucího zaměření. I přestože se jim zadání zprvu zdálo obtížné, tak všichni dokázali úkol splnit, a své práce prezentovat před třídou.

Velká objevná cesta

Charakteristika:

Žáci se zaměřili na 2. návyk a seznámení s pojmem programové prohlášení. Poté navázali vyplněním pracovního listu, který jim měl být nápomocen k vytvoření osobního programového prohlášení.

Cíle:

- Získat povědomí o zásadách pro stanovování osobních cílů

Aktivity:

- *Velká objevná cesta*- Žáci se měli připravit na vytvoření osobního programového prohlášení, které jim mělo pomoci k nalezení důležitých věcí, na jejichž základě mohou řešit i jednotlivá životní rozhodnutí. „Velká objevná cesta“ by měla být vodítkem k sepsání osobního programového prohlášení (viz příloha č. 10,11 a 18).

Diskusní témata:

- *Rozhodování- žáci hovořili o svých rozhodovacích schopnostech a jak tento proces může probíhat.*

Reflektivní otázky:

- Umíš se rychle rozhodovat nebo jsi spíše váhavý typ člověka?
- Může ti programové prohlášení nějakým způsobem pomoci?
- Co ti užitečného dala „Velká objevná cesta“?

Komentář:

Většina žáků nechtěla své odpovědi sdílet s ostatními, na některé otázky měli problém odpovědět. Jednalo se například o otázku: „Popište okamžik, kdy jste pocítili dokonalou inspiraci“. I přesto většina žáků byla názoru, že jim toto cvičení pomohlo při tvorbě programového prohlášení.

Programové prohlášení

Charakteristika:

Žáci si vytvořili vlastní programová prohlášení na základě poznatků z předchozího bloku.

Cíle:

- schopnost získat přesnější představu o tom, jakým směrem žáci v životě chtějí jít

Aktivity:

- *Tvorba programového prohlášení- žáci si vytvořili vlastní programová prohlášení (viz příloha č. 19). Někteří využili citáty, které si připravili jako své oblíbené. Svá prohlášení prezentovali před třídou, hovořili o tom, které formy lze využít a jak se svým prohlášením pracovat.*

Reflektivní otázky:

- Bylo pro tebe složité vytvořit vlastní programové prohlášení?
- Inspirovali tě nápady ostatních?
- Budeš ho nyní ještě měnit?

Komentář:

Žáci si na tuto hodinu připravili citáty, s kterými se ztotožňují. Dále jim byly nabídnuty další možné postupy, jak své prohlášení vytvořit. Jelikož samotný citát byla možnost k tvorbě programového prohlášení, většina žáků jí využila jako nejjednodušší způsob. Našli se však i žáci, kteří zvolili například formu úvahy či sepsání cílů. Programová prohlášení si poté založili do portfolia. Někteří se rozhodli ještě pro další úpravy během dalších bloků.

Síla rozhodování

Charakteristika:

V tomto bloku se v rámci 3. návyku žáci zaměřili zejména na oblast time managementu a rozhodování.

Cíle:

- schopnost rozhodnout se, co žák je pro žáka na prvním místě
- zaujmout pozitivní postoj k činnostem, které jsou důležité
- schopnost aktivně využít plánování

Aktivity:

- *Činnosti manažera*- žáci si vytvořili společně myšlenkovou mapu, kde sepsali činnosti manažera. Poté se rozhodovali, které mohou také využít.
- *Plánování mého času*- Žáci se seznamovali s problematikou plánování nejprve z článku z knihy. Poté si své znalosti procvičovali pomocí pracovního listu (viz příloha č. 12 a 24).

Diskusní témata:

- *Stihnu toho více*- žáci diskutovali o tom, jakým způsobem lze rozdělit činnosti podle důležitosti, které věci je okrádají o čas a jak si vedou plánovací deníčky.

Reflektivní otázky:

- Jaké věci tě nejvíce okrádají o čas?
- Je pro tebe složité stanovit si, co je nejdůležitější?
- Je nějaká věc, co už dlouho odkládáš? Co ti tomu brání?

Komentář:

Většina žáků se shodla, že dříve neplánovali vůbec, nyní se o to snaží více. Pomáhají jim v tom zápisníky, které si založili. Jeden žák měl odlišný názor. Podle jeho mínění je plánování zbytečné, je lepší se rozhodnout v danou chvíli. Zde vznikla situace, kdy žáci sami od sebe začali argumentovat výhody vytváření plánů a předávat ostatním. Nejvíce jsou o čas okrádáni počítačem nebo televizí. Několik žáků uvedlo i kroužky, na které chodí každý den. Ve třídě si pověsili text, který jim bude připomínat, jak je důležité vážit si každého okamžiku (viz příloha č. 8).

Sláva vítězům

Charakteristika:

Tento výukový blok je orientován na 4. návyk za využití výtvarné řady.

Cíle:

- rozvoj prezentačních a komunikačních schopností
- posilování vítězného myšlení

Aktivity:

- *výtvarná řada „Sláva vítězům“*- žáci se ve třech blocích pokusili ztvárnit téma vítězství a prohry, dosažení vítězného myšlení a radosti z vítězství ostatních (viz příloha č. 31-34). Vyzkoušeli si také pomocí dramatizace prožít pocity vítězství.

Diskusní témata:

- *Vítězné myšlení*- žáci diskutovali, co si pod tímto pojmem představují, s jakými návyky má spojitost. Dále reflektovali svá díla.

Reflektivní otázky:

- Jak se cítíš, když zvítězíš?
- Bylo těžké zachytit pocit vítězství či prohry pomocí barev?
- Co si představíš pod pojmem „vítězné myšlení“?

Komentář:

Tato aktivita byla zvolena i z důvodu, že žáci měli k výtvarné výchově negativní vztah a bylo třeba tuto bariéru odbourat. Abstraktní pojetí tématu je nadchlo, proto bylo jednodušší navázat s dalšími úkoly. Dramatizace vítězství byla také dobře zvolenou motivací, žáky tento úkol zaujal natolik, že někteří pomáhali i ostatním a vytvářeli další možnosti zachycení tématu. Vytvoření komiksu bylo pro žáky již složitější, dokázali vymyslet příběh, problém však měli s výtvarným zpracováním. Z tohoto důvodu byla problematika komiksu více probrána a obohacena ukázkami. Z výtvarného pohledu nebyl výsledek nejlepší, ale za úspěch lze považovat, že všichni své dílo dokončili a i prezentovali před ostatními.

Společně dosáhneme víc

Charakteristika:

Žáci výtvarně zpracovali 6. návyk a následně si formou brainstormingu měli domluvit vánoční posezení.

Cíle:

- schopnost spolupráce a společného myšlení ve třídě
- rozvoj komunikačních a sociálních dovedností

Aktivity:

- *Společně dosáhneme více-* žáci v rámci výtvarné výchovy zpracovali myšlenku „Společně dosáhneme více“ (viz příloha č. 20).
- *Vánoční posezení-* Tato akce byla pojata jako brainstorming, kdy bylo potřeba se domluvit na organizaci vánočního posezení. Byl zvolen člověk, který zapisoval všechny vyslovené nápady. Ty byly následně vytříděny jako lepší a horší. Nakonec bylo zvoleno konečné řešení a všechny konečné plány byly sepsány.

Diskusní témata:

- *Třída jako tým*- žáci diskutovali, jak dokážou pracovat jako tým, zda se situace v poslední době změnila, co jim dělá největší problémy a jakým způsobem mohou dosahovat společných cílů.

Reflektivní otázky:

- Co vám může pomoci dosáhnout společných cílů?
- Umíte pracovat jako tým?
- Bylo pro vás obtížné se dohodnout na přípravě vánočního posezení?

Komentář:

Žáci se shodli, že dokážou pracovat efektivně jako tým, umí se domluvit a dokážou přijmout názory ostatních. Tento názor bylo možné přímo ověřit při organizaci vánočního posezení. To se podařilo velmi dobře zrealizovat. Jediným problémem bylo předávání dárků, kdy došlo k chybě, a jedna dívka dárek nedostala. Nakonec však tento problém žáci sami vyřešili tak, že dostala dárek, který byl pro jinou dívku, která do školy nepřišla z důvodu nemoci. Organizace byla lehce chaotická, každopádně třída fungovala jako tým, aniž by potřebovala větší pomoc z okolí.

Vidíme odlišně

Charakteristika:

Aktivity zaměřené na 5. a 6. návyk předkládají žákům problematiku odlišností skrz zábavný test a optické klamy.

Cíle:

- schopnost tolerovat odlišné chování, rysy a charaktery ostatních žáků
- pochopit, že každý se na svět dívá různým způsobem
- prohloubení dovednosti pochopit a respektovat odlišné pohledy svého okolí

Aktivity:

- *Optické klamy*- To, že každý vidíme odlišně, si žáci mohli vyzkoušet při práci optickými klamy (viz příloha č. 23).
- *Ovocný test*- V zábavném cvičení zabývajícím se různými charakterovými vlastnostmi si mohli zjistit, co patří k jejím přirozeným schopnostem, v čem mohou mít problémy, kdy se učí nejlépe a v čem se potřebují zdokonalit (viz příloha č. 7 a 21). Zároveň mohli vidět, že každý žák má vlastní odlišnosti.

Diskusní témata:

- *Odlišnosti*- žáci řešili své vztahy k odlišnostem. Hovořili o předsudcích, a jak je omezují, jakými způsoby lze dojít k toleranci či preferenci odlišností.

Reflektivní otázky:

- Jaký máte vztah k odlišnostem, vyhýbáte se jim, tolerujete je nebo preferujete?
- Co můžete udělat pro to, abyste patřili k lidem, kteří odlišnosti preferují?
- Se svými přáteli máte většinou harmonický vztah, najdete však něco odlišného?
- Ve skupinách míváte občas různé názory, jak je řešíte? Jak se vám ve skupinách pracuje?

Komentář:

Tato hodina žáky zaujala. Když měli zhodnotit práci ve svých skupinách, všichni potvrdili, že se jim pracuje lépe než dříve, jelikož spolu více komunikují a dokážou spolu lépe vycházet. Většina žáků odlišnosti toleruje, ale nevyhledává je, i přestože si jsou vědomi, že jim mohou dát podněty k novým nápadům.

Vánoce- stejné nebo odlišné?

Charakteristika:

Tento výukový blok je zaměřen na uvědomění si rozmanitosti způsobu oslav Vánoc. Žáci se zamysleli nad společnými a rozdílnými zvyky. V diskusi se zaměřili na 6. a 7. návyk.

Cíle:

- schopnost respektovat odlišnosti a využít je jako podněty pro svou potřebu
- dovednost vážit si vlastních odlišností
- schopnost posilovat všechny životní dimenze v období Vánoc

Diskusní témata:

- *Moje Vánoce*- žáci popsali, jak slaví Vánoce a jaké zvyky dodržují, ty poté porovnali s tradicemi obsaženými v daném textu (viz příloha č. 30). Ten popisuje Vánoce odlišné od těch v Čechách. Diskutovali nad tím, jak se liší od těch v jejich rodině, jak oni sami by je nejráději slavili. Zároveň období Vánoc posloužilo k zamyšlení, jak tyto svátky můžeme využít k „ostření pily“.

Reflektivní otázky:

- Jak slaví vaše rodina Vánoce, jaké zvyky dodržují?
- Najdete ve skupině podobnosti a rozdíly mezi způsobem slavení Vánoc?
- Najdete zvyk, který je podobný zvyku v textu?
- Je nějaký zvyk, který se vám líbí více než ten váš?
- Jak budete o Vánocích „ostřit pilu“?

Komentář:

Tato aktivita byla zařazena těsně před Vánocemi. Některé zvyky si během týdne děti samy vyzkoušely ve škole. Už při těchto akcích bylo možné zaznamenat, že zvyky se u jednotlivých žáků dodržují různé. Například jedna dívka ostatním oznámila, že nemají doma stromeček. Žáci se setkali s různými názory, učily se tímto způsobem tolerovat, v ideálním případě preferovat odlišnosti.

Forrest Gump

Charakteristika:

Žáci zhlédli film Forrest Gump, poté pomocí pracovního listu reflektovali filmovou ukázkou (viz příloha č. 13 a 28).

Cíle:

- dovednost umět posilovat všechny čtyři životní dimenze
- posílení důležitosti životní rovnováhy

Aktivity:

- *Forrest Gump*- žáci zhlédli film Forrest Gump, poté pomocí pracovního listu reflektovali filmovou ukázkou (viz příloha č. 13 a 28), přičemž se zaměřili na procvičení 7. návyku.

Diskusní témata:

- *Posilování všemi směry*- žáci hovořili o důležitosti umět žít v rovnováze, jak toho docílit a v jaké oblasti se jim podařilo zlepšit.

Reflektivní otázky:

- Proč je důležité posilovat tělo, srdce, mysl i duši?
- Posiluješ všechny tyto směry stejným dílem?
- V které oblasti si udělal největší pokrok?

Komentář:

Po zhlédnutí filmu žáci viděli spojitost se sedmým návykem, ale někteří našli i další. Měli představu o tom, jak pečovat o všechny zmíněné dimenze. Nyní již dokázali vyjmenovat způsoby, jak se o sebe starají ve všech oblastech. Většina však přiznala, že nejsou plně v rovnováze.

8 Shrnutí výsledků výzkumu a jejich interpretace

Hlavním cílem šetření bylo předložit reflexi výuky založené na sebeřízení. Ta se opírá o poznatky získané v rámci teoretické části. Pro účely tohoto výzkumného šetření byla vytvořena vlastní autorská verze programu *I ve mně je lídr*. Realizace probíhala ve 4. -5. ročníku ZŠ Brigádníků v Praze. Výzkum byl realizován od po dobu 17 měsíců od září 2014 do ledna 2016, přičemž první 4 měsíce byly věnované pozorování třídy a seznámení učitele s programem, zároveň probíhala příprava aktivit pro vlastní interpretaci programu. Cílem tohoto šetření bylo pilotovat program ve výuce a zaměřit se na jednotlivé výchovné posuny žáků, přičemž důraz byl kladen na pozitivní klima ve třídě, zvýšení samostatnosti a sebevědomí žáků. Tyto výchovné změny byly zvoleny na základě potřeb učitele, který ve třídě působil. Jako hlavní metoda pro získání informací byla zvolena metoda pozorování, která byla reflektována. Z této reflexe vyplynuly nápady pro výuku sebeřízení ve třídě, ty byly následně realizovány v praxi. K této akci docházelo opakovaně, podle potřeb žáků i učitele.

Na základě hospitace ve třídě bylo zjištěno, že u sledované třídy celkové klima neodpovídá očekávaným požadavkům a zároveň se ani žáci necítí spokojeni. Bylo žádoucí se zaměřit v tomto výzkumném šetření zejména na oblast komunikace, plánování a zvýšení sebevědomí žáků.

Výzkumné šetření probíhalo ve dvou na sebe navazujících etapách. Během prvního období žáci poznali všech 7 návyků a dokázali je i přiřadit k určitým situacím. Stále však přetrvával problém v komunikaci zejména v oblasti vyjadřování vlastního názoru. Dokázali efektivněji diskutovat a pracovat ve skupině, avšak stále nedokázali prezentovat své vlastní myšlenky před ostatními. Žáci byli rozřazeni do stálých skupin, v kterých pracovali společně. Každý den tak měli možnost zapojit se do týmové práce a rozhodování. Každému z nich byla určena vůdčí role v určité záležitosti, např. mluvčí, zapisovatel, usměrňovač či časoměřič. Často byl připomínán pojem synergie a důležitost vážit si kvalit každého člena týmu. Z pozorování a prací žáků bylo patrné, že tato informace měla na třídu pozitivní vliv a aktivity zaměřené na danou problematiku pomohly výrazně zlepšit soudržnost žáků.

Určitý posun bylo možné zaznamenat také v oblasti zaměřené na schopnosti řešení problémů.

Pokud například přišel žák k učiteli s požadavkem, s kterým by si mohl poradit sám, dostalo se mu odpovědi: „A co s tím uděláš?“. První měsíc většinou daný problém řešila celá třída společně. Zhruba po 4 měsících se podařilo tento jev eliminovat na minimum.

V polovině výzkumného šetření měli žáci možnost udělit zpětnou vazbu na program, s kterým během výuky pracovali. Většina z nich vyzdvihla podstatu rad, s kterými se seznámili a vyhodnotili je jako užitečnou pomůcku pro život. Způsob předávání informací se jim však zdál příliš jednoduchý, z tohoto důvodu v druhé etapě výzkumu byla zvolena jako stěžejní publikace kniha určená starším dětem. Následně došlo k procesu, který se více soustředil na utváření kultury vedení lidí. Žáci si znovu prošli všemi návyky, některé byly podle potřeby rozpracovány do větší hloubky. Třída se více zaměřila na osvojování společného jazyka, který je pro program klíčový. Žáci se velmi rychle naučili rozeznávat rozdíl mezi reaktivním a proaktivním chováním či pochopit, co si mají představit pod pojmem výhra-výhra.

Jazyk 7 návyků byl aktivně využíván během všech předmětů. Je třeba zmínit, že strategie začlenění principů do výuky v rámci kurikula je závislá i na způsobu předávání informací ze strany pedagoga. Žáci jazyku velmi dobře rozuměli, ale sami ho používali víceméně příležitostně.

Částečnou proměnou prošla také výzdoba třídy. Kromě stromu návyků, byly na stěnách umístěny díla žáků a citáty, které je inspirují. Výtvarná výchova patřila mezi neoblíbené činnosti žáků, právě i z tohoto důvodu došlo k cílenému zaměření aktivit na tento předmět.

Tvůrčí myšlení bylo zvoleno jako jeden ze způsobů napomáhající výuce vedení lidí. Zájem žáků vzrostl zejména po několika hodinách zaměřených na abstraktní tvorbu. Stalo se pravidlem, že byly vystavovány a komentovány práce všech žáků, tato akce mohla být také jedním z podnětů, který pomohl ke zlepšení vztahu s tímto předmětem. Zhruba po čtyřech měsících byli všichni žáci schopni své práce prezentovat před ostatními.

Dalším důležitým faktorem, který pomáhal utváření třídní kultury, byly příběhy, které poskytují ukázky proaktivity a leadershipu. Jejich zdrojem byly převážně publikace Seana Coveyho, postupem času dokázali podobné příběhy prezentovat žáci i mezi sebou.

Na základě pozorování konkrétních vyučovacích hodin bylo zjištěno, že začlenění tématu vedení lidí do výuky má vliv na aktuální schopnosti a dovednosti žáků. Bylo možné pozorovat vzestup sebedůvěry, schopností řešit problémy či efektivnější komunikaci. Žáci z větší části přebrali zodpovědnost sami za sebe, dokážou se spolu domluvit a nastalou situaci vyřešit.

Zároveň stoupla celková spokojenost třídy. Reálné výsledky bylo možné zaznamenat zhruba po půl roce od zavedení programu do praxe a dále se vyvíjely vzrůstající tendencí. Na konci výzkumného šetření byli schopni se domluvit na akci v jejich volném čase, aniž by k tomu potřebovali asistenci učitele. Společně uspořádali narozeninovou oslavu nebo si šli zahrát minigolf.

V tomto výzkumné šetření byly použity zejména aktivizující výukové metody, byl kladen důraz na zpětnou vazbu a reflexi, jejímž cílem byl posun v dané oblasti. Zmíněné strategie a metody výuky korespondují s nastudovanými publikacemi a na základě výzkumu je možné konstatovat, že principy zaměřené na rozvoj dětského leadershipu měly vliv na výchovné efekty žáků. Jako hlavní výzkumná technika byla zvolena metoda získávání a shromažďování dat na základě pozorování. Je nutné přiznat, že tento empirický postup může trpět jistou subjektivitou. Zejména v oblasti klimatu třídy by se nabízelo využít k měření standardizovaných nástrojů a výsledky triangulovat. U pozorování je spolehlivost výsledků často problematickou záležitostí, i přesto je tato metoda všeobecně akceptovaná a pro tento účel výzkumu ji lze považovat za vhodně zvolenou metodu.

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala tématem vedení lidí a jeho uplatněním ve výuce na 1. stupni ZŠ. Hlavním cílem této diplomové práce bylo předložit reflexi výuky založené na principech sebeřízení.

Teoretická část práce se opírá o studium dostupných českých i zahraničních zdrojů a nabízí vhled do teoretických východisek problematiky utváření školní kultury, která je postavena na principech leadershipu. V první kapitole teoretické části je představen vzdělávací program I ve mně je lídr, jeho zakladatel a společnost FranklinCovey, která tento rozvojový program nabízí. Druhá kapitola vysvětluje problematiku 7 principů a fenomén návyk. Následující kapitola vymezuje pojem leadership, selfmanagement a jejich podstatu. Poslední kapitola se zabývá RVP ZV v provázanosti se vzdělávacím programem „I ve mně je lídr“. Soustředí se zejména na vztah s průřezovým tématem RVP ZV Osobnostní a sociální výchova.

Analytická část práce popisuje výsledky programu zahraničních škol a první informace související se zavedením této strategie výuky v České republice. Tyto kapitoly poskytují základ pro praktickou část práce. Ta byla založena na výzkumném šetření v ZŠ Brigádníků v Praze. Výzkum je kvalitativního charakteru a posuzuje jaké výchovné či sebevýchovné efekty lze očekávat se zavedením programu zaměřeného na rozvoj dětského leadershipu na 1. stupni ZŠ. Jako dílčí cíle bylo stanoveno vytvoření vlastní autorské verze programu podle zahraničního modelu a jeho ověření ve výuce za účelem zhodnocení vlivu programu na klima třídy a výchovné posuny žáků.

Cíle výzkumu byly splněny. Na základě hospitace ve třídě byly stanoveny nejdůležitější úkoly intervence. Vlastní verze programu založená na modelu Stephena R. Coveyho byla vytvořena a následně použita k analýze výchovných pokroků třídy. Dále byl popsán průběh implementace programu do výuky ve dvou etapách, mezi nimiž došlo k reflexi a následné úpravě pro další akce. Z tohoto výzkumného šetření vyplývá, že u sledované třídy, téma vedení lidí a jeho uplatnění ve výuce, má vliv na klima ve třídě a osobnostní rozvoj žáků. Největší změny bylo možné pozorovat zejména v oblasti sebedůvěry, sebeřízení a komunikačních dovedností, lépe plní úkoly a řeší problémy. Vzájemně spolu lépe vycházejí, dokáží se domluvit a ve třídě se cítí spokojenější. Základ tohoto programu tkví v principech, které žáci využívají napříč všemi předměty. Jejich univerzální povaha umožňuje poměrně snadné začlenění do výuky v rámci kurikula. Spojitost lze pozorovat s průřezovým tématem

RVP ZV Osobnostní a sociální výchova, jejíž nedílnou součástí je utváření praktických životních dovedností, jako je například rozvoj sebeorganizace a seberegulace. Z výsledků výzkumného šetření dále vyplývá, že je tento program vhodným nástrojem pro osvojování těchto dovedností, a nabízí možnosti získání schopností, které budou mít vliv na budoucí rozvoj žáků.

9 Seznam použitých informačních zdrojů

- ARMSTRONG, Michael a Tina STEPHENS. *Management a leadership*. Praha: Grada, 2008. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2177-4.
- BISCHOF, Anita a Klaus BISCHOF. *Aktivní sebeřízení: jak získat kontrolu nad svým časem a prací*. Praha: Grada, 2003, 118 s. Poradce pro praxi. ISBN 80-247-0647-4.
- BRADBERRY, Travis a Jean GREAVES. *Emoční inteligence*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 228 s. ISBN 978-80-265-0039-1.
- CARNEGIE, Dale. *Jak dovést sebe i druhé k vrcholným výkonům: čím vyniká vůdčí osobnost*. Vyd. 1. Praha: Beta, 2010, 237 s. ISBN 978-80-7306-425-9.
- COVEY, Sean. *7 návyků skvělých teenagerů: pro úspěšný a harmonický život*. Praha: Pragma, 2001, 288 s. ISBN 80-7205-799-5.
- COVEY, Sean. *7 návyků šťastných dětí*. 2. vydání. Sydney: FC Czech, s.r.o., 2011, 93 stran. ISBN 978-80-254-9993-1.
- COVEY, Stephen M, Greg LINK a Rebecca R MERRILL. *Chytrá důvěra: vytváření prosperity, osobní energie a radosti ve světě plném nedůvěry*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2012, 284 s. ISBN 978-80-7261-254-3.
- COVEY, Stephen R a Breck ENGLAND. *Třetí alternativa: jak řešit obtížné životní problémy*. Vyd. 1. Praha: FC Czech, 2013, 480 s. ISBN 978-80-7261-256-7.
- COVEY, Stephen R, A MERRILL a Rebecca R MERRILL. *To nejdůležitější na první místo*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2008, 374 s. ISBN 978-80-7261-187-4.
- COVEY, Stephen R, Bob WHITMAN a Breck ENGLAND. *Jak dosahovat předvídatelných výsledků v nepředvídatelných časech*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2010, 125 s. ISBN 978-80-7261-206-2.
- COVEY, Stephen R. *7 návyků skutečně efektivních lidí: zásady osobního rozvoje, které změni váš život*. 3., rozš. vyd. [i.e. 4. vyd.]. Překlad Aleš Lisa. Praha: FC Czech, 2014, 366 s. ISBN 978-80-7261-282-6.
- COVEY, Stephen R. *7 návyků vůdčích osobností pro úspěšný a harmonický život: návrat etiky charakteru*. 1. vyd. Praha: Pragma, 1994, 329 s. ISBN 80-85213-41-9.
- COVEY, Stephen R. *8. návyk: od efektivnosti k výjimečnosti*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2005, 371 s. ISBN 80-7261-138-0.
- COVEY, Stephen R. *Sedm návyků šťastné rodiny: budování nádherné rodinné atmosféry v Dnešním bouřlivém světě*. 1. vyd. Překlad Eva Oliveriusová. Praha: Columbus,

1999, 393 s. ISBN 80-724-9007-9.

COVEY, Stephen R. *Vedení založené na principech*. V nakl. Management Press vyd. 1. Praha: Management Press, 2009, 301 s. ISBN 978-80-7261-202-4.

DAIGELER, Thomas. *Vedení lidí v kostce: techniky vedoucí k úspěchu*. Praha: Grada, 2008. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-2158-3.

GOLEMAN, Daniel. *Emoční inteligence*. Vyd. 2., (V nakl. Metafora 1.). V Praze: Metafora, 2011, 315, [10] s. ISBN 978-80-7359-334-6.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

HORSKÁ, Viola. *Koučování ve školní praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 174 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2450-8.

KNOBLAUCH, Jörg. *Time management: mějte svůj čas pod kontrolou*. 1. české vyd. Praha: Grada, 2012, 206 s. ISBN 978-80-247-4431-5.

LHOTKOVÁ, Irena. *Selfmanagement*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, 69 s. ISBN 978-80-7290-544-7.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004, 78 s. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 80-7315-078-6.

NÖLLKE, Matthias. *Praktický management: jak úspěšně vést a řídit sebe, druhé lidi, firmy a jiné organizace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 112 s. Poradce pro praxi. ISBN 80-247-0912-0.

PLAMÍNEK, Jiří. *Řešení problémů a rozhodování: jak přinutit problémy, aby pracovaly ve váš prospěch*. Praha: Grada, 2008. Manažer. ISBN 978-80-247-2437-9.

PLAMÍNEK, Jiří. *Sebezpoznání, sebeřízení a stres: praktický atlas sebezvládnání*. 3., dopl. vyd. Praha: Grada, 2013, 192 s. Management (Grada). ISBN 978-80-247-4751-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002, 481 s. ISBN 80-7178-631-4.

RADCLIFFE, Steve. *Leadership: lidem jednoduše a přirozeně*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 173 s. ISBN 978-80-247-4163-5.

ROCK, David. *Leadership s klidnou myslí: šest kroků ke změně výkonnosti : pomozte lidem lépe myslet - neříkejte jim, co mají dělat!*. Praha: Pragma, c2009. ISBN 978-80-7349-206-9.

- ŘEZÁČ, Jaromír. *Moderní management: manažer pro 21. století*. Brno: Computer Press, 2009. Business books (Computer Press). ISBN 978-80-251-1959-4.
- SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 123 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2685-4.
- SHAPIRO, Lawrence E. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2014, 267 s. ISBN 978-80-262-0651-4.
- SMITH, Hyrum W. *10 přírodních zákonů managementu času a života: osvědčené strategie pro zvýšení vaší produktivity a dosažení vnitřního míru*. Praha: Pragma, 1998. ISBN 80-7205-587-9.
- SUCHÝ, Jiří a Pavel NÁHLOVSKÝ. *Pozitivní emoce: jak je posilovat a rozvíjet v osobním i Pracovním životě*. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4375-2.
- ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 232 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4473-5.
- VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011, 456 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

Elektronické zdroje:

- Building Leadership Skills in Children. *Penn State Extension* [online]. 2016 [cit. 2016-06-01]. Dostupné z: <http://extension.psu.edu/somerset/news/2012/building-leadership-skills-in-children>
- A Whole-School Transformation Process. *TheLeaderInMe*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.theleaderinme.org/what-is-the-leader-in-me/>
- About Our School. *A. B. Combs Magnet Elementary School*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.wcpss.net/Page/11110>
- About. *FranklinCovey*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <https://www.franklincovey.com/about/#ExecutiveTeam>
- Edutopia. *3 Strategies to Foster Sociability*. [online]. 2015 [cit. 2015-12-20]. Dostupné z: <https://www.edutopia.org/blog/8-pathways-strategies-foster-sociability-marilyn-price-mitchell>
- Elementary education solutions. *FranklinCovey*. [online]. 2014 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.franklincovey.com/tc/solutions/education-solutions/elementary-education-solutions-the-leader-in-me>
- Hatch David. *TheLeaderinMe. PROMISING RESULTS*. [online]. 2015 [cit. 2015-12-20]. Dostupné z: http://www.theleaderinme.org/uploads/Documents/results/Promising%20Results_111014.pdf

How is it different?. *TheLeaderInMe*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.theleaderinme.org/how-is-it-different/>

O nás. *FranklinCovey*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.franklincovey.cz/o-nas/>

RAMPTON, John. Leadership. *Entrepreneur*. [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <https://www.entrepreneur.com/article/241619>

Teachthought. *5 Strategies For Incorporating Social Emotional Learning Into Your Classroom*. [online]. 2015 [cit. 2015-12-20]. Dostupné z: <http://www.teachthought.com/uncategorized/5-strategies-for-incorporating-social-emotional-learning-into-your-classroom/>

TheLeaderinMe. *Westgate Research, inc.*. [online]. 5. 6. 2014 [cit. 2015-12-20]. Dostupné z: http://www.theleaderinme.org/uploads/Documents/results/Promising%20Results_111014.pdf

Upravený RVPZV se zapracovanými změnami_290313 [online]. 2013 [cit. 2015-08-15]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/318/>

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA POHÁDKA. *O škole*. [online]. 2015 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.mandyska.cz/index.php?s=37>

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA POHÁDKA. *Inspekční zpráva*. [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: http://www.mandyska.cz/dataweb/files/csi_2015.pdf

10 Seznam tabulek

Tabulka 1- Spojitost témat OSV s konkrétními návyky.....	33
Tabulka 2- Rozpis jednotlivých výukových aktivit	51

11 Seznam příloh

Příloha 1: ZŠ Mandysova, představení programu I ve mně je lídr v podání žáků.....	86
Příloha 2: ZŠ Mandysova, výzdoba dveří ve třídě.....	86
Příloha 3: ZŠ Mandysova, nástěnka ve třídě	87
Příloha 4: ZŠ Mandysova, nástěnka ve třídě „Lídři naší třídy“	87
Příloha 5: Pracovní list „Stop a přemýšlej“ (1. návyk)	88
Příloha 6: Pracovní list zaměřený na 4. návyk.....	90
Příloha 7: „Ovocný test“ (6. návyk)	91
Příloha 8: Text k hodině „Síla rozhodování“- 3. návyk	92
Příloha 9: Pracovní list „Proaktivní a reaktivní“	93
Příloha 10: Pracovní list „Velká objevná cesta“- 1. část	95
Příloha 11: Pracovní list „Velká objevná cesta“- 2. Část	96
Příloha 12: Pracovní list zaměřený na problematiku plánování	97
Příloha 13: Pracovní list „Forrest Gump“ (7. návyk).....	99
Příloha 14: Pracovní list zaměřený na 7. návyk.....	101
Příloha 15: Ukázky prací v hodině „Společně dokážeme víc“	102
Příloha 16: Ukázky hodnocení žáky po půl roce implementace programu	103
Příloha 17: Výtvarné zpracování „Já na titulní straně časopisu“	105
Příloha 18: Ukázka vyplnění pracovního listu „Velká objevná cesta“.....	108
Příloha 19: Ukázky osobních programových prohlášení žáků	109
Příloha 20: Výtvarné vyjádření 6. návyku	110
Příloha 21: Ukázka vyplněného „Ovocného testu“.....	111
Příloha 22: Ukázky sledování úspěšnosti implementace programu.....	112
Příloha 23: Ukázky pracovních listů na téma „Vidíme odlišně“	113
Příloha 24: Ukázka vyplněného pracovního listu zaměřeného na práci s časem.....	114
Příloha 25: Ukázka vyplněného pracovního listu (4. návyk).....	115
Příloha 26: Ukázka vyplněného pracovního listu - proaktivní a reaktivní chování.....	116
Příloha 27: Ukázky děkovných dopisů- osobní bankovní účet.....	117
Příloha 28: Ukázka vyplněného pracovního listu zaměřeného na 7. návyk	118
Příloha 29: Výzdoba třídy, pantomima.....	119
Příloha 30: Text k hodině Jak slavím Vánoce.....	120
Příloha 31: Charakteristika výtvarné řady Sláva vítězům	120
Příloha 32: Ukázky prací žáků - „Vítězství“.....	128
Příloha 33: Ukázka prací žáků „Myslím jako vítěz“	129
Příloha 34: Ukázky prací žáků – „Já a výhra, prohra“	130
Příloha 35: Záznam reaktivního chování žáků.....	131
Příloha 36: Hodnocení na konci 1. pololetí v 5. ročníku	132
Příloha 37: Ukázka fotografií k hodině „Z různého pohledu“	133

Příloha 1: ZŠ Mandysova, představení programu I ve mně je lídr v podání žáků

Příloha 2: ZŠ Mandysova, výzdoba dveří ve třídě

Příloha 5: Pracovní list „Stop a přemýšlej“ (1. návyk)

STOP A PŘEMÝŠLEJ

Toto cvičení ti pomůže zastavit se a zamyslet se ještě před tím, než uděláš své rozhodnutí.

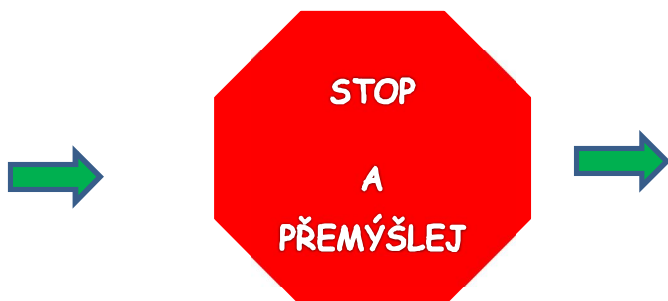
Příklad:

Co bych měl udělat v případě, že...mám špatnou skupinku na projekt a nic neudělali?

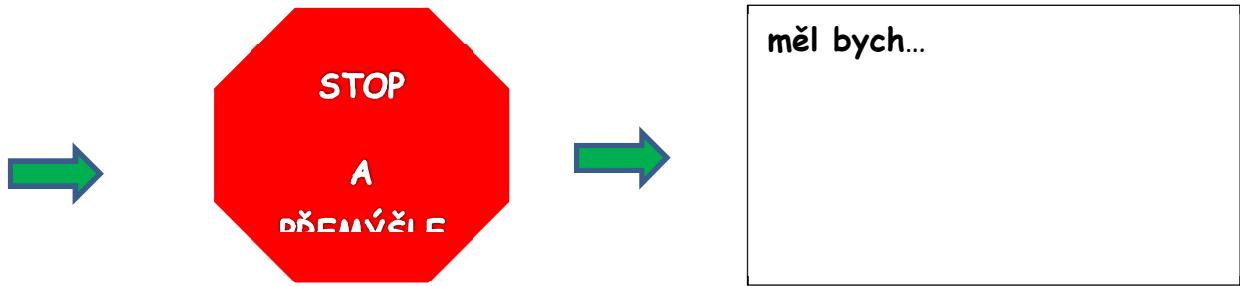
měl bych... s nimi situaci podrobně rozebrat a zeptat se každého, jakým způsobem se chce na práci podílet

Co bych měl udělat v případě, že...si ostatní spolužáci z někoho dělají legraci?

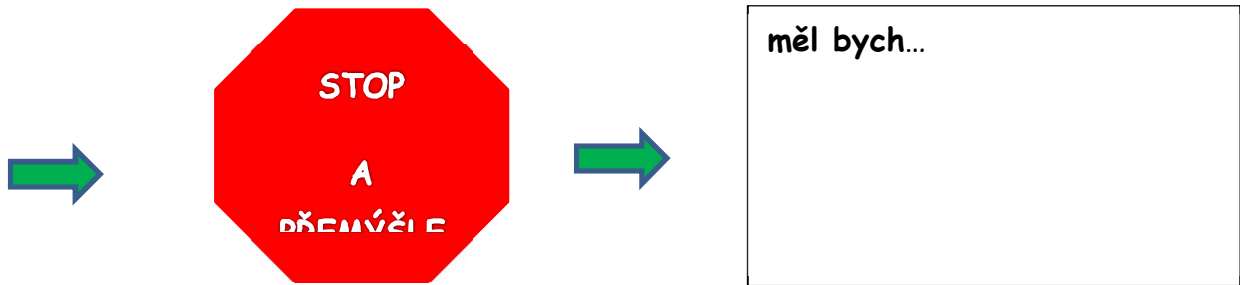

měl bych...

Co bych měl udělat v případě, že...jsem řekl někomu něco, co ranilo jeho city?

Co bych měl udělat v případě, že...jsem utratil všechny své peníze a teď si nutně potřebuji něco koupit?

POSUN V ČASE

Představ si, že ses posunul v čase o 10 let dopředu.

Kde bych rád byl? Co bych rád udělal?

Co pro to můžeš udělat už nyní? Jaký návyk by to mohl pomoci a proč?

Příloha 6: Pracovní list zaměřený na 4. návyk

„Mohla byste mi laskavě říci, kudy bych odsud měla jít?“

„To záleží hlavně na tom, kam se odsud chceš dostat,“ odpověděla Kočka.

„To mi je docela jedno...“ řekla Alenka.

„Potom je úplně jedno, kudy půjdeš,“ řekla Kočka.

Poznáš z jaké knihy je úryvek?

.....

Co z daného úryvku vyplývá?

.....
.....

Který návyk by se zde mohl použít?.....

**Popiš situaci, kdy ses také musel ROZHODNOUT, jakým směrem se vydáš.
Jak si situaci vyřešil? Své zkušenosti s důležitými rozhodnutími sdílejte
s ostatními**

.....
.....

**Vzpomeň si na knihu či film. Pokus se si vzpomenout, zda si někdy četl knihu
či viděl film, v kterém se uplatňoval některý ze 7 návyků.**

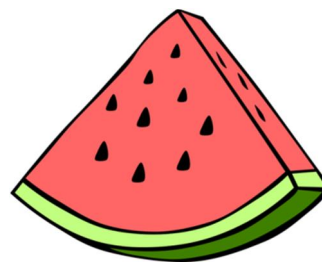
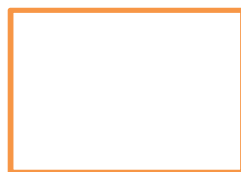
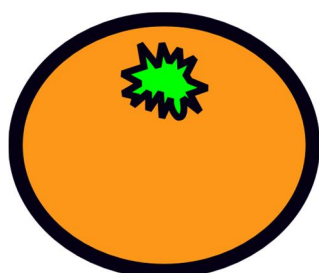
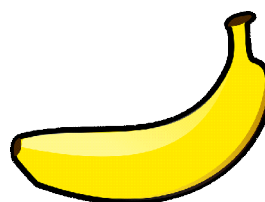
.....

Popiš situaci a návyk, o který se se jednalo.

.....
.....

Příloha 7: „Ovocný test“ (6. návyk)

1		2		3		4	
Vynalézavý		Zkoumavý		Aktivní		Trpělivý	
Přizpůsobivý		Zvídavý		Organizovaný		Kritický	
Společenský		Tvořivý		Hloubavý		Hovorný	
Týmový		Dobrodružný		Praktický		Studující	
Pružný		Přizpůsobivý		Přesný		Systematický	
Sdílný		Nezávislý		Pořádkumilovný		Vnímavý	
Vstřícný		Soutěživý		Usilující o dokonalost		Logický	
Citlivý		Riskující		Tvrdě pracující		Intelektuální	
Kamarád		Řešitel		Plánovač		Čtenář	
Bezprostřední		Váhavý		Vedený druhými		Přemýšlivý	
Komunikace		Objevování		Opatrnost		Vysvětlování	
Zájem		Výzva		Procvičování		Zkoušení	
Vnímání		Experimenty		Dílo		Myšlení	

Příloha 8: Text k hodině „Síla rozhodování“- 3. návyk

**Aby sis uvědomil cenu deseti let,
zeptej se nově rozvedeného páru.**

**Aby sis uvědomil cenu jednoho roku,
zeptej se studenta, který propadl.**

**Aby sis uvědomil cenu jednoho měsíce,
zeptej se matky, která dala život předčasně narozenému dítěti.**

**Aby sis uvědomil cenu jednoho týdne,
zeptej se redaktora týdeníku.**

**Aby sis uvědomil cenu jednoho dne,
zeptej se dělníka, který žíví šest dětí.**

**Aby sis uvědomil cenu jedné hodiny,
zeptej se zamilovaného páru, který čeká na setkání.**

**Aby sis uvědomil cenu jedné minuty,
zeptej se člověka, který zmeškal vlak.**

**Aby sis uvědomil cenu jedné sekundy,
zeptej se člověka, který přežil nehodu.**

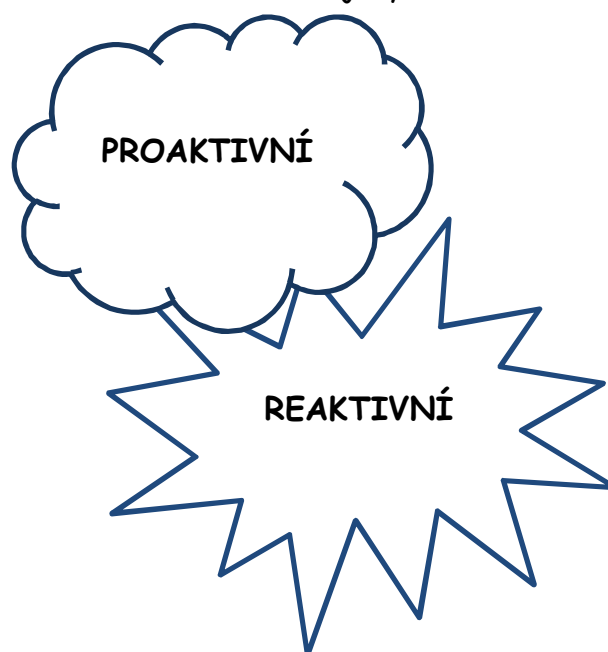
Aby sis uvědomil cenu jedné milisekundy,
zeptej se toho, kdo získal na olympiádě stříbrnou medaili.

Příloha 9: Pracovní list „Proaktivní a reaktivní“

Proaktivní a reaktivní jazyk

Přiřaď uvedené výroky k proaktivnímu či reaktivnímu jazyku.

- dohání mě k šílenství
- nemohu
- já to udělám
- musí existovat nějaký způsob
- jsem prostě takový
- rozhodnu se
- nemohu s tím nic dělat
- kdyby
- mohu být jiný
- dokážu to zvládnout lépe
- já to zkusím

Jaké reaktivní výrazy používáš ty?

Sebeuvědomění

Využijte nyní tuto dovednost- SEBEUVĚDOMĚNÍ-tím, že si sami odpovíte na následující otázky:

Můj nejhorší návyk:.....

Co s ním budu dělat:.....

Příloha 10: Pracovní list „Velká objevná cesta“ - 1. část

(Covey, 2001)

7 NÁVYKŮ SKVĚLÝCH TEENAGERŮ

Začínáme tady!

1 Vzpomeňte si na člověka, který nějakým pozitivním způsobem ovlivnil váš život. Jaké vlastnosti, které byste sami chtěli mít, tato osoba měla?

2 Představte si dobu vzdálenou dvacet let ode dnešního dne v budoucnosti – jste obklopeni pěti nejdůležitějšími lidmi ve vašem životě. Kdo to je a co děláte?

3 /připadá, že byste měli jít mezi dvěma mrazáky drapy po ocelovém nosníku, za což byste byli odměněni takoveto nebezpečí podnikání? Za tisíc dolarů? Za milion? Za svého domácího mazlíčka? Za bratru? Za slávu? Přemýšlejte důkladně.

6 Popište okamžik, kdy jste pocítili dokonalou a naprostou inspiraci.

5 Vymenujte deset věcí, které rádi děláte. Může jít například o zpěv, tanec, prohlížení časopisů, kreslení, četbu, cvičení... prostě o všechno, co opravdu s oblibou děláte!

4 Kdybyste mohli strávit jeden den v dokonalé knihovně, kde byste mohli studovat, co byste chtěli, co byste si vybrali?

RADA II.: NA ZAČATKU MYSLETE NA KONEC

Příloha 11: Pracovní list „Velká objevná cesta“ - 2. Část

(Covey, 2001)

104 7 NÁVTRU SVĚLYCH TEENAGERŮ

7 Ode dneška za pět let o vás budou místní noviny chtít napsat článek a budou chtít udělat rozhovor se třemi lidmi z vaší blízkosti... s někým z rodičů, s bratrem nebo se sestrou a s přítelem. Co byste chtěli aby o vás nřkali?

8 Přemýšlejte o tom, co vás nejlépe vystihuje... je to rže, píseň, zvíře...? A proč vás to tak přesně vystihuje?

9 V případě, že byste měli možnost strávit jednu hodinu s nějakým člověkem bez ohledu na to, ve které době žil nebo žije, koho byste si vybrali? A proč právě tuto osobnost? Nač byste se chtěli zeptat?

105 KAPITOLA II: NA ZAVÁTRU MYSLETE NA KONEC

HELE, PODÍVEJTE SE, CO JEME NAŠLI! TO JSME MY!

Přesná paměť
Lidní zásoba
Tvůrčí myšlení
Atletika
Ukuteňování předsevzetí
Vnímání potřeb
Technika
Výtvarné umění
Spolupráce s ostatními lidmi
Měření do paměti
Přijímání rozhodnutí
Stavebnictví
Chápání ostatních
Přehledování toho, co se stane
Mluvené slovo

Písenný projev
Tánc
Naslouchání
Zpěv
Smysl pro humor
Sálitost
Hudba
Vědní záležitosti

10 Každý člověk má k něčemu vlohy. V čem z výše uvedených oborů jste dobří vy? Jestliže jste dobří v něčem, co zde není uvedeno, napište to.

PŘIHOŘÍVÁ!

Příloha 12: Pracovní list zaměřený na problematiku plánování

	NALÉHAVÉ	MÉNĚ NALÉHAVÉ
DŮLEŽITÉ		
NEDŮLEŽITÉ		

Zařad'te:

- Přílišné sledování televize
- Dlouhé telefonáty
- Zítřejší test
- Nedůležitý telefonát
- Drobné problémy ostatních
- Plýtvání časem
- Hry na počítači místo spánku
- Nátlak ostatních
- Zranění kamaráda
- Sloh odevzdaný za týden
- Cvičení
- Pozdní příchod do školy
- Pozdě odevzdaný úkol
- Relaxace
- Plánování

Nyní napiš své vlastní plány

	NALÉHAVÉ	MÉNĚ NALÉHAVÉ
DŮLEŽITÉ		
NEDŮLEŽITÉ		

Co patří mezi činnosti manažera?

.....
.....

Můžeš některé sám využít?.....

Jaké nejdůležitější domácí povinnosti nebo úkoly máš?

.....

Kdy tyto povinnosti plníš?

.....

Jaké důležité věci tě tento týden čekají? Vyhrad' si na ně čas.

Příloha 13: Pracovní list „Forrest Gump“ (7. návyk)

Forrest Gump použil ve filmu několik citátů. Jaký je tvůj oblíbený citát?

.....

.....

.....

Pokus se krátce charakterizovat hlavní postavu Forresta Gumpa.

.....

.....

.....

V jedné části filmu je Forrest zklamán a zmaten sám sebou a svým životem.

Jakou činností tuto situaci řešil?

.....

Jak řešíš tyto situace ty?

.....

Jaké návyky ve filmu najdeš?

.....

Příloha 14: Pracovní list zaměřený na 7. návyk

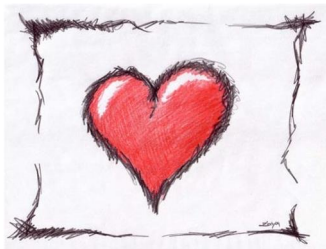
TĚLO

MYSL

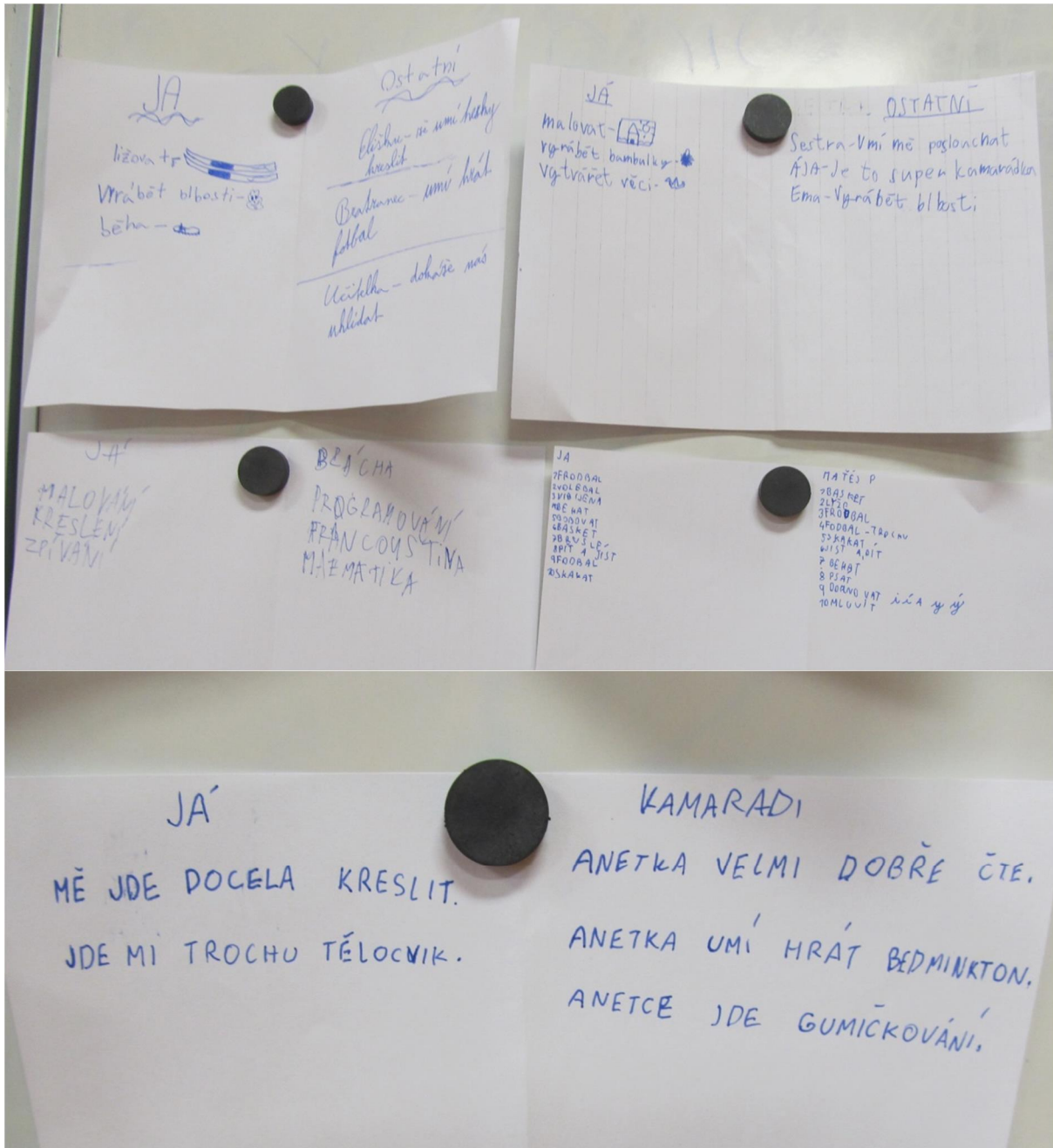
SRDCE

DUŠE

Příloha 15: Ukázky prací v hodině „Společně dokážeme víc“

Příloha 16: Ukázky hodnocení žáky po půl roce implementace programu

Hodnocení školní práce za pololetí: ADÁM H.

1. Dodržuji dohodnutá pravidla třídy?
NĚKDY
2. Potíže mi činí tato pravidla:
MLÁSTME SE, MLOVÍ JSEM JEDEM
3. Tyto předměty mi jdou dobře:
TV, VU, PC, HV, VL, OT,
4. V těchto předmětech bych se mohl/a zlepšit:
ČJ, M, AJ
5. Co pro to udělám?
BUDU SE UČIT, BUDU SLOPAKOVAT.
6. Jakou pomoc budu potřebovat?
PANÍ UČITELKU, RODIČE, SEBE.
7. Ve škole mě baví:
MATEMATIKA, H. VÝCHOVA, P. ČINNOSTI, ČTENÍ, A, JAZIK.
8. Ve škole mě trápí:
NĚKDY KAMARÁDI (SPOLUŽÁCI),
9. Co bych udělal/a jinak?
NIC. ů
10. Plním zodpovědně službu ve třídě? (mazání tabule, květiny,...)
JÁ ANO
11. Jak se mi daří spolupracovat ve skupince? Jsem spokojený/á se svoji skupinkou?
ANO JSEM SPOKOJENÁ Z E SVOJÍ SKUPINKOU A JE KLUČE I MOC
12. Jak bych zhodnotil/a projekt „I ve mně je lídr“? NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JE PRO MĚ
OSTŘETĚ PILU. Z TOHOTO PROJEKTU JSEM SE A STĚ DOŽVĚĚ
DOBŘE RADY DO ŽIVOTA.

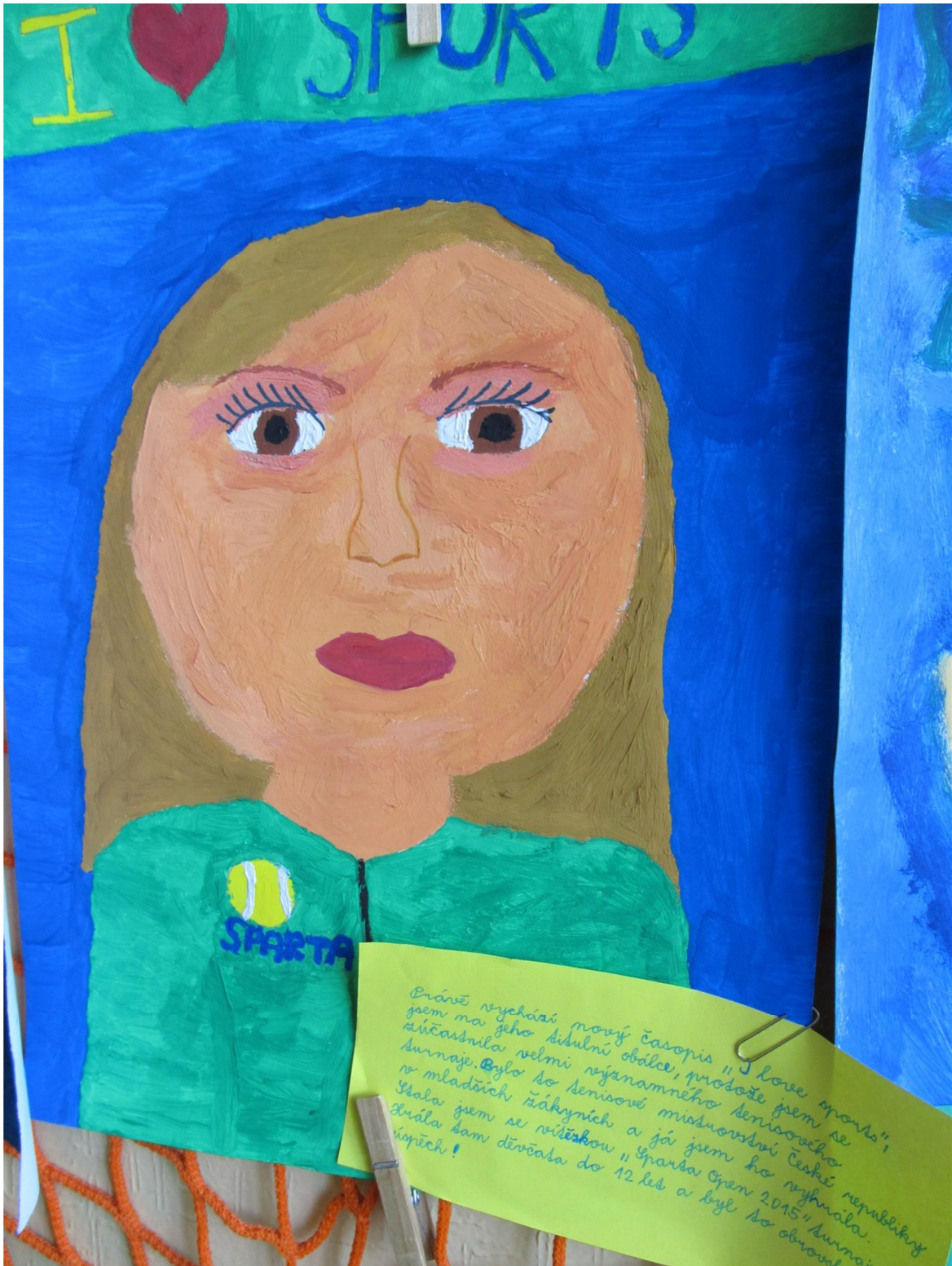
NE SPOLUPRACUJI

Hodnocení školní práce za pololetí: ... Bára Timková

1. Dodržuji dohodnutá pravidla třídy? někdy je dodržuji a někdy ne.
2. Potíže mi činí tato pravidla: hlásit se.
3. Tyto předměty mi jdou dobře: výtvarná výchova, český jazyk, angličtina, tělocvik.
4. V těchto předmětech bych se mohl/a zlepšit: Přírodověda, Vlastivěda.
5. Co pro to udělám? Aspoň někdy se na týden se na to podívám.
6. Jakou pomoc budu potřebovat? Když mě máma bude zkoušet a dávat otázky jestli to umím.
7. Ve škole mě baví: výtvarná výchova, český jazyk, tělocvik.
8. Ve škole mě trápí: Přírodověda, Matematika, Vlastivěda.
9. Co bych udělal/a jinak: Neumím.
10. Plním zodpovědně službu ve třídě? (mazání tabule, květiny,...) Ne někdy jo ale někdy sedá mě.
11. Jak se mi daří spolupracovat ve skupince? Jsem spokojený/á se svoji skupinkou?
Ve svoji skupinkou jsem spokojená dříve jsem chtěla sedět po dvojicích ale ve skupince je to lepší. (chtěla bych sedět s Váňkou a Gabiíou)
12. Jak bych zhodnotil/a projekt „I ve mně je lídr“? Moc mě to nebavilo, protože mi se připadalo jako pro mladší děti než čtvrtáci.
Jediné co se mi líbí je: ~~neumím to~~
To nejdůležitější dávejme na první místo - Nejdřív práce, potom zábava.

Příloha 17: Výtvarné zpracování „Já na titulní straně časopisu“

Rozhovor s vítězem
mezinárodní soutěže
hudebních nástrojů,
Co strany neřeknou
Jaký jste měl pocit?
že to získám...
Co plánujete udělat s 1000 000 Kč?
Část investuji, zbytek si schovávám.
Byl jste překvapený?
Určitě.
Co plánujete po odletu zpět do ČR?
Chci bych udělat koncert do
České filharmonie

Příloha 19: Ukázky osobních programových prohlášení žáků

AMIVA,
osobní programové prohlášení
Nebudu odmlouvat mámě a budu se
líp učit.

OSOBNÍ PROGRAMOVÉ PROHLÁŠENÍ
M. mámi

- ostříme pilu - nejlépe se vyjádříme sívot.
- budu každý den co nejvíce alespoň čtvrt hodiny na příčnou flešnu
- budu si pravidelně uklízet

Dávej pozor, abys nepromeškal podstatné tím, že se budeš honit za stínem.
EZOP

Chci jít proti proudu, většina lidí se stovaje chová ~~jak~~ jako ovce = louka ml pána (např. samostatně), já takový nechtěl být. Nechtěl ale být ani nějak odlišný, budu se snažit být / přístupovat ke všemu pozitivně, s náležitou energií. / Nemá cenu něco dělat když vás to nebaví. / Mít cíl. Luxus není vše shrnuti
Vždy jít do věcí které nás baví s energií, mít cíl a luxus není vše... moje motto K.F.;

Příloha 20: Výtvarné vyjádření 6. návyku

Příloha 21: Ukázka vyplněného „Ovocného testu“

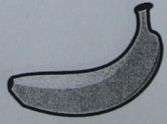
Matěj Pin.

Ovocný test

1	2	3	4
Vynalézavý	Zkoumavý	Aktivní	Trpělivý
Přizpůsobivý	Zvědavý	Organizovaný	Kritický
Společenský	Tvořivý	Hlubavý	Hovorný
Týmový	Dobrodružný	Praktický	Studující
Pružný	Přizpůsobivý	Přesný	Systematický
Sdílný	Nezávislý	Pořádkumilovný	Vnímavý
Vstřícný	Soutěživý	Usilující o dokonalost	Logický
Citlivý	Riskující	Tvrdě pracující	Intelektuální
Kamarád	Řešitel	Plánovač	Čtenář
Bezprostřední	Váhavý	Vedený druhými	Přemýšlivý
Komunikace	Objevování	Opatrnost	Vysvětlování
Zájem	Výzva	Procvičování	Zkoušení
Vnímání	Experimenty	Dílo	Myšlení
	33	39	28

2

3

1

4

Příloha 22: Ukázky sledování úspěšnosti implementace programu

ÚVAHA

1) Co očekáváte od školy, že vám dá?
Pomůže nám do života, aby
jsme byli vydatelní a aby
jsme něčeho mohli dosáhnout.

2) Jak vám pomohou návyky?
Dříve jsem přišla domů a
začala jsem si hrát, ale pak
mi zbylo málo času na učení
a úkoly ale teď si udělám úkoly
hned jak přijdu ze školy a k tomu
~~mi~~ pomohl návyk Nejdřív práce
potom zábava.

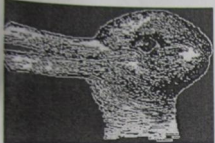
3) Jsem zpokojená, jaká je atmosféra ve
školě.

1. Máte plánovací deníky. (Úkolník?)
Ano na domácí úkoly.

2. Plánujete, když znáte ten návyk.
Jak kdy, ale většinou ano.

Příloha 23: Ukázky pracovních listů na téma „Vidíme odlišně“

Obrázkové optické iluze a klamy
rázky skrývající v sobě nejen tu věc, kterou spatříte na první pohled. Ale po (někdy hodně namáhavém) trošnějším pátrání najdete ještě něco ukrytého.

pileť, kladivo

řádně se podívejte na obrázek. Vidíte něco? Dobře a teď se podívejte ještě jednou, možná budete překvapeni!!!

muž hrající na saxofon, žena

o muž hrající na saxofon nebo ještě něco víc?

žena, slovo: žena

Ježibaba, holčička

i nejzajímavější iluze všech dob. Téměř každý ji viděl. Co vidíte na první pohled? Vidíte stařenku a nebo mladou? Obě jsou na obrázku.

kalich, obličej

Íši zajímavá iluze. Co vidíte na první pohled? Vidíte vázu? Nebo vidíte ještě něco? Dívejte se pořádně.

eskymák, indián

Příloha 24: Ukázka vyplněného pracovního listu zaměřeného na práci s časem

Casové kvadranty

	NALÉHAVĚ	MÉNĚ NALÉHAVĚ
DŮLEŽITÉ	<u>Váhavce</u> Nátlak ostatních, Plytvání časem, Pozdě odevzdaný úkol	<u>Vyznavač priorit</u> Cvičení, Plánování, Zranění kamaráda
NE DŮLEŽITÉ	<u>Kejval</u> Zitřejší test, Nedůležitý telefonát Relaxace Drobné problémy ostatních,	<u>Lajdák</u> Dlouhé telefonáty, Hry na počítači místo spánku, Přílišné sledování televize, Pozdní příchod do školy Slůh odevzdaný za týden

Zařaďte:

- Přílišné sledování televize
- Dlouhé telefonáty
- Zitřejší test
- Nedůležitý telefonát
- Drobné problémy ostatních
- Plytvání časem
- Hry na počítači místo spánku
- Nátlak ostatních
- Zranění kamaráda
- Slůh odevzdaný za týden
- Cvičení
- Pozdní příchod do školy
- Pozdě odevzdaný úkol
- Relaxace
- Plánování

Nyní napiš své vlastní plány

	NALÉHAVĚ	MÉNĚ NALÉHAVĚ
DŮLEŽITÉ	<u>Váhavce</u> Nátlak ostatních (nevnímání)	<u>Vyznavač priorit</u> Relaxace, gumickování
NE DŮLEŽITÉ	<u>Kejval</u> Drobné problémy ostatních, (v kamarádství).	<u>Lajdák</u> Plytvání časem, koukání na televizi, hraní na počítači.

Co patří mezi činnosti manažera?
organizační, pláňovací

Můžeš některé sám využít? byl více přání

Jaké nejdůležitější domácí povinnosti nebo úkoly máš?
malovat, vyčistit, vyhodit

Kdy tyto povinnosti plníš?
každý den - o víkend

Jaké důležité věci tě tento týden čekají? Vyhraď si na ně čas.

Plán

8⁰⁰ organizovat snídani

9⁰⁰ vybrat výběh

10⁰⁰ jet na výlet

11⁰⁰ jsem na výlet

doed na výlet

Příloha 25: Ukázka vyplněného pracovního listu (4. návyk)

Marta

„Mohla byste mi laskavě říci, kudy bych odsud měla jít?“

„To záleží hlavně na tom, kam se odsud chceš dostat,“ odpověděla Kočka.

„To mi je docela jedno...“ řekla Alenka.

„Potom je úplně jedno, kudy půjdeš,“ řekla Kočka.

Poznáš z jaké knihy je úryvek?

? Alenka v říši divů?

Co z daného úryvku vyplývá?

Je se Alenka ztratila potkala kočku a prosila o pomoc, jak se dostat zpět domů

Který návyk by se zde mohl použít? vytváříme synergii, společně dosáhneme víc

Popiš situaci, kdy ses také musel ROZHODNOUT, jakým směrem se vydáš. Jak si situaci vyřešil? Své zkušenosti s důležitými rozhodnutími sdílejte s ostatními. Mohla jsem pomáhat doma nebo na chatě. Nakonec jsem jela na chatu.

Vzpomeň si na knihu či film. Pokus se si vzpomenout, zda si někdy četl knihu či viděl film, v kterém se uplatňoval některý ze 7 návyků.

Hunger games - myslíme způsobem výhra

Popiš situaci a návyk, o který se se jednalo.

Myslíme způsobem výhra. Ardinka se obětovala kvůli své sestře a tak šla do Hunger games, podkouřila dábě, vyhrála a přežila.

Příloha 26: Ukázka vyplněného pracovního listu zaměřeného na proaktivní a reaktivní chování

Proaktivní a reaktivní jazyk

Přířad' uvedené výroky k proaktivnímu či reaktivnímu jazyku.

- dohání mě k šílenství
- nemohu
- já to udělám
- musí existovat nějaký způsob
- jsem prostě takový
- rozhodnu se
- nemohu s tím nic dělat
- kdyby
- mohu být jiný
- dokážu to zvládnout lépe
- já to zkusím

PROAKTIVNÍ

REAKTIVNÍ

Jaké reaktivní výrazy používáš ty? *mě se nechce, Ach ne.*

Sebeuvědomění

Využijte nyní tuto dovednost- SEBEUVĚDOMĚNÍ-tím, že si sami odpovíte na následující otázky:

Můj nejhorší návyk: *Chodím pozdě spát a pak se mi nechce vstávat.*

Co s ním budu dělat: *Budu chodit spát v 21:00 vždy.*

Proaktivní a reaktivní jazyk

Přířad' uvedené výroky k proaktivnímu či reaktivnímu jazyku.

- dohání mě k šílenství
- nemohu
- já to udělám
- musí existovat nějaký způsob
- jsem prostě takový
- rozhodnu se
- nemohu s tím nic dělat
- kdyby
- mohu být jiný
- dokážu to zvládnout lépe
- já to zkusím

PROAKTIVNÍ

REAKTIVNÍ

Jaké reaktivní výrazy používáš ty? *kedo kážu, neumím, nezméním se*

Sebeuvědomění

Využijte nyní tuto dovednost- SEBEUVĚDOMĚNÍ-tím, že si sami odpovíte na následující otázky:

Můj nejhorší návyk: *zapomínání!*

Co s ním budu dělat: *Zapísat si to*

Příloha 27: Ukázky děkovaných dopisů- osobní bankovní účet

Co je osobní dopis? Dopis obsahující (moje první)
 a) (hlavně) oslovování, pozdrav
 b) vlastní stěžní (jáme) a možná i stěžní
 c) přání
 d) pozdrav s podpisem
 (Srdčně se odrači Světlý... s pozdravem...
 v listopadu 1980. Praha)

Děk. dopis: Měla maminky, moc ti děkuji, že
 mě skouřít před lesem, že mi poskytl
 a pomáhal nějakou práci a že mi
 ukázal, co mám dělat jako první, jako
 se připravil učem a převládá se
 (mam) poradit dělat věci, které jsou (když
 přijdu domů) hodně důležité, ab se po mo
 mě, dobrý. Věřu si pak, víc zábrav a
 máu pochopit. Jenom mě malinko mrzí,
 že musis kničet, když se něco stane. Přál
 bych si, aby si nemusela moc kničet muset
 si zabavn. Vím, že máš hodně práce jako
 měně

musíš mít, svůj prázdný, možná abít,
 učitel ho našel někdy, ale na to je pozdě.
 Já si třeba o ovládnutí občas pomáham, např.:
 o sobotu dělám smlávu a o neděli luxuji,
 pokud (vůně) doma, abych si ulehčil práci.
 Ten děkovaný dopis jsem si chtěl napsat
 už před rokem.
 Srdčně se odrači Světlý Dominik.

AHOJ ŽOFKO (RADKO)!
 SPOLEČNĚ TĚ ZDRAVÍM Z JAMBOREE!
 JE TOTU ÚŽASNĚ. UŽ MÁM SPOUSTU NOVÝCH
 PŘÁTEL (MÁM Z ANGLIE, Z USA, Z AUSTRALIE ALE I Z ČESKA)
 VYMĚNILA JSEM UŽ I SPOUSTU SÁTKŮ!
 TÍM HLEDÍ DOPISEM JSEM TI CHTĚLA PODĚKOVAT
 ZA VŠECHNO CO JSI PRO MĚ VŠECHNO UDEĚLALA
 ZATU DOBU, CO CHODÍM NA SKAUTA. TY I OSTATNÍ
 VEDOUcí A ROVERŮ JSTE MI VĚDYCKY DÁVALI
 NADEJÍ POMÁHALI JSTE MI A DÍKY VÁŠEDŮ
 UMÍ SPOUSTU VĚCÍ, KTERÉ BÍCH BEZ VÁS
 A SKAUTINGU NEUMĚLA A HLAVNĚ
 BYCH TĚD NEBYLA TADY NA JAMBOREE.
 VÁM VŠEM ODSUD NĚCO PŘIVĚZU A
 BUDU VYPRAVĚT. VĚEĚL KÝPO ZDRAV POSÍLÁ
 SMUDLA (ADA)
 4.8. 2019 JAMBOREE U.K.

Příloha 28: Ukázka vyplněného pracovního listu zaměřeného na 7. návyk

Forrest Gump použil ve filmu několik citátů. Jaký je tvůj oblíbený citát?
Žít život je jako bonboniéra nikdy nevíš co očekat násled.

Pokus se krátce charakterizovat hlavní postavu Forresta Gumpa.
Byl malinko nemocný ale přes to dokázal mnoho věcí.

V jedné části filmu je Forrest zklamaný a zmaten sám sebou a svým životem.
 Jakou činností tuto situaci řeší?
Pořád běhal.

Jak řešíš tyto situace ty?
Snáším se na ně zapomenout.

Jaké návyky ve filmu najdeš?
Ostříme pílu, Nejdříve se snažíme pochopit potom být pochopeni.

TĚLO
 Je zdravé sportovat a jíst zdravě i odpočívat, spát.

MYSL
 čtením knih, vedovat se.

SRDCE
 Máš se sbližovat s rodinou a kamarády.

DUŠE
 Snaž se na chvíli osamotit.

Příloha 29: Výzdoba třídy, pantomima

Příloha 30: Text k hodině Jak slavím Vánoce

Celá naše rodina dodržuje advent – tedy dobu vzdálenou čtyři neděle od štědrého dne. Počátkem tohoto období zdobíme dům a jeho okolí, na dveře zavěsíme věnec, za oknem jsou vidět svíčky věnce, který postaven na okenním parapetu.

13. 12. v den Svaté Lucie, se účastníme průvodu, který prochází ulicemi města a zpívá koledy. V čele průvodu jde Lucie, na sobě má bílé šaty převázané v pase červenou stužkou nebo páskem. Lucie a její průvod rozdávají cestou perníčky a různé dobroty, tento zvyk mám moc ráda.

Na Vánoce maminka vždy upeče sladké žemle, k večeři vaří tresku v omáčce, babička připravuje sobolí maso a také vánoční šunku. Tatínek zdobí stromeček. Ten máme nejen doma, ale i před domem na ulici. Pod ten doma nám vánoční skřítek Jultombe naděluje spoustu dárků. Že už jsou dárky pod stromečkem, zjistíme podle klepání.

Vánoce slaví celá rodina pohromadě. 13. ledna k nám přijdou moji kamarádi a společně stromeček odstrojíme, užijeme si spoustu legrace.

Příloha 31: Charakteristika výtvarné řady Sláva vítězům

1) Téma: Sláva vítězům

2) Cílové zaměření:

-k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb

3) Hlavní sledované (očekávané) výstupy

- porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace
- užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku: v plošném vyjádření linie a barevné plochy

4) Učivo výtvarné výchovy

- Rozvíjení smyslové citlivosti: prvky vizuálně obrazného vyjádření: prostor, barva, tvar, plocha, uspořádání objektů do celků, linie
- Uplatňování subjektivity: prostředky pro vyjádření fantazie, představ

- Ověřování komunikačních účinků: komunikace se spolužáky a učitelem, interpretace, argumentace, hledání spojitostí se 4. návykem S.Coveyho

5) Hlavní řešený problém

- Ztvárnění tématu vítězství a prohry, dosáhnout vítězného myšlení, mít radost z vítězství ostatních
- Seznámení s mícháním barev, využití v tvorbě
- Seznámení se znaky komiksu
- Vytvoření lidské postavy v interakci

Vyučovací jednotka výtvarné výchovy

Tematická řada 1

1. Inspirační východisko: Vyprávění si na téma – Já a výhra, prohra.

2. Námet: „Jak se cítím jako vítěz a jako poražený“

3. Výtvarný úkol a/nebo/ řešený výtvarný problém

- zobrazení pocitu výhry a prohry pomocí barev
- míchání barev a uplatňování v proměnách vlastních pocitů
- uvažovat, v jakém poměru jsou barvy v dané situaci použity, jak na nás působí

4. Učivo:

ROZVÍJENÍ SMYSLOVÉ CITLIVOSTI- prvky vizuálně obrazného vyjádření- linie, jejich vztahy, kombinace a proměny v ploše.

UPLATŇOVÁNÍ SUBJEKTIVITY

- prostředky pro vyjádření pocitů, představ a osobních zkušeností vyjádření proměn (barev); výběr, uplatnění a interpretace
- přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením – hledisko jejich vnímání

OVĚŘOVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH ÚČINKŮ

- osobní postoj v komunikaci – jeho utváření a zdůvodňování; odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření...; jejich porovnávání s vlastní interpretací

- komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření – v komunikaci se spolužáky, rodinnými příslušníky...; vysvětlování výsledků tvorby podle svých schopností a zaměření (př.: vliv podnětů na výběr barev)

5. Klíčová slova

Barva, linie, podobnost, kontrast, psychologické působení barev, abstrakce.

6. Didaktická analýza úkolu:

a) sledovaný (očekávaný) výstup:

porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace

- užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku: v plošném vyjádření linie a barevné plochy

b) řešené problémy:

Abstraktní vyjádření akční situace výhry a prohry, práce s temperou, míchání barev, odpoutání od reality.

c) druh (y) výtvarné činnosti

Výtvarná imaginace- vytváření představ, fantasijsní transformace představ

Komunikativní činnost- verbální

Výtvarná tvorba- volná, nezobrazující

d) realizační vizuálně obrazné prostředky

Prvky výtvarné řeči: barva, linie, plocha

Vztahy mezi elementy: kontrast a harmonie

e) realizační materiálně technické prostředky

Volba kresebných prostředků (štetce, dřívka, prsty, ...), temperové barvy.

f) kritéria a forma hodnocení dosažených výsledků

Originalita, dodržení výtvarné techniky (kresba), slovní obhájení barevné kompozice.

7. Kontextové zajištění výtvarného úkolu

a) výtvarný kontext výukový:

Pokus o zachycení pocitů pomocí barev, zamyšlení nad tématem prohry a výhry

b) výtvarný kontext oborový:

Victor Vasarely- Vega- op-art

František Kupka- Kosmické jaro

Jackson Pollock

c) kontext dalších vzdělávacích obsahů a aktivit dětí

Propojení s etickou výchovou

8. Vzdělávací zisky:

Rozvoj schopnosti vyjádřit pocit výtvarnými prostředky barva a linie, seznámení se s abstraktní tvorbou. Rozvoj komunikačních dovedností- přijetí řešení druhých, jejich názorů.

Vyučovací jednotka výtvarné výchovy

Tematická řada 2

1. Inspirační východisko:

Diskuse a drammatizace na téma Myslet jako vítěz

2. Námět: „Myslím jako vítěz“

2. Výtvarný úkol a/nebo/ řešený výtvarný problém

- Rozvrhnout a rozfázovat časové období do alespoň pěti velkých polí (komiks)
- použít prvky komiksu
- zachycení zadaného tématu

4. Učivo:

ROZVÍJENÍ SMYSLOVÉ CITLIVOSTI- prvky vizuálně obrazného vyjádření- linie, jejich vztahy, kombinace a proměny v ploše.

UPLATŇOVÁNÍ SUBJEKTIVITY - typy vizuálně obrazných vyjádření- komiks. OVĚŘOVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH ÚČINKŮ

- osobní postoj v komunikaci – jeho utváření a zdůvodňování; odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření...;

5. Klíčová slova

Kresba, komiks, celek, detail, postava, interakce, ilustrace, schopnost vyjádřit děj, pointa, kompozice.

6. Didaktická analýza úkolu:

a) sledovaný (očekávaný) výstup:

Žák v tvorbě projevuje své vlastní zkušenosti, uplatňuje při tom v plošném uspořádání linie, tvary, barvy.

b) řešené problémy:

Časová posloupnost prožitku, dynamičnost, detail a celek.

c) druh(y) výtvarné činnosti

- Výtvarná imaginace- vytváření představ, hledání různých variant řešení.

- Komunikativní činnost- verbální i neverbální.

- Výtvarná tvorba- volná, zobrazující.

d) realizační vizuálně obrazné prostředky

Prvky výtvarné řeči: barva, linie, plocha

Vztahy mezi elementy: kontrast a harmonie

Kresba libovolným kresebným prostředkem

e) realizační materiálně technické prostředky

Volba kresebných prostředků (tenký černý fix, pastelky, tužka, voskové barvy, tuš), individuální rozvržení plochy na jednotlivá pole.

f) kritéria a forma hodnocení dosažených výsledků

Dodržení výtvarného řešení (komiks- nejméně pět polí) a výtvarné techniky (kresba)

7. Kontextové zajištění výtvarného úkolu

a) výtvarný kontext výukový:

Kresba komiksu, zachování jeho prvků

b) výtvarný kontext oborový:

Jiří Franta - Električka - komiks

František Skála- Velké putování Vlase a Brady- komiks

Toyen- Smutný den- surrealismus

c) kontext dalších vzdělávacích obsahů a aktivit dětí

Propojení s etickou výchovou

8. Vzdělávací zisky:

Seznámení s typem vizuálně obrazného vyjádření- komiks. Podpora vítězného myšlení.

Rozvoj komunikačních dovedností- seberefektivní zhodnocení své práce.

Vyučovací jednotka výtvarné výchovy

Tematická řada 3

1. Inspirační východisko: Dramatizace osobního vítězství i celé třídy

2. Námět: Vítězství

3. Výtvarný úkol a/nebo/ řešený výtvarný problém

- vytvořit (vymodelovat) postavu
- postavu instalovat jako sebe samého v akci- vítězství
- instalace postav v interakci- kooperace s ostatními ve třídě

4. Učivo:

ROZVÍJENÍ SMYSLOVÉ CITLIVOSTI- uspořádání prvků do celku

UPLATŇOVÁNÍ SUBJEKTIVITY- prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představ a osobních zkušeností- manipulace s objekty

OVĚŘOVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH ÚČINKŮ

- osobní postoj v komunikaci – jeho utváření a zdůvodňování; odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření...; jejich porovnávání s vlastní interpretací
- komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření – v komunikaci se spolužáky, rodinnými příslušníky...; vysvětlování výsledků tvorby podle svých schopností a zaměření

5. Klíčová slova

Postava, pohyb, objekt, interakce, proporce, poměr.

6. Didaktická analýza úkolu:

a) sledovaný (očekávaný) výstup:

- porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření –objekt
- v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti

b) řešené problémy:

proporce lidské postavy- poměr mezi částmi těla
zachycení postav v pohybu a interakci

c) druh(y) výtvarné činnosti

Výtvarné vyjádření prostorové – modelace, výtvarná imaginace, výtvarná tvorba, komunikace, výtvarné vnímání

d) realizační vizuálně obrazné prostředky

Prvky výtvarné řeči:

Drátky, alobal, modelína, lidská postava

e) realizační materiálně technické prostředky

Vyjádření prostorové, modelace, drátky

f) kritéria a forma hodnocení dosažených výsledků

Dodržení proporcí postavy, instalace v pohybu a interakci

7. Kontextové zajištění výtvarného úkolu

a) výtvarný kontext výukový:

Pokusy o zachycení akce při zobrazování lidské postavy – modelování.

b) výtvarný kontext oborový:

Štursa Jan- Vítěz

Alberto Giacometti- Kráčeující muž

c) kontext dalších vzdělávacích obsahů a aktivit dětí

Propojení s etickou výchovou a dramatizací

8. Vzdělávací zisky:

Rozvoj schopnosti vyjádřit zkušenost výtvarnými prostředky - modelace. Rozvoj komunikačních dovedností- přijetí řešení druhých, jejich názorů. Práce ve skupině.

Příloha 32: Ukázky prací žáků - „Vítězství“

Příloha 33: Ukázka prací žáků „Myslím jako vítěz“

Příloha 34: Ukázky prací žáků – „Já a výhra, prohra“

Příloha 36: Hodnocení na konci 1. pololetí v 5. ročníku

Čenda – „Myslím, že jsem se chování zlepšil a známky, no asi ne. Čj mi celkem jde a matika ta není pro mě tak těžká. Zlepšil jsem se v Hv od čtvrtletí díky referátu a zkoušení. Ve 4. třídě jsme hodně zlobili, ale pak jsme poznali 7 rad, začal jsem vycházet s Matějem a myslím si, že je to od té doby už lepší.“

Alenka – „Myslím, že v tomto pololetí jsem se o něco zlepšila. Moc se mi líbily výlety, které si pro nás paní učitelka připravila. Návyky mi pomohly dívat se na ostatní z jiného pohledu, už si umím taky čas dobře naplánovat.“

Vanda – „O moc víc jsem se neučila, jen když to bylo potřeba. Přijde mi, že tuto třídu znám zase o něco víc. Umíme nyní pracovat jako tým, škoda, že se nám na konci 5. třídy rozpadne.“

Matěj – „Nevím, jak ostatní, ale mám pocit, že se v chování zlepšuji všichni a já taky malinko. S kluky je to pořád lepší a samozřejmě i jako celkově třída. Mám z toho radost.“

Adélka – „Zlepšila jsem se ve vlastivědě. Začala jsem se bavit mnohem více se spolužáky a s přáteli (některými). A také jsem se začala více věnovat divadlu. Snažím se více odpočívat a relaxovat.“

Bětko – „Povedlo se mi více zvládat mé smutky a trápení. Snažím se, užít si každou minutu. Také si myslím, že jsme se zlepšila v kreslení.“

Barča – „Tento rok jsem byla strašně ráda, že jsme měli možnost seznámit se s 7 radami. Už umím spoustu věcí a nejvíc mě asi potěšilo, že se nám podařilo zorganizovat společný minigolf. Taky si teď už umím poradit s problémy sama. Děkuji!“

Příloha 37: Ukázka fotografií k hodině „Z různého pohledu“

